МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему «Збереження фінансової стійкості підприємства під час війни на прикладі ТОВ «Міла»»

Виконала: студентка 2 курсу групи 8.0723-фк-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітньої програма Фінанси і кредит
Л.Б. Бурлакова

Керівник к.е.н., доцент Щебликіна І.О.
Рецензент д.е.н., професор Череп А.В.

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітня програма Фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____А.В. Череп

«____»_____2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Бурлаковій Людмилі Борисовні

1. Тема роботи: «Збереження фінансової стійкості підприємства під час війни на прикладі ТОВ «Міла»»
керівник роботи: Щебликіна Інна Олександрівна, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 29 грудня 2023 р. № 2251-с.

2. Строк подання студентом роботи: 11 листопада 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: дані фінансової звітності ТОВ «Міла», Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити сутність та особливості формування та управління фінансовою стійкістю підприємства; дослідити підходи до оцінки фінансової стійкості; здійснити організаційну характеристику та провести аналіз економічних показників діяльності ТОВ «Міла»; визначити шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 11 рис., 14 табл. і 13 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Щебликіна І.О., доцент	05.08.2024 р.	05.08.2024 р.
2	Щебликіна І.О., доцент	09.09.2024 р.	09.09.2024 р.
3	Щебликіна І.О., доцент	03.10.2024 р.	03.10.2024 р.

7. Дата видачі завдання: 24 червня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	24.06.2024 р. – 30.07.2024 р.	виконано
2.	Виконання вступу	01.08.2024 р. – 04.08.2024 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	05.08.2024 р. – 08.09.2024 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	09.09.2024 р. – 02.10.2024 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	03.10.2024 р. – 20.10.2024 р.	виконано
6.	Формулювання висновків	21.10.2024 р. – 27.10.2024 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	28.10.2024 р. – 10.11.2024 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	11.11.2024 р.	виконано

Студент _____ Л.Б. Бурлакова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І.О. Щебликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.О. Щебликіна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 119 с., 11 рис., 14 табл.,71 джерело, 6 додатків.

Об’єктом дослідження є процеси збереження та управління фінансовою стійкістю на прикладі підприємства ТОВ «Міла» під час війни.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних питань, пов’язаних із організацією процесу збереження та управління фінансовою стійкістю підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення і підвищення фінансової стійкості підприємства.

Завдання: 1) визначити сутність фінансової стійкості підприємства; 2) провести аналіз економічних показників діяльності підприємства; 3) розробити заходи щодо підвищення фінансової стійкості підприємства.

Методи досліджень: діалектичний метод пізнання, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, методи дедукції та індукції, аналізу та синтезу, логічний метод.

Одержані результати та їх новизна: 1) удосконалено механізм управління фінансовою стійкістю підприємства; 2) розроблено та обгрунтовано впровадження заходів щодо оптимізації витрат підприємства як напряму забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Пропозиції щодо забезпечення і підвищення фінансової стійкості підприємства можуть бути використані в його практичній діяльності.

ЕФЕКТИВНІСТЬ, УПРАВЛІННЯ, ПРИБУТОК, ВИТРАТИ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, РИЗИК, БАНКРУТСТВО

SUMMARY

Qualifying work: 119 p., 11 fig., 14 tab., 71 references, 6 annex.

The object of the study is the processes of preserving and managing financial stability on the example of the enterprise LLC «Mila» during the war.

The subject of the study is a set of theoretical principles and applied issues related to the organization of the process of preserving and managing the financial stability of the enterprise.

The purpose of the work is the analysis of theoretical, methodological and organizational provisions and the development of practical recommendations for ensuring and increasing the financial stability of the enterprise.

Tasks: 1) the mechanism of managing the financial stability of the enterprise has been improved; 2) the implementation of anti-crisis measures to ensure the financial stability of the enterprise is developed and substantiated; 3) a financial risk management mechanism is proposed as a means of ensuring the financial stability of the enterprise, namely, the mechanism of managing the financial stability of the enterprise in modern conditions has been improved.

Methods of research: a systematic approach to the study of economic events and processes. During research performance scientific methods of cognition were used: methods of induction and deduction, terminological analysis and comparison, calculation methods, theoretical generalization; cause-effect relationship methods, abstract-logical method and logical method.

The results obtained and their novelty: 1) the mechanism of managing the financial stability of the enterprise has been improved; 2) the implementation of measures to optimize the costs of the enterprise as a direction of ensuring the financial stability of the enterprise was developed and substantiated.

Practical significance of the obtained results. Proposals for ensuring and increasing the financial stability of the enterprise LLC «Mila» can be used in its practical activities.

The results of the study are aimed at evaluating and improving the mechanism

for ensuring the financial stability of an enterprise LLC «Mila» and can be implemented in the practice of other enterprises. The proposed recommendations on increasing the financial stability of the enterprise in the conditions of the crisis at LLC «Mila» are of practical importance.

The results of the research can be used by the heads of financial divisions of enterprises LLC «Mila» to develop tactical and strategic solutions, which will allow to optimize their production, financial and investment activities.

EFFICIENCY, MANAGEMENT, PROFIT, COSTS, PROFITABILITY, FINANCIAL STABILITY, RISK, BANKRUPTCY

ЗМІСТ

ВСТУП …… 8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА……..... 12
1.1 Сутність та ознаки фінансової стійкості підприємства …… 12
1.2 Особливості управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах війни……. 20
1.3 Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства ….. 35
2 ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МІЛА»……. 44
2.1 Загальна характеристика господарської діяльності ТОВ «Міла»……. 44
2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ТОВ «Міла»..... 55
2.3 Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Міла»…… 69
3 ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ…… 91
3.1 Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю ТОВ «Міла»……... 91
3.2 Оптимізація витрат як напрям забезпечення фінансової стійкості підприємства ……..... 98
ВИСНОВКИ…… 106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 113
ДОДАТКИ…… 120
Декларація академічної доброчесності здобувача…… 129

ВСТУП

Нестабільність української економіки, зокрема коливання економічної активності та кризові явища в економічній системі країни, значною мірою вплинули на фінансове становище підприємств. Ці фактори відобразилися на рівні фінансової стійкості, виявивши слабкі сторони підприємств та їхню нездатність до швидкого реагування на негативні зміни. Багато підприємств виявилися недостатньо готовими до економічних потрясінь, маючи надзвичайно низьку гнучкість та обмежені адаптаційні можливості для подолання перешкод, що виникли.

Фінансова стійкість є багатогранною та унікальною категорією, яка дозволяє оцінити діяльність підприємства з позиції його стабільного функціонування та здатності до конкурентної боротьби на ринку. Позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для нормального функціонування підприємства та забезпечення поступового зростання його економічного потенціалу. Це в свою чергу дає змогу підприємствам не тільки підтримувати свою діяльність у складних умовах, але й поступово зміцнювати свої позиції на ринку, розвиваючи та вдосконалюючи стратегії фінансового управління.

В умовах нестабільної політичної та економічної ситуації, фінансово-економічної кризи та впливу зовнішніх факторів, проблема фінансової стабілізації підприємств стає особливо актуальною. Забезпечення життєздатності підприємств та створення умов для їх подальшого розвитку в таких умовах вимагає від керівництва прийняття ефективних управлінських рішень і розробки стратегій, спрямованих на збереження фінансової стійкості.

Проблематика фінансової стійкості підприємства висвітлена у багатьох працях вчених-економістів як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема таких як: М.Д. Білик, І.О. Бланк, Л.О. Коваленко, М.Я. Коробов, М.Н. Крейніна, Т.А. Обущак, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Г.Б. Поляк, І.Ю. Салькова,

К.С. Салиги, О.О. Терещенко, Ю.С. Цал-Цалко, А.В. Череп, А.Д. Шеремет та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемі фінансової стійкості підприємств, виявляється недостатність комплексних розробок, що стосуються формування цілісного процесу управління фінансовою стійкістю в умовах сучасних економічних викликів. Це створює нагальну потребу в подальших дослідженнях та розробці нових підходів до управління фінансовою стійкістю, що підкреслює важливість подальших наукових розробок у цьому напрямку.

Метою роботи є аналіз теоретико-методичних та організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення і підвищення фінансової стійкості підприємства.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

– дослідити економічну сутність, значення, ознаки фінансової стійкості підприємства;

– дослідити фактори, що здійснюють вплив на рівень фінансової стійкості підприємства;

– дослідити особливості управління фінансовою стійкістю підприємства;

– дослідити методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства;

– провести комплексну оцінку фінансово-господарської діяльності ТОВ «Міла»;

– проаналізувати показники фінансово-економічних результатів діяльності підприємства;

– здійснити аналіз показників фінансової стійкості підприємства;

– визначити шляхи збереження та підвищення фінансової стійкості підприємства;

– визначити підходи щодо підвищення ефективності механізму управління фінансовою стійкістю підприємства;

– запропонувати заходи оптимізації витрат як напряму забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Об’єктом дослідження є процеси збереження та управління фінансовою стійкістю на прикладі підприємства ТОВ «Міла» під час війни.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад та прикладних питань, пов’язаних із організацією процесу збереження та управління фінансовою стійкістю підприємства.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі теорії та практики управління фінансовою стійкістю підприємства. В роботі застосовано ряд методів для досягнення поставлених цілей та вирішення дослідницьких завдань. Зокрема, метод логічного узагальнення використано для систематизації наукового досвіду з досліджуваної проблематики та послідовного викладу положень кваліфікаційної роботи. Дедуктивний метод застосовано для аналізу теоретичних аспектів управління фінансовою стійкістю, що дозволяє зробити висновки на основі загальних принципів і перевести їх на практичні рівні.

Методи фінансово-економічного та статистичного аналізу, а також порівняння і зведення були використані для оцінки фінансового стану підприємства. Критичний аналіз та узагальнення теоретичних досліджень дозволяють зробити висновки про доцільність застосування різних підходів до управління фінансовою стійкістю, а також розробити практичні рекомендації для підвищення ефективності цього процесу. Ці методи дозволяють глибше зрозуміти теоретичні основи, а також здійснити їх адаптацію до специфіки реальних умов господарювання.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, дані фінансової звітності ТОВ «Міла», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається наступними основними положеннями:

– запропоновано до впровадження на підприємстві заходи щодо оптимізації витрат підприємства як напряму забезпечення його фінансової стійкості;

– розроблено удосконалений механізм управління фінансовою стійкістю підприємства.

Практичне значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у розробці рекомендацій щодо покращення стратегії фінансового управління, вдосконалення системи контролю за витратами, а також підвищення рівня рентабельності та ліквідності підприємства. Результати дослідження можуть бути використані керівниками фінансових підрозділів підприємства для підвищення стабільності фінансового становища підприємств, зокрема в умовах змінюваного ринкового середовища, та сприяють досягненню їх сталого економічного розвитку.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на XIX Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях» (Запоріжжя, 17-18 жовтня 2024 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 1 друковану працю – тези за матеріалами наукової конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та ознаки фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість – одна з найважливіших характеристик оцінки фінансового стану підприємства, яка визначає ефективне фінансове управління підприємством.

В економічній літературі існують різні тлумачення фінансової стійкості підприємства. Так, Філімоненко О.С. визначає фінансову стійкість, як стан підприємства, при якому розмір його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним [1, с. 34]. Але це визначення є досить вузьким, тому не повністю розкриває дане поняття.

Кривицька О.Р. розглядає фінансову стабільність як результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності [2].

Грабовецький Б.Є. вважає, що «фінансова стійкість – це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування» [3].

Савицька Г.В. ж так визначає фінансову стійкість підприємства як здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [4].

Бланк І.А. головну суть фінансової стійкості визначає як характеристику стабільності фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів, які використовуються [5].

Ареф'єва О.В., Городянька Д.М. [6] визначає фінансову стійкість, як комплексне поняття, яке володіє зовнішніми формами прояву, формується в процесі господарської діяльності і знаходиться під впливом різних факторів.

Коробов М.Я. вважає, що фінансова стійкість – це стійкий фінансовий стан підприємства. Відповідно, для того, щоб виявити ступінь фінансової стійкості підприємства необхідно проаналізувати всі показники його фінансового стану [7].

В економічній літературі існує ще багато різних підходів до визначення суті «фінансової стійкості». Так, Журавльова О.Є. зазначає, що фінансова стійкість відображає збалансованість засобів та джерел їх формування, доходів і витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного і залученого капіталу підприємства, темпів нагромадження власних засобів внаслідок господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, достатності забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами [8].

Тютюнник Ю.М. визначає фінансову стійкість як здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [9].

Фінансова стійкість підприємства – це такий стан його фінансових ресурсів, їх розподілу і використання, який гарантує стабільний розвиток компанії, забезпечує зростання прибутків і капіталу, а також підтримує платоспроможність і кредитоспроможність навіть у ситуаціях допустимого ризику.

Головною формою стійкості є здатність підприємства адаптуватися і розвиватися в умовах змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Для цього компанія повинна мати гнучку структуру фінансових ресурсів і можливість залучати позикові кошти, що передбачає її кредитоспроможність. Кредитоспроможність означає наявність умов для отримання кредиту та здатність своєчасно повернути позику з відсотками за рахунок прибутку або інших джерел [10].

Зазначене визначення також підкреслює важливість фінансової стійкості для довгострокового розвитку підприємства, включаючи зростання прибутків і капіталу.

Проаналізувавши точки зору різних авторів щодо сутності та змісту поняття «фінансова стійкість», а також узагальнивши основні характеристики, слід виділити низку її ознак (рис. 1.1).

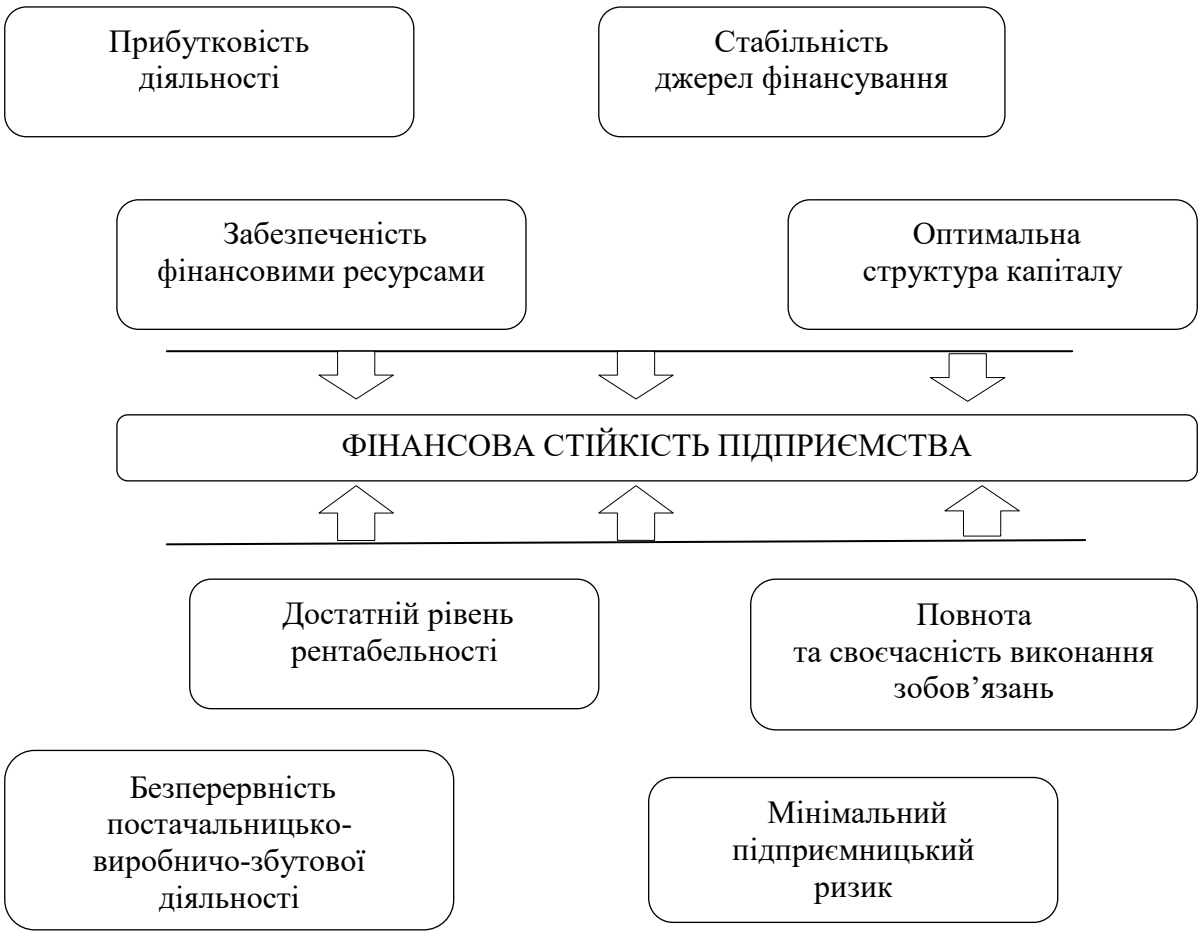

Рисунок 1.1 – Ознаки фінансової стійкості підприємства [11]

Фінансова стійкість підприємства забезпечується через реалізацію конкретних заходів, спрямованих на ефективне формування, розподіл та використання фінансових ресурсів, при цьому підтримуючи платоспроможність, яка виступає зовнішнім проявом стійкості компанії.

Отже, провівши аналіз даного поняття, можна сформулювати таке заключне визначення: фінансову стійкість можна визначити як здатність підприємства безперервно здійснювати свою основну та інші види діяльності, незважаючи на ризики та зміни в бізнес-середовищі, що можуть виникати під час його господарської діяльності [12].

Аналіз факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства, дозволяє оцінити рівень фінансового ризику, який виникає через особливості формування структури джерел капіталу. Від цього залежить ступінь стабільності фінансової основи підприємства та його здатність забезпечувати стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, можна умовно поділити на внутрішні та зовнішні.

Внутрішні фактори:

1. Галузева специфіка підприємства, яка визначає особливості його функціонування.

2. Структура продукції чи послуг, зокрема їх частка в загальному платоспроможному попиті.

3. Розмір сплаченого статутного капіталу, що впливає на фінансову базу підприємства.

4. Розмір і структура витрат, а також їх динаміка у порівнянні з прибутком.

5. Стан майна і фінансових ресурсів, зокрема наявність запасів і резервів.

Зовнішні фактори:

1. Економічні умови господарювання, такі як рівень інфляції чи економічного зростання.

2. Політична стабільність, яка впливає на передбачуваність бізнес-середовища.

3. Рівень розвитку техніки та технологій, що визначає конкурентоспроможність продукції.

4. Платоспроможний попит споживачів, що формує основну частину доходів.

5. Економічна і фінансово-кредитна законодавча база, яка регулює діяльність підприємства.

6. Соціальна й екологічна ситуація, що впливає на репутацію і стратегію бізнесу.

7. Податкова політика, що визначає фінансове навантаження на підприємство.

8. Рівень конкуренції на ринку, який впливає на можливості збільшення ринкової частки.

9. Розвиток фінансового і страхового ринку, що забезпечує доступ до додаткових ресурсів і інструментів захисту.

Аналіз цих факторів дає змогу виявити слабкі місця у діяльності підприємства, розробити стратегії для їх усунення та забезпечити довготривалу фінансову стійкість [13-15].

Розглянувши чинники впливу на фінансову стійкість, можна зробити висновок, що підприємство здатне безпосередньо управляти лише внутрішніми факторами. Тому саме ця група чинників потребує найбільшої уваги.

До ключових напрямів управління внутрішніми факторами належать:

- оптимізація співвідношення між постійними і змінними витратами, що сприяє підвищенню економічної ефективності;
- вибір виду діяльності і структури продукції, орієнтуючись на попит і конкурентні переваги;
- ефективне управління необіговими активами, включаючи контроль за їх раціональним використанням;

– формування раціональної структури капіталу, що забезпечує стабільність фінансів підприємства;

– вибір стратегії і тактики управління фінансовими ресурсами та прибутком, що враховує цілі та умови діяльності;

– впровадження нових технологічних моделей, які сприяють підвищенню продуктивності та зниженню витрат;

– забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції, яка відповідає сучасним вимогам ринку;

– дослідження та розробка шляхів перспективного розвитку фінансів підприємства, що дозволяють адаптуватися до змін у бізнес-середовищі [16].

Ефективне управління цими факторами дозволяє підприємству досягати стійкості навіть у несприятливих зовнішніх умовах, формуючи надійний фундамент для зростання та розвитку.

На сьогодні фінансова стійкість підприємств значною мірою залежить від економічних, фінансових, політичних, соціальних та екологічних чинників. Ці фактори можуть створювати передумови для виникнення кризових явищ, аж до банкрутства і ліквідації підприємств.

Особливо актуальною є ця проблема для України, де на сучасному етапі економічного розвитку фінансова стійкість багатьох підприємств істотно погіршилася. Основними причинами цього є:

- військові дії, які впливають на економічну стабільність, скорочують ринки збуту та руйнують виробничі ланцюги;

- фінансово-економічна криза, що спричиняє нестачу ліквідності й обмежує доступ до інвестицій;

- зростання інфляції, яке підвищує вартість ресурсів і знижує купівельну спроможність населення;

- нестабільна податкова та кредитна політика держави, що ускладнює планування та управління фінансовими ресурсами.

У таких умовах підприємства змушені адаптуватися, шукаючи способи мінімізації ризиків, оптимізації витрат та підвищення ефективності управління, щоб забезпечити свою фінансову стійкість.

Фінансова стійкість підприємства безпосередньо залежить від його фінансового потенціалу. Під фінансовим потенціалом розуміють обсяг власних, позичених і залучених фінансових ресурсів, які підприємство може використовувати для поточних і перспективних потреб. Таким чином, раціональне управління фінансовим потенціалом є ключовим чинником ефективного управління фінансовою стійкістю [17].

Один із головних елементів фінансової стійкості – це наявність достатньої кількості фінансових ресурсів, що можливе лише за умов ефективної роботи підприємства та отримання прибутку. Прибуток відіграє вирішальну роль у погашенні зобов’язань перед банками, фінансово-кредитними установами, акціонерами та інвесторами; фінансуванні розвитку підприємства, зокрема розширення діяльності, реконструкції, модернізації чи заміни обладнання.

Крім обсягу прибутку, важливим показником для забезпечення і підтримки фінансової стійкості є рівень рентабельності, тобто співвідношення прибутку до вкладеного капіталу чи витрат. Висока рентабельність свідчить про ефективне використання ресурсів, що сприяє зміцненню фінансової бази підприємства і його конкурентоспроможності [18].

Чистий прибуток підприємства, як один із ключових показників фінансової стійкості, залежить від багатьох чинників, серед яких важливу роль відіграє структура фінансових ресурсів.

Сучасні умови часто змушують підприємства звертатися до позикового капіталу для залучення додаткових коштів, необхідних для реалізації інвестиційних проектів. Позиковий капітал дозволяє акумулювати значні фінансові ресурси, але водночас створює певні ризики.

Залучення великих обсягів позикових коштів супроводжується фінансовими витратами на сплату відсотків за кредити. Це безпосередньо

зменшує чистий прибуток підприємства, а відповідно, і рівень рентабельності капіталу. У результаті таке навантаження на фінансову систему підприємства може призвести до зниження його фінансової стійкості.

Таким чином, для підтримання фінансової стійкості необхідно ретельно збалансовувати використання власного і позикового капіталу, а також забезпечувати ефективність управління витратами та доходами підприємства.

Для зміцнення фінансової стійкості підприємства необхідно формувати оптимальне співвідношення між обсягами позикових та власних коштів. Зростання фінансової стійкості залежить від ряду факторів, серед яких важливу роль відіграють [19]:

1. Рентабельність продажу, що визначає ефективність операційної діяльності підприємства.

2. Обіговість капіталу, яка показує швидкість перетворення капіталу у грошові кошти для подальших інвестицій.

3. Фінансова активність при залученні коштів, що відображає здатність підприємства залучати ресурси для розвитку.

4. Норма розподілу прибутків на інвестиційні потреби, яка визначає, скільки з прибутку витрачається на розвиток і модернізацію.

В умовах ринкових відносин кожен суб’єкт господарювання повинен мати достовірну інформацію не тільки про свою фінансову стійкість, але й про фінансовий стан своїх партнерів. Оцінка фінансової стійкості дозволяє зовнішнім суб’єктам (банкам, партнерам, контролюючим органам) зрозуміти фінансові можливості підприємства на перспективу, оцінити його незалежність від зовнішніх джерел і сформулювати прогноз майбутнього фінансового стану.

Управління фінансовою стійкістю вимагає стратегічного аналізу, який ґрунтується на сучасних методах економічного аналізу і покликаний розкривати причинно-наслідкові зв’язки між рівнем фінансової стійкості і факторами, що його обумовлюють. Це дозволяє підприємству краще орієнтуватися у своїх фінансових можливостях і будувати довгострокову стратегію розвитку.

1.2 Особливості управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах війни

Управління фінансовою стійкістю підприємства є одним із найбільш важливих напрямів фінансового менеджменту, оскільки воно безпосередньо впливає на здатність підприємства ефективно функціонувати та забезпечувати свою стабільність у ринкових умовах. Це управління тісно пов’язано з іншими аспектами діяльності підприємства, такими як управління доходами та витратами, рухом активів, капіталу та грошових потоків. Підприємства повинні належно організовувати ці процеси, щоб забезпечити своєчасне виконання зобов’язань, ефективне використання ресурсів та стабільність фінансових потоків.

Крім того, управління структурою капіталу є важливою складовою фінансової стійкості, оскільки правильний вибір між власними та позиковими коштами дозволяє підприємству оптимізувати свою фінансову стратегію. Оцінка ліквідності та платоспроможності є іншими критичними елементами, що забезпечують здатність підприємства виконувати свої зобов’язання перед партнерами та кредиторами. Всі ці аспекти в сукупності сприяють підвищенню ділової активності, рентабельності та фінансової стабільності підприємства, що, в свою чергу, дозволяє ефективно розвиватися та адаптуватися до змінюваних умов ринку [20].

Таким чином, ефективне управління фінансовою стійкістю підприємства потребує комплексного підходу та інтеграції цих аспектів для досягнення загальної фінансової стабільності і зростання підприємства.

Управління фінансовою стійкістю підприємства є системою принципів і методів, що спрямовані на розробку та реалізацію управлінських рішень, які стосуються забезпечення оптимального стану фінансових ресурсів і активів. Це включає їх формування, розподіл та ефективне використання, щоб підприємство могло розвиватися, забезпечуючи зростання прибутку та капіталу, при цьому зберігаючи платоспроможність і кредитоспроможність.

Основною метою такого управління є забезпечення фінансової безпеки підприємства, підтримання його стабільності в умовах змінюваного зовнішнього середовища та мінімізації фінансових ризиків.

У результаті ефективного управління фінансовою стійкістю підприємство здатне не лише зберігати свою платоспроможність і конкурентоспроможність, але й надійно планувати своє фінансове майбутнє, оптимізуючи структуру капіталу та ресурси. Врешті-решт, це дозволяє максимізувати ринкову вартість підприємства, що є кінцевою метою для забезпечення сталого економічного зростання [21].

Для досягнення мети управління фінансовою стійкістю підприємство повинно вирішити низку ключових завдань. По-перше, важливим є забезпечення оптимальної структури капіталу та активів, що дозволяє ефективно використовувати фінансові ресурси та знижувати фінансові ризики. Це включає правильний вибір між власними та позиковими коштами, а також ефективне управління активами для забезпечення ліквідності та рентабельності підприємства.

По-друге, необхідно забезпечити постійну платоспроможність та кредитоспроможність, що гарантує можливість підприємства виконувати свої зобов'язання перед кредиторами та партнерами. Це також впливає на репутацію підприємства, оскільки платоспроможність є важливим чинником довіри з боку фінансових установ та контрагентів.

По-третє, важливим завданням є збалансування та забезпечення оптимальної структури грошових потоків, що дозволяє підприємству здійснювати своєчасні платежі, інвестувати в розвиток та забезпечувати фінансову стабільність. Оптимізація грошових потоків допомагає уникнути дефіциту ліквідності і дає можливість ефективно планувати майбутні витрати та доходи [22].

Всі ці завдання взаємопов'язані і сприяють зміцненню фінансової стійкості підприємства, що є основою для його сталого розвитку та успішної діяльності на ринку.

У процесі управління фінансовою стійкістю підприємства важливо реалізувати головну мету та основні завдання через низку функцій, які можна розглядати в двох аспектах.

По-перше, як функції управління фінансовою стійкістю в контексті управлінської системи. Ці функції є складовими будь-якого процесу управління і включають аналіз фінансової стійкості в поточному періоді, прогнозування параметрів фінансової стійкості на плановий період, розробку ефективної системи стимулювання для реалізації управлінських рішень, а також здійснення контролю за виконанням прийнятих рішень, спрямованих на підтримання чи досягнення необхідного рівня фінансової стійкості підприємства.

По-друге, функції управління фінансовою стійкістю можна розглядати як специфічну сферу управління підприємством в цілому. Це включає управління структурою капіталу, активами та грошовими потоками, що є ключовими елементами для забезпечення фінансової стабільності. Всі ці функції взаємопов'язані і сприяють ефективному управлінню фінансовими ресурсами, що дозволяє підприємству підтримувати свою платоспроможність, рентабельність та здатність до сталого розвитку на ринку.

Класифікація показників оцінки фінансової стійкості підприємства за різними ознаками є важливим інструментом для систематизації інформації і забезпечення точного та ефективного аналізу фінансового стану підприємства. Основними класифікаційними ознаками для визначення типу фінансової стійкості є [23-25]:

1. Час проведення оцінки – оцінка фінансової стійкості може бути проведена як на поточний момент (для визначення наявних ризиків і можливих проблем), так і на перспективу (для прогнозування майбутнього фінансового стану підприємства).

2. Рівень забезпеченості запасів джерелами їх формування – аналізується, наскільки підприємство здатне забезпечити свої поточні та майбутні потреби в ресурсах, зокрема через внутрішні джерела, або ж залежить від зовнішніх фінансових ресурсів.

3. Рівень фінансової стійкості – розрізняються різні рівні стійкості підприємства, залежно від фінансових показників (наприклад, рівень платоспроможності, ліквідності, здатність покривати свої зобов'язання).

4. Характер прояву у часі – визначення, чи є фінансова стійкість короткостроковою, середньостроковою чи довгостроковою, залежно від здатності підприємства підтримувати фінансову стабільність у різних періодах.

5. Фінансова стійкість як певний фінансовий стан – може бути розглянута як загальний фінансовий стан підприємства, що охоплює його здатність до стабільного функціонування в умовах змінюваного економічного середовища.

Узагальнюючи методичні підходи до управління фінансовою стійкістю, можна виділити класифікацію показників оцінки за такими ознаками [26]:

- за елементами оцінки – поділяється на показники, що характеризують фінансові ресурси (власний капітал, позикові кошти), платоспроможність, ліквідність, рентабельність;

- за рівнем значимості – показники можна класифікувати за важливістю для визначення фінансової стійкості, наприклад, ключові показники, що визначають платоспроможність і здатність підприємства розвиватися;

- за характером визначення – показники можуть бути абсолютними (наприклад, обсяг власного капіталу) і відносними (коефіцієнти фінансової стійкості, ліквідності);

- за можливістю визначення нормативного значення – деякі показники мають чітко визначені нормативні значення, які повинні бути досягнуті для забезпечення фінансової стабільності (наприклад, нормативні коефіцієнти платоспроможності).

Ця класифікація дозволяє підприємствам ефективно оцінювати свою фінансову стійкість і вчасно реагувати на можливі ризики, що виникають у процесі їх діяльності.

В цілому методичний інструментарій управління фінансовою стійкістю підприємства можна представити наступними групами показників (рис. 1.2).

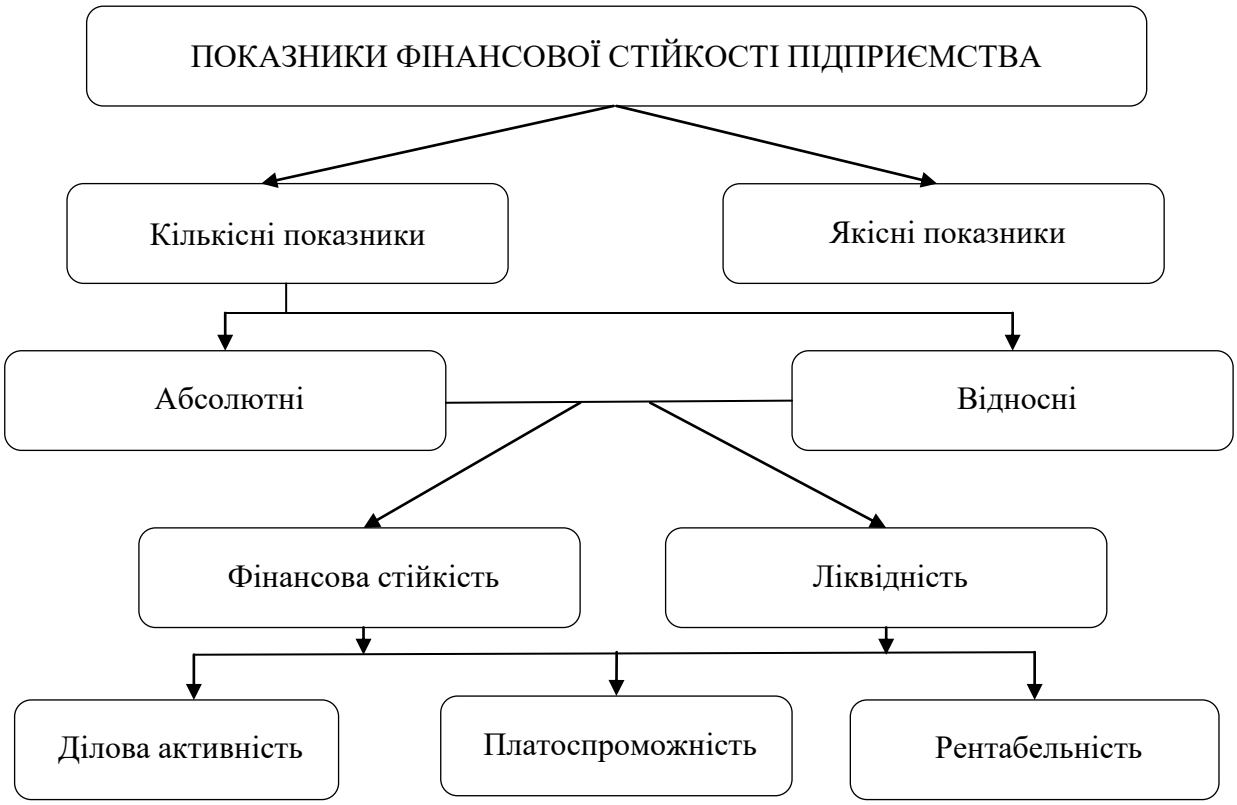

Рисунок 1.2 – Групи показників фінансово стійкого розвитку підприємства [27]

Результати досліджень показують, що для більшості підприємств основними факторами, які мають найбільший вплив на фінансову стійкість, є зовнішні фактори, такі як економічна ситуація, політична стабільність, ринкові умови та регуляторні зміни. Водночас, серед різноманіття внутрішніх факторів, що можуть впливати на фінансову стійкість, підприємства зазвичай виділяють кілька ключових, зокрема фінансові та матеріально-технічні аспекти.

Кількісна оцінка впливу цих внутрішніх факторів на фінансову стійкість підприємств дозволяє стверджувати, що найбільше значення мають обсяги їх діяльності, зміни в структурі капіталу (позикового та власного), а також рівень запасів і оборотних активів. Крім того, значний вплив на фінансову стійкість має дебіторська і кредиторська заборгованість, оскільки вони безпосередньо впливають на ліквідність підприємства та здатність своєчасно виконувати фінансові зобов’язання.

Таким чином, для забезпечення фінансової стійкості підприємствам важливо ефективно керувати як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, оптимізувати структуру капіталу та забезпечити належний рівень оборотних активів для покриття поточних зобов'язань.

Перспективним напрямком в управлінні фінансово-економічною діяльністю підприємств є створення ефективної системи управління фінансовою стійкістю, яка дозволяє оперативно і стратегічно приймати фінансові управлінські рішення. Сутність цієї системи полягає в розробці принципів і методів, що забезпечують ефективне управління фінансовою стійкістю підприємства. Це досягається через діагностику фактичного стану фінансової стійкості, визначення факторів, що можуть дестабілізувати стійкість розвитку підприємства, а також оцінку ключових індикаторів фінансово стійкого розвитку [28].

Розробка управлінських рішень повинна орієнтуватися на приведення цілей та завдань діяльності підприємства у відповідність до умов внутрішнього та зовнішнього середовища. Це включає забезпечення збалансованості між фінансовими потребами підприємства та його реальним фінансово-ресурсним потенціалом на кожній стадії життєвого циклу підприємства. Здатність підприємства адаптуватися до змін і ефективно використовувати свої ресурси у відповідь на економічні та ринкові зміни є основою для забезпечення його фінансової стійкості та стабільного розвитку в умовах мінливого середовища.

Послідовність етапів процесу управління фінансово стійким розвитком підприємства наведено на рис. 1.3.

За результатами оцінки ключових і підсумкових індикаторів фінансової стійкості підприємства можна зробити важливі висновки щодо його поточного стану на ринку. Це дозволяє класифікувати підприємство як [29]:

1. Стійке або нестійке – оцінюється здатність підприємства стабільно функціонувати в умовах ринку, підтримувати необхідний рівень платоспроможності і здатність реагувати на зовнішні і внутрішні зміни.

2. Керований або слабокерований процес розвитку – виявляється ефективність стратегічного управління підприємством, здатність своєчасно виявляти проблеми та вжити необхідні заходи для їх вирішення.

Рисунок 1.3 – Етапи управління фінансово стійким розвитком підприємства [27]

3. Дія дестабілізуючих чинників – визначається, чи є чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства, такими, що можуть бути

зупинені або виправлені (оборотними), чи вони призводять до безповоротних змін, які важко контролювати (некерованими).

Цей аналіз дає чітке розуміння рівня стійкості підприємства і його здатності управляти ризиками та підтримувати фінансову стабільність на тривалий період.

Після встановлення діагнозу підприємства стає можливим визначення напрямків управління його виробничо-господарською та фінансовою діяльністю. У сучасних умовах, коли економічне середовище характеризується нестабільністю, невизначеністю та швидкими змінами, найефективнішим підходом до управління фінансово стійким розвитком є параметричне адаптивне управління. Такий підхід дозволяє підприємству оперативно реагувати на зовнішні дестабілізуючі чинники і вживати заходів для запобігання їхньому негативному впливу. Це включає в себе елементи раннього виявлення і нейтралізації загроз, що можуть впливати на фінансову стабільність підприємства.

Процес управління фінансово стійким розвитком підприємства слід розглядати як інтеграцію трьох основних елементів [30]:

1. Інформація – наявність достовірних даних про фінансовий стан підприємства, що дозволяє здійснювати точну оцінку поточного стану та передбачати майбутні зміни.

2. Організація управління – чітка структура та розподіл відповідальності серед керівників, що дозволяє ефективно приймати рішення та координувати дії на всіх етапах управління.

3. Процес управління – безпосереднє застосування методів і засобів управління, які включають планування, моніторинг, аналіз і коригування дій, щоб забезпечити фінансову стійкість підприємства на різних етапах його розвитку.

Збалансоване поєднання цих елементів є запорукою ефективного управління та підтримання стабільності навіть у умовах змінного економічного середовища.

Ефективна організація управління фінансово стійким розвитком підприємства є можливим лише в тому випадку, коли чітко визначені об’єкт та суб’єкт управління. Об’єкт управління включає чинники, які можуть дезактивувати або, навпаки, детермінувати (обумовлювати) розвиток підприємства. Суб’єктом управління є спеціально створені підрозділи або співробітники підприємства, яким делеговані відповідні повноваження та обов'язки. Важливою умовою є також сформулювана мета управління, що може бути представлена через дерево цілей, яке визначає конкретні кроки для досягнення бажаного фінансово-економічного стану підприємства [31].

Для досягнення ефективності управління необхідно мати в своєму розпорядженні точну і повну інформацію про стан об’єкта управління, що дозволяє не тільки здійснити поточну оцінку, а й спрогнозувати тенденції розвитку підприємства на кілька років уперед. Ці дані дають змогу визначити конкретні цілі управління та розробити методи для їх реалізації.

У цьому контексті найбільш ефективними будуть методи, передбачені параметричним адаптивним управлінням, яке включає в себе елементи раннього виявлення зовнішніх дестабілізуючих чинників та вжиття відповідних заходів для їх нейтралізації. Такий підхід дозволить підприємству оперативно реагувати на зміни економічного середовища, зменшувати ризики та вивести підприємство з кризових ситуацій, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню стійкості його розвитку [32].

Принципи управління стійким розвитком підприємства є основою для ефективного прийняття управлінських рішень, що забезпечують його довгострокову фінансову стабільність. Одним з найбільш значущих універсальних принципів є принцип детермінізму, який підкреслює важливість врахування та аналізу змін, що відбуваються як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі. Цей принцип вимагає постійного моніторингу факторів, які можуть впливати на діяльність підприємства, таких як економічна ситуація, технологічні зміни або соціальні та політичні тенденції.

Крім того, серед загальносистемних принципів особливо важливим є принцип зворотного зв'язку. Він полягає в здатності підприємства адаптуватися до змін середовища, реагуючи на них через зміни у своїй діяльності, стратегії або операціях. Водночас підприємство може активно впливати на зовнішнє середовище, формуючи його через свої дії або бездіяльність. Цей принцип забезпечує ефективний обмін інформацією між підприємством і навколишнім середовищем, що дозволяє своєчасно реагувати на негативні чи позитивні зміни.

У загальному випадку дотримання універсальних принципів стійкого розвитку допомагає забезпечити гармонійне поєднання внутрішніх та зовнішніх процесів життєдіяльності підприємства. Це дозволяє підприємству ефективно функціонувати в умовах постійних змін, мінімізувати ризики та адаптуватися до нових викликів [33].

Принципи, які забезпечують стійкий розвиток підприємства як соціально-економічної системи, є основою для ефективного та адаптивного управління. Два з них, принцип безповоротності розвитку та принцип сукупності динамічної рівноваги, заслуговують особливої уваги.

Принцип безповоротності розвитку передбачає, що підприємство повинно своєчасно ідентифікувати критичні моменти у своєму розвитку – так звані точки біфуркації, коли система може змінити напрямок свого розвитку. Це дозволяє знизити негативний вплив кризових процесів, а також підвищити здатність підприємства до адаптації в умовах змін. Чим раніше виявлені проблеми та ризики, тим ефективніше підприємство може з ними справитися, уникнувши значних економічних втрат.

Принцип сукупності динамічної рівноваги полягає в тому, що підприємство повинно підтримувати баланс між внутрішніми та зовнішніми факторами, що впливають на його діяльність. Це стосується підтримання стабільності в організаційних структурах, фінансах, продуктивності, а також забезпечення відповідності між обсягами ресурсів та потребами підприємства.

Дотримуючись цього принципу, підприємство здатне забезпечити своє стабільне функціонування навіть у складних умовах зовнішнього середовища.

Такі принципи є критичними для забезпечення стійкості розвитку підприємства і його адаптації до постійно змінюваного економічного середовища. Вони допомагають підприємствам ефективно реагувати на виклики та підтримувати конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Дотримання принципів багаторівневості управління та соціальної спрямованості сприяє забезпеченню стабільності та адаптивності підприємства в умовах постійних змін. Принцип багаторівневості управління гарантує, що підприємство може зберігати свою ідентичність і ефективно реагувати на зовнішні зміни. Це дозволяє організації розвиватися та адаптуватися до нових умов, зберігаючи при цьому свою внутрішню структуру і цілі.

Принцип соціальної спрямованості важливий для досягнення узгодженості між внутрішніми та зовнішніми соціальними наслідками управлінських рішень. Це особливо актуально на стадії падіння підприємства, коли виникають соціальні виклики (наприклад, звільнення працівників або скорочення виробництва). Така узгодженість забезпечує більш ефективне управління і підтримує соціальну відповідальність підприємства перед працівниками та суспільством.

В рамках сучасної концепції управління досягнення цілей і завдань фінансово стійкого розвитку підприємства здійснюється на трьох рівнях [34,35]:

1. Стратегічний рівень – на цьому рівні визначаються основні цілі, які визначають напрямок розвитку підприємства, включаючи оновлення і вдосконалення системи в цілому.

2. Інноваційний рівень – сприяє підвищенню адаптивності підприємства, дозволяючи швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища через інновації та зміни в технологіях, продуктах і процесах.

3. Оперативний рівень – охоплює практичні аспекти вдосконалення системи управління, спрямовані на оптимізацію існуючих процесів, щоб забезпечити ефективне виконання стратегічних і інноваційних завдань.

Ці три рівні є взаємопов'язаними і забезпечують інтегроване управління фінансово стійким розвитком підприємства. Вони дозволяють організації не лише реагувати на зміни, але й активно впливати на розвиток свого середовища через стратегічні, інноваційні та оперативні заходи.

Виділення трьох рівнів управління фінансово стійким розвитком підприємства базується на двох основних факторах.

По-перше, необхідність врахування чинника часу. Це передбачає, що різні рівні управління мають різні часові горизонти для досягнення своїх цілей:

- короткостроковий період вимагає швидких і конкретних дій для забезпечення поточної фінансової стійкості, вирішення операційних проблем і стабілізації ситуації на підприємстві;

- середньостроковий період фокусується на плануванні ресурсів і процесів, що дозволяють зберегти фінансову стійкість в умовах розвитку та змін;

- довгостроковий період передбачає стратегічне планування, яке дозволяє підприємству адаптуватися до великих змін на ринку, інвестувати в інновації та удосконалювати бізнес-моделі для забезпечення стійкості на майбутнє [36].

По-друге, конкретизація змісту рівнів фінансової стійкості підприємства. Кожен рівень управління відповідає за конкретні аспекти фінансової стійкості, що вимагає спеціалізованих знань і компетенцій:

- стратегічний рівень зосереджений на довгострокових цілях, формуванні стратегії розвитку і підтримці загальної фінансової стабільності підприємства;

- інноваційний рівень має на меті впровадження нових підходів, технологій та бізнес-моделей, що можуть забезпечити стійкість в умовах змін;

- оперативний рівень концентрується на ефективному управлінні поточними фінансовими ресурсами і здійсненні оперативних заходів, які гарантують стабільність на короткостроковому етапі.

Завдяки такому підходу кожен рівень забезпечує свою частину фінансової стійкості підприємства, при цьому всі вони повинні працювати узгоджено, щоб забезпечити оптимальний результат на всіх етапах діяльності організації.

На оперативному рівні управління фінансовою стійкістю підприємства основна увага зосереджена на забезпеченні безперервності виробничого процесу та ефективного кругообігу капіталу. Ключовими критеріями ефективності в цьому випадку є оцінка динаміки показників фінансової стійкості та ліквідності. Це дозволяє вчасно реагувати на зміни в поточному фінансовому становищі підприємства, коригувати плани та стратегії з урахуванням дестабілізуючих чинників. Управлінці повинні активно коригувати методи аналізу й оцінювання факторів, що можуть вплинути на розвиток підприємства, зокрема таких, які можуть призвести до тимчасових або постійних фінансових труднощів.

На інноваційному рівні об’єктом управління є забезпечення пропорційності процесу життєдіяльності підприємства, що передбачає баланс між різними напрямками діяльності, такими як виробництво, збут, інновації та фінансування. Критеріями ефективності тут виступають показники ділової активності та платоспроможності. Це дозволяє виявити і уточнити механізм дії чинників, що можуть вплинути на стійкість підприємства, і визначити їх коригування [36,37].

На стратегічному рівні, в свою чергу, управлінці фокусуються на забезпеченні довгострокової конкурентоспроможності підприємства та збільшенні його ринкової вартості. Основними критеріями ефективності є динаміка показників рентабельності та ділової активності. На цьому рівні також важливо здійснювати моніторинг як внутрішнього середовища підприємства, так і його зовнішнього оточення, щоб своєчасно виявляти зміни, які можуть вплинути на стратегічний розвиток. Це дозволяє підприємству адаптувати свої стратегії до змін на ринку, підвищувати ефективність управління та досягати стійкого розвитку в умовах динамічної економіки.

Для оцінки ефективності управління фінансово стійким розвитком підприємства на різних рівнях – оперативному, тактичному та стратегічному – доцільно застосовувати різні методи. Метод порівняльного аналізу дозволяє порівнювати фінансові показники підприємства з іншими підприємствами або з нормативними значеннями, що дає змогу визначити сильні та слабкі сторони в управлінні. Використання середніх величин допомагає оцінити загальний стан підприємства та виявити тенденції в зміні ключових показників.

Метод витратного аналізу дозволяє оцінити ефективність управлінських рішень з точки зору витрат, що виникають при реалізації стратегій, а прибутковий метод допомагає зрозуміти, наскільки підприємство здатне генерувати прибуток за рахунок своїх операцій. Опційний метод може використовуватися для оцінки гнучкості підприємства в умовах невизначеності та ризиків, дозволяючи оцінити можливі варіанти розвитку залежно від змін в зовнішньому середовищі.

Метод рейтингового оцінювання фінансового стану підприємства дає змогу створити загальну картину його фінансової стабільності та порівняти його позицію з конкурентами на ринку.

Усі ці етапи разом утворюють замкнений цикл управління, в якому виконання функцій відбувається за логічною послідовністю, що забезпечує зворотний зв’язок. Це дозволяє коригувати управлінські рішення, враховуючи зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства, що в кінцевому результаті призводить до забезпечення його фінансової стійкості.

Запропонований процес управління фінансово стійким розвитком підприємства передбачає кілька ключових етапів, кожен з яких має свої специфічні завдання і підходи [38]:

1. Визначення напрямів забезпечення сталого розвитку підприємства. На цьому етапі підприємство має сформулювати основні напрямки розвитку, що забезпечать його фінансову стійкість. Це може включати стратегічне планування, визначення пріоритетних областей для інвестицій та розробку фінансових стратегій, орієнтованих на стабільний розвиток.

2. Елементи напрямів забезпечення сталого розвитку підприємства. Це конкретні дії та ініціативи, які будуть реалізовані для забезпечення сталого розвитку. Вони можуть включати вдосконалення управління фінансами, оптимізацію витрат, розвиток нових продуктів, вихід на нові ринки та інші заходи, спрямовані на стабільне зростання.

3. Оцінювання їх значущості та діагностика фактичного стану. Оцінка впливу кожного напряму на фінансову стійкість підприємства. Це включає моніторинг фінансових показників і стану підприємства, щоб зрозуміти, які напрямки потребують більше уваги та ресурсів для досягнення стабільного розвитку.

4. Діагностування стану підприємства. Проведення аналізу фінансової стійкості підприємства на даний момент. Це дозволяє виявити проблеми та можливості для поліпшення фінансового становища, а також передбачити ймовірні ризики, які можуть вплинути на стабільність.

5. Вибір типу управління розвитком підприємства. На цьому етапі вибирається найбільш підходящий тип управління, що відповідає поточному стану підприємства. Це може бути адаптивне управління, орієнтоване на швидку реакцію на зміни в зовнішньому середовищі, або більш стабільне управління, яке фокусується на довгострокових цілях.

6. Вибір методів, принципів, цілей і завдань управління стійким розвитком підприємства. Після визначення напрямків і діагностики стану підприємства вибираються методи управління, які дозволяють досягти фінансової стійкості. Це також включає встановлення чітких цілей і завдань, що повинні бути досягнуті для забезпечення сталого розвитку в майбутньому.

Цей процес є циклічним і передбачає постійну оцінку ефективності прийнятих рішень з подальшим коригуванням на основі нових даних і змін у зовнішньому середовищі.

1.3 Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства

Оцінювання фінансової стійкості підприємства є важливою складовою в управлінні фінансами, оскільки дозволяє визначити здатність підприємства підтримувати стабільний фінансовий стан та ефективно виконувати свої зобов’язання. Процес оцінки передбачає кілька основних етапів [39]:

1. Аналіз структури активів і пасивів. Оцінка величини та структури активів і пасивів підприємства дозволяє з’ясувати, як підприємство використовує свої ресурси та які фінансові зобов’язання має. Важливо визначити, наскільки ефективно управляються активи, чи є достатньо власних коштів для покриття вкладених в активи сум.

2. Фінансова стабільність і незалежність. Фінансова стійкість підприємства визначається рівнем незалежності від зовнішніх позикових коштів. Підприємство, яке покриває свої активи за рахунок власних коштів, є більш стабільним і здатним самостійно справлятися з фінансовими труднощами.

3. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. Для забезпечення фінансової стійкості необхідно уникати надмірної заборгованості. Важливим показником є здатність підприємства своєчасно виконувати зобов'язання перед постачальниками та кредиторами, а також ефективно управляти дебіторською заборгованістю.

4. Оцінка відповідності фінансово-господарської діяльності цілям статутної діяльності. Оцінка фінансової стійкості також передбачає аналіз того, наскільки фінансова діяльність підприємства відповідає його стратегічним цілям і вимогам, зазначеним у статуті.

5. Використання результатів аналізу. Результати оцінки фінансової стійкості можуть бути використані різними користувачами, такими як засновники, керівництво підприємства, ділові партнери та банки. Зовнішні користувачі можуть використовувати ці результати для оцінки фінансових

можливостей підприємства та прийняття рішень щодо співпраці або кредитування.

Загалом, фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами, оптимальної структури активів і пасивів, а також здатності підприємства справлятися з фінансовими зобов'язаннями в різні періоди часу.

Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан [40].

Оцінка фінансової стійкості підприємства може змінюватися в залежності від цілей аналізу, оскільки різні учасники економічних відносин мають різні інтереси щодо фінансової структури компанії:

1. Власники підприємства (акціонери, інвестори). Вони можуть бути більш схильними до прийняття високого рівня позикових коштів, якщо це дозволяє збільшити прибутковість і забезпечити зростання підприємства. Власники можуть вважати допустимим зростання частки позикових коштів, якщо вважають, що це призведе до зростання вартості підприємства та збільшення дивідендів. Вони орієнтуються на потенціал підприємства для отримання високих прибутків, а не на стійкість і стабільність.

2. Кредитори (постачальники, банки). На відміну від власників, кредитори переважно орієнтуються на стабільність і здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання. Вони надають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу, оскільки це свідчить про фінансову стабільність, низький рівень ризику неплатежів і здатність підприємства погашати борги. Для кредиторів висока частка власного капіталу є гарантією того, що підприємство має достатньо ресурсів для підтримки своєї діяльності і зможе справлятися з фінансовими труднощами. Таким чином, різні групи учасників мають різні пріоритети щодо фінансової структури підприємства, що впливає на їхні рішення про інвестиції або кредитування.

Визначення меж фінансової стійкості є важливим для забезпечення оптимального рівня фінансових ресурсів на підприємстві. Як надлишкова, так і недостатня фінансова стійкість можуть мати негативні наслідки для господарюючого суб'єкта.

1. Недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства. Якщо підприємство не має достатніх фінансових ресурсів для покриття своїх зобов'язань, воно може зіткнутися з проблемами у виконанні фінансових зобов'язань, що може призвести до втрати довіри з боку кредиторів та інвесторів. Це може обмежити можливості для розвитку виробництва та загалом для ведення господарської діяльності.

2. Надлишкова фінансова стійкість, з іншого боку, теж може бути негативним фактором. Високий рівень фінансової стійкості може свідчити про надмірні резерви та запаси, які не приносять доходів і займають фінансові ресурси без реальної вигоди для підприємства. Це може стати бар'єром для розвитку, оскільки надлишкові ресурси не ефективно використовуються для інвестування в інші сфери бізнесу, такі як інновації або розширення виробництва [41].

Оптимальний рівень фінансової стійкості дозволяє підприємству підтримувати необхідний баланс між забезпеченням стабільності і використанням ресурсів для розвитку та росту.

Фінансова стійкість підприємства є важливою категорією, яка оцінюється за допомогою системи як відносних, так і абсолютних показників. Оцінка фінансової стійкості здійснюється через кілька етапів, що дозволяють визначити рівень стабільності підприємства. Розглянемо основні етапи та типи показників, які використовуються в цьому процесі [42,43]:

1. Загальна оцінка фінансової стійкості. На цьому етапі проводиться загальна оцінка фінансової стійкості підприємства, яка може включати як якісну, так і кількісну оцінку стану фінансів. Визначаються основні тенденції, що свідчать про здатність підприємства витримувати фінансові навантаження та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

2. Розрахунок системи відносних показників фінансової стійкості. Відносні показники є основним інструментом для оцінки фінансової стійкості. Вони дозволяють порівнювати різні фінансові величини та визначати, як ефективно підприємство використовує свої ресурси. До таких показників відносяться:

- коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) – відношення власних коштів до загальних активів підприємства;

- коефіцієнт фінансової залежності – відношення позикових коштів до власного капіталу;

- коефіцієнт ліквідності – оцінка здатності підприємства погашати короткострокові зобов’язання за рахунок оборотних активів;

- коефіцієнт покриття – відношення короткострокових активів до короткострокових зобов’язань.

Ці показники дозволяють оцінити, наскільки стабільна структура капіталу та чи є підприємство у фінансово-ліквідному балансі.

3. Розрахунок системи абсолютних показників. Абсолютні показники оцінюють фінансову стійкість через конкретні величини, що дають змогу зрозуміти реальний обсяг активів і зобов'язань підприємства. До них відносяться:

- власний капітал – основа для фінансування підприємства;

- оборотні активи – активи, які можуть бути перетворені в грошові кошти протягом року;

- кредиторська заборгованість та дебіторська заборгованість – основні фактори, що впливають на ліквідність підприємства;

- запаси – наявність запасів товарно-матеріальних цінностей, які мають бути фінансовані або за допомогою власного, або за допомогою позикового капіталу.

Ці показники дозволяють зрозуміти, наскільки підприємство здатне забезпечити фінансову стійкість через реальні величини, що безпосередньо впливають на його платоспроможність та ліквідність.

Загальна система аналізу фінансової стійкості підприємства дає змогу виявити тип його фінансової стійкості (висока, середня, низька) та визначити найбільш критичні аспекти для покращення фінансової стабільності підприємства.

4. Розрахунок за даними звіту про фінансові результати та факторний аналіз порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості. На цьому етапі проводиться більш глибокий аналіз фінансових результатів підприємства, використовуючи дані звіту про фінансові результати, а також оцінка порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості. Це дозволяє зрозуміти, які фактори впливають на здатність підприємства генерувати прибуток і забезпечити свою фінансову стійкість у майбутньому.

За допомогою цих розрахунків і факторного аналізу можна оцінити, наскільки ефективно підприємство керує своїми витратами та доходами, а також зрозуміти, які фактори необхідно коригувати для забезпечення стабільного фінансового розвитку. Виконання цих етапів дозволяє підприємству не тільки оцінити поточну ситуацію, а й прийняти правильні управлінські рішення для підвищення рентабельності та стабільності фінансів у майбутньому.

Загальне оцінювання фінансової стійкості передбачає визначення: 1) стійкості джерел формування капіталу; 2) ресурсної стійкості; 3) стійкості управління.

Дослідження структури пасиву балансу є важливим інструментом для оцінки фінансової стійкості підприємства, оскільки дозволяє визначити, як підприємство фінансує свою діяльність і наскільки здатне покривати свої зобов’язання. Основні аспекти, які слід враховувати при аналізі пасиву балансу:

1. Частка власного капіталу.

Збільшення частки власного капіталу є одним з основних факторів, що сприяють підвищенню фінансової стійкості підприємства. Власний капітал включає статутний, додатковий капітал та нерозподілений прибуток, і чим

більша його частка, тим більше фінансових ресурсів підприємство має для забезпечення стабільності без залежності від зовнішніх джерел фінансування:

- нерозподілений прибуток. Він може бути використаний для поповнення оборотних засобів підприємства або зменшення поточної кредиторської заборгованості. Це покращує ліквідність і зменшує залежність від зовнішніх запозичень;

- статутний і додатковий капітал. Ці компоненти власного капіталу дають можливість підприємству організувати ефективний процес виробництва, застосовувати новітні технології, підвищувати кваліфікацію працівників і зміцнювати ринкові позиції.

2. Роль власного капіталу.

Власний капітал виконує кілька важливих функцій:

- фінансова стабільність. Високий рівень власного капіталу дозволяє підприємству впоратися з непередбачуваними фінансовими труднощами без необхідності залучати зовнішнє фінансування;

- залучення партнерів. Велика частка власного капіталу вказує на фінансову стабільність підприємства, що може підвищити довіру партнерів і спростити залучення додаткових фінансових ресурсів;

- зниження фінансового ризику. Високий рівень власного капіталу знижує фінансовий ризик для кредиторів, адже підприємство менше залежить від позикових коштів.

3. Негативні наслідки недостатньої частки власного капіталу.

Якщо частка власного капіталу невелика, підприємство стає більш вразливим до фінансових ризиків:

- підвищення підприємницького ризику. Для кредиторів та інвесторів це сигналізує про високий рівень ризику, адже підприємство може не мати достатньо внутрішніх фінансових резервів для покриття зобов'язань у разі виникнення непередбачених обставин;

- залежність від позикових коштів. Підприємства з низьким рівнем власного капіталу зазвичай мають більшу залежність від зовнішнього

фінансування, що збільшує їх фінансові зобов'язання і може обмежити фінансову гнучкість.

4. Вплив структури пасиву на фінансову стійкість.

Структура пасиву балансу має велике значення для оцінки фінансової стійкості підприємства. Якщо підприємство покриває свої зобов'язання значною часткою позикових коштів, це збільшує фінансовий ризик і може призвести до проблем з ліквідністю або навіть до банкрутства в умовах несприятливої економічної ситуації. З іншого боку, збільшення власного капіталу знижує фінансові ризики і підвищує здатність підприємства витримати економічні коливання [44].

Таким чином, для забезпечення фінансової стійкості підприємства необхідно зберігати оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом, враховуючи можливості для залучення додаткових інвестицій і підтримки стабільного фінансового стану підприємства.

Аналіз ресурсної стійкості та стійкості управління є ключовими аспектами при оцінці загальної фінансової стійкості підприємства. Кожен з цих елементів дозволяє краще зрозуміти здатність підприємства адаптуватися до змін в зовнішньому середовищі та ефективно використовувати наявні ресурси для забезпечення сталого розвитку.

1. Аналіз ресурсної стійкості. Ресурсна стійкість підприємства включає кілька аспектів:

- рівень співробітництва з суб’єктами ринкової інфраструктури. Це співпраця підприємства з постачальниками, партнерами, банками, державними органами та іншими учасниками економічного процесу. Високий рівень такої інтеграції дозволяє підприємству отримувати необхідні ресурси та фінансові послуги, що сприяє його стабільному розвитку;

- ступінь інтегрованості в систему виробничих відносин. Підприємство, яке має налагоджені зв’язки з іншими підприємствами та учасниками виробничих процесів (включаючи постачальників та замовників), здатне

ефективніше використовувати доступні ресурси, оптимізувати виробничі процеси та знижувати витрати;

- залежність ефективності діяльності підприємства від стану економіки країни. Макроекономічні фактори, такі як інфляція, коливання валютних курсів, податкові зміни, безпосередньо впливають на діяльність підприємства. Важливою є здатність підприємства адаптуватися до таких змін, зберігаючи свою ефективність;

- спроможність до залучення коштів. Це включає здатність підприємства залучати фінансові ресурси як через позики, так і через залучення інвестицій. Ресурсна стійкість зростає, коли підприємство має доступ до різних джерел фінансування і здатне швидко реагувати на потреби у грошових коштах;

- контроль грошових потоків. Ефективне управління грошовими потоками є критичним для фінансової стійкості підприємства. Це включає в себе здатність своєчасно планувати та контролювати надходження і витрати грошових коштів, щоб забезпечити ліквідність і уникнути дефіциту коштів.

2. Аналіз стійкості управління (організаційно-функціональної стійкості). Аналіз стійкості управління розглядається через призму організаційної та виробничої структури підприємства [45]:

- адекватність організаційної та виробничої структури стратегії розвитку. Підприємство має бути організоване таким чином, щоб його структура відповідала обраній стратегії. Це включає розподіл функцій, розподіл повноважень між підрозділами, а також відповідність ресурсів (людських, матеріальних, фінансових) для реалізації стратегії;

- адаптація до ринкової кон’юнктури. Підприємство повинно бути здатне адаптувати свою організаційну структуру та управлінські підходи до змін на ринку. Це дозволяє зберігати ефективність управління навіть в умовах змінного економічного середовища, таких як зміни попиту, коливання цін або нові конкурентні виклики. Оцінка організаційно-функціональної стійкості дозволяє визначити, наскільки підприємство здатне швидко і ефективно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, зберігаючи свою стійкість у процесі розвитку.

Висновки до розділу 1

Фінансова стійкість підприємства є важливою характеристикою, що визначає його здатність досягати фінансової рівноваги та ефективно функціонувати навіть у умовах змінюваного середовища. Ця властивість підприємства виражається через взаємодію зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на його фінансовий стан і здатність не лише підтримувати стабільність на певному рівні, але й ефективно розвиватися.

Зовнішні фактори, такі як галузева належність, конкуренція, економічні умови та зовнішньоекономічні зв'язки, істотно впливають на фінансову стійкість підприємства. Підприємства, що працюють у стабільних галузях з низьким рівнем конкуренції, можуть бути більш стійкими до економічних змін, ніж ті, що знаходяться в секторах з високою конкуренцією або залежністю від зовнішніх ринків. Крім того, зовнішньоекономічні умови, податкові, кредитно-фінансові, облікові та інвестиційні політики держави можуть суттєво змінювати рівень фінансової стійкості, залежно від того, чи створюють вони сприятливі чи несприятливі умови для підприємств.

Однак внутрішні фактори відіграють не менш важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємства. Ефективне управління прибутками, а також правильна структура позикових і власних коштів, здатні забезпечити не лише стабільність, а й конкурентоспроможність. Власний капітал, його розмір та ефективне використання, можуть сприяти зміцненню позицій підприємства на ринку, дозволяючи знижувати фінансові ризики, пов'язані з високими відсотковими ставками чи великими обсягами кредитної заборгованості.

Крім того, необхідно забезпечити ефективну систему управління фінансовою стійкістю підприємства, яка включає прогнозування, планування, регулювання і контроль за фінансовими потоками. Це дозволяє підприємствам своєчасно виявляти проблеми та коригувати свою стратегію розвитку, уникати кризових ситуацій і мінімізувати вплив негативних факторів.

2 ОЦІНКА ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МІЛА»

2.1 Загальна характеристика господарської діяльності ТОВ «Міла»

ТОВ «Міла» – підприємство, основним видом діяльності якого є: надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна; неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами; роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами; діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування.

Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства за основними техніко-економічними показниками є важливою складовою частиною оцінки ефективності його роботи та фінансового стану. Це дозволяє визначити, наскільки підприємство здатне ефективно використовувати свої ресурси для досягнення поставлених цілей (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Горизонтальний аналіз майна ТОВ «Міла» за 2021– 2023 рр., грн.

Показники	2021	2022	2023	Темп приросту (зниження),%	
				2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
1. Необоротні активи					
Основні засоби	1000	800	700	-20,00	-12,5
Інші необоротні активи	7000	7000	7000	0,00	0,00
Усього за розділом 1	8000	7800	7700	-2,50	-1,28
2. Оборотні активи					
Запаси	400	400	400	0,00	0,00
Поточна дебіторська заборгованість	4800	4800	11900	0,00	+147,92
Гроші та їх еквіваленти	10200	11700	5300	+14,71	-54,70
Усього за розділом 2	15400	16900	17600	+9,74	+4,14
Разом активи	23400	24700	25300	+5,56	+2,43

Результати горизонтального аналізу майна ТОВ «Міла», наведені у табл. 2.1, свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. До позитивних характеристик майнового стану досліджуваного підприємства належать такі:

– у 2022 р. порівняно з 2021 р. збільшилась вартість майна – на 5,56%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 2,43%, що свідчить про певне нарощування майного потенціалу підприємства;

– зростання оборотних активів пояснюється збільшення вартості грошів та їх еквівалентів – на 14,71% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 54,70% зменшення у 2023 р. порівняно з 2022 р.;

– вартість необоротних активів знизилась на 2,50% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 1,28% у 2023 р. порівняно з 2022 р., а вартість оборотних активів дещо зросла – на 9,74% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 4,14% у 2023 р. порівняно з 2022 р., така динаміка свідчить про зростання показника співвідношення оборотних і необоротних активів, а також про створення умов для прискорення оборотності активів.

Водночас є і негативні тенденції майнового стану підприємства, а саме:

– необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2022 р. порівняно з 2021 р. знизилась на 20% %, у 2023 р. порівняно з 2022 р. на 12,5%;

– серед видів оборотних активів найбільший темп приросту має поточна дебіторська заборгованість – 147,92% у 2023 р. порівняно з 2022 р., що створює умови для зниження рівня платоспроможності підприємств;

– вартість запасів у майні підприємства не змінюється протягом всього досліджуваного періоду;

– серед необротних активів незмінною залишилась вартість інших необоротних активів – на рівні 7000 грн.

На рис. 2.1 зображено динаміку необоротних та оборотних активів підприємства.

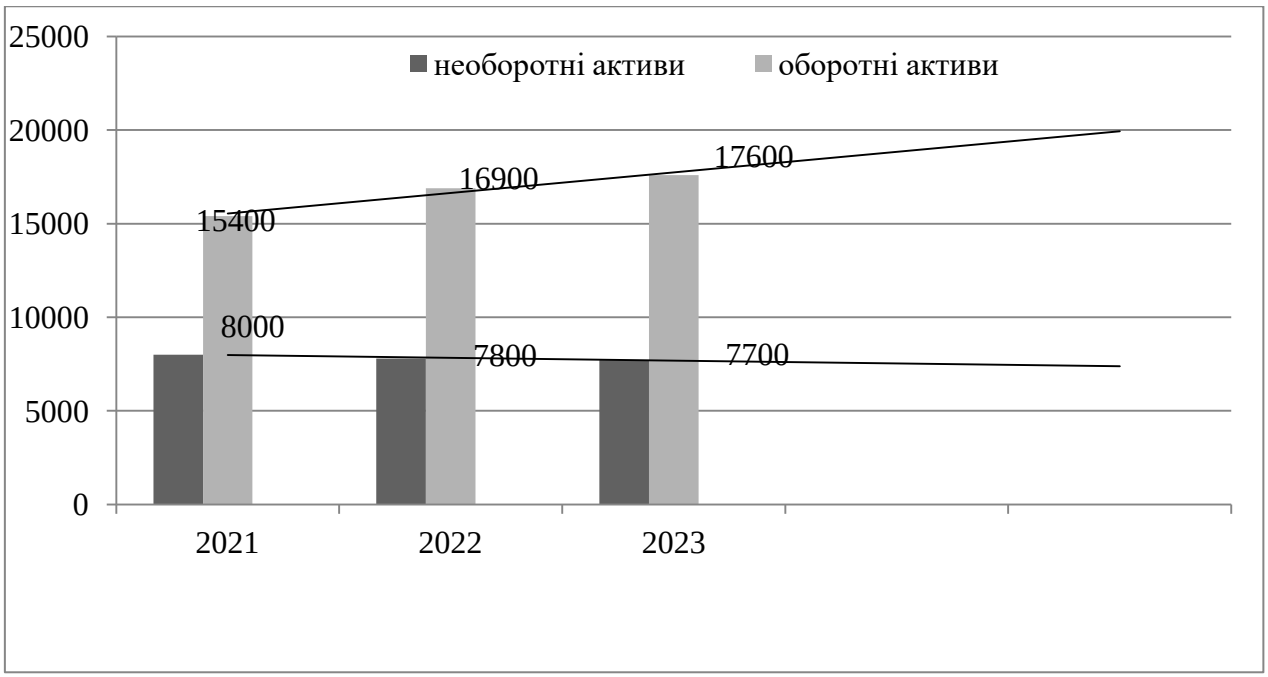

Рисунок 2.1 – Динаміка активів ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр., грн.

Рис. 2.1 ілюструє стійку тенденцію зменшення вартості необоротних активів (з 8 тис. грн. у 2021 р. до 7,8 тис. грн. у 2022 р. і 7,7 тис. грн. у 2023 р.), що свідчить про відсутність створення матеріальних умов для розширення основної діяльності підприємства і поступове збільшення вартості оборотних активів (з 15,4 тис. грн. у 2021 р. до 16,9 тис. грн. у 2022 р. та до 17,6 тис. грн. у 2023 р.), що є позитивною тенденцією.

Вертикальний аналіз майна підприємства – це метод фінансового аналізу, який полягає у визначенні структури активів підприємства та частки кожної складової у загальній сумі майна (валюті балансу). Цей підхід допомагає оцінити пропорції, у яких підприємство інвестує свої ресурси, та проаналізувати, наскільки раціонально розподілено майно. Всі статті активів у балансі представляються у відсотковому відношенні до загальної суми активів (валюти балансу). Це дозволяє порівнювати структуру активів між різними підприємствами незалежно від їх масштабів; виявляти зміни у структурі майна підприємства за різні періоди часу; аналізувати частки основних засобів, оборотних активів, дебіторської заборгованості, запасів тощо [46].

За системою показників активу балансу здійснимо аналіз структури майна підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Вертикальний аналіз майна ТОВ «Міла» за 2021– 2023 рр.,%

Показники	2021	2022	2023	Відхилення,%	
				2022 р. від 2021 р.	2023р. від 2022р.
1. Необоротні активи	34,18	31,58	30,44	-2,60	-1,14
Основні засоби	4,27	3,24	2,77	-1,03	-0,47
Інші необоротні активи	29,91	28,34	27,67	-1,57	-0,67
2. Оборотні активи	65,82	68,42	69,56	+2,60	+1,14
Запаси	1,72	1,62	1,57	-0,10	-0,05
Поточна дебіторська заборгованість	20,51	19,43	47,04	-1,08	+27,61
Гроші та їх еквіваленти	43,59	47,37	20,95	+3,78	-26,42
Разом активи	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Аналіз даних табл. 2.2 показав, що частка необоротних активів у майні підприємства має тенденцію до зменшення – з 34,18% у 2021 р. до 30,44% у 2023 р. Відповідно зросла частка оборотних активів – з 65,82% у 2021 р. до 69,56% у 2023 р., що є позитивною тенденцією. Частка основних засобів у майні підприємства у 2022 р. становить 3,24%, що на 1,03 відсоткових пунктів менше, ніж у 2021 р. У 2023 р. цей показник становить 2,77%, що на 0,47 відсоткових пункта менше, ніж у 2022 р., що є негативною тенденцією.

До негативних тенденцій можна віднести зменшення частки оборотних виробничих фондів в оборотних активах з 1,72% у 2021 р. до 1,57% у 2023 р.

До негативних тенденцій можна віднести значну частку фондів обігу в оборотних активах підприємства (64,10% у 2021 р.; 66,80% у 2022 р.; 67,99% у 2023 р.), проте, цей показник поступово збільшується.

До негативних тенденцій можна віднести значну частку поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах, яка поступово збільшується – 20,51% у 2021 р.; 19,43% у 2022 р.; 47,04% у 2023 р.

До позитивних тенденцій можна віднести значну частку грошових

коштів, як високоліквідних активів у майні і в оборотних активах підприємства, яка поступово зменшуються (з 43,59% у 2021 р. до 47,37 % у 2022 р. та 20,95% у 2023 р.).

На рис. 2.2 наочно зображено зміни у структурі активів підприємства.

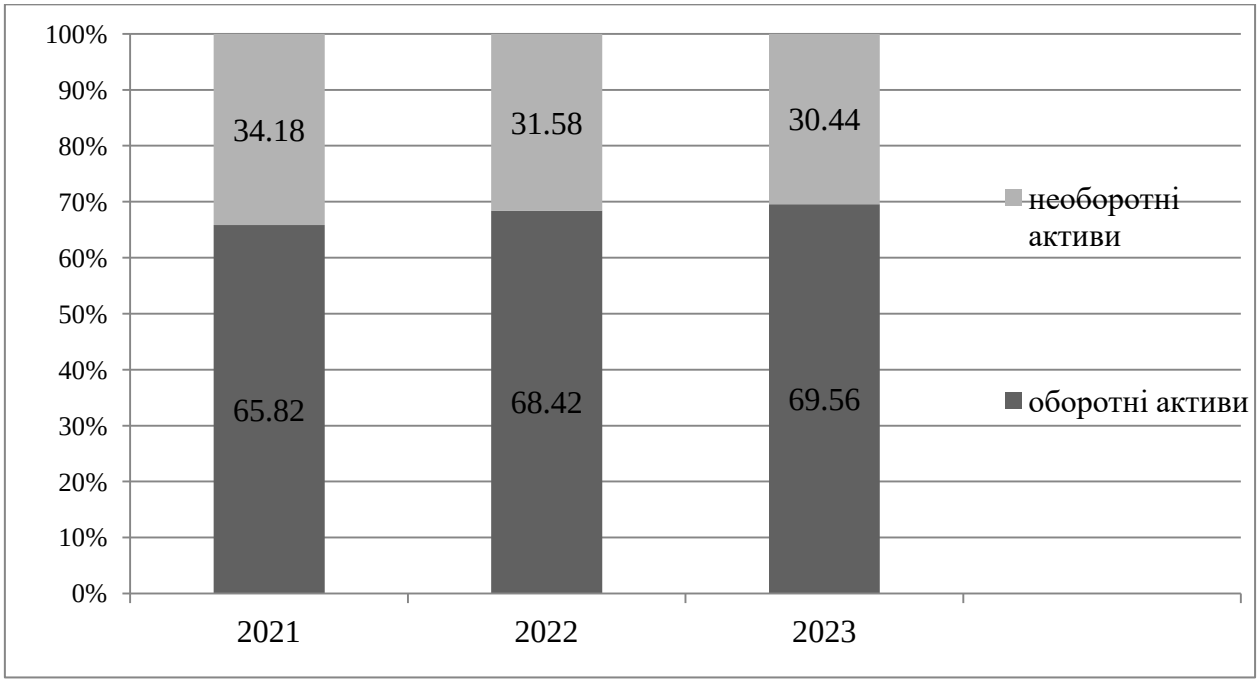

Рисунок 2.2 – Структура майна ТОВ «Міла» за 2021– 2023 рр.,%

Дані, наведені на рис. 2.2 свідчать, що за досліджуваний період дещо зросла частка оборотних активів підприємства – з 65,82% у 2021 р. до 69,56% у 2023 р., що можна вважати позитивною тенденцією.

При оцінці фінансового стану підприємства, крім аналізу майна, важливо досліджувати фінансові ресурси, які є основою для формування активів. Це дозволяє зрозуміти, як забезпечується фінансова стабільність підприємства, наскільки ефективно використовуються джерела фінансування, а також визначити потенційні резерви для покращення фінансової стійкості.

Основні аспекти аналізу фінансових ресурсів [47]:

1. Величина і динаміка капіталу, вкладеного в активи. Це аналіз суми власного і позикового капіталу, який використовується для формування активів. Визначається, наскільки збільшується або зменшується цей капітал за

певний період.

2. Структура капіталу за окремими елементами. Проводиться оцінка частки кожного елемента капіталу: власного капіталу, довгострокових і короткострокових зобов'язань. Такий аналіз допомагає зрозуміти баланс між власними та позиковими коштами.

3. Склад і величина структурних змін власного капіталу і зобов'язань. Аналізується, як змінюються окремі компоненти капіталу, такі як статутний капітал, нерозподілений прибуток, кредити, позики та інші зобов'язання. Визначаються причини таких змін і їхній вплив на фінансову стійкість підприємства.

4. Резерви поліпшення динаміки і структури джерел формування капіталу. Виявляються можливості для збільшення власного капіталу, скорочення залежності від позикових коштів або зниження фінансових ризиків.

Горизонтальний аналіз капіталу підприємства дозволяє [47,48]:

- виявити тенденції змін у структурі капіталу;

- оцінити, які елементи капіталу зростають або скорочуються за період, що аналізується;

- порівняти динаміку власного капіталу і зобов'язань у абсолютному та відносному вираженні.

До переваги горизонтального аналізу капіталу підприємства можна віднести такі:

- дозволяє оцінити динаміку змін окремих статей капіталу;

- виявляє ключові тенденції, які можуть сигналізувати про фінансові ризики або переваги;

- полегшує прогнозування і розробку стратегії управління фінансовими ресурсами.

Завдання аналізу фінансових ресурсів у динаміці:

1. Виявлення впливу змін у структурі капіталу на фінансову стійкість.

2. Оцінка здатності підприємства забезпечувати зобов'язання та фінансувати операційну і інвестиційну діяльність.

3. Визначення найбільш ефективних джерел фінансування, які сприяють досягненню стратегічних цілей підприємства.

Таким чином, використання даних балансу та застосування горизонтального аналізу статей джерел фінансових ресурсів дозволяє не лише оцінити поточний стан фінансів підприємства, а й визначити напрямки для їхнього вдосконалення.

Оцінку формування фінансових ресурсів в динаміці здійснимо шляхом горизонтального аналізу статей балансу підприємства (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз фінансових ресурсів ТОВ «Міла» за 2021– 2023 рр., грн.

Показники	2021	2022	2023	Темп приросту (зниження),%	
				2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
1. Власний капітал					
Капітал	25000	25000	25000	0,00	0,00
Неоплачений капітал	(4900)	(8200)	(4100)	+67,35	-50,00
Усього за розділом 1	20100	16800	20900	-16,42	+24,40
3. Поточні зобов’язання					
Поточна кредиторська заборгованість за:					
товари, роботи, послуги	1800	4900	2500	+172,22	-48,98
розрахунками з бюджетом	800	1700	1100	+112,50	-35,29
розрахунками з оплати праці	700	1300	800	+85,71	-38,46
Усього за розділом 3	3300	7900	4400	+139,39	-44,30
Разом пасиви	23400	24700	25300	+5,56	+2,43

Результати аналізу джерел формування капіталу ТОВ «Міла» свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією пасиву балансу, а саме:

– у 2022 р. порівняно з 2021 р. вартість джерел формування капіталу збільшилась на 5,56%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 2,43% відповідно. Власний капітал підприємства зменшився на 16,42% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшився на 24,40% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Проте, дещо збільшились зобов’язання підприємства – на 139,39% у 2022 р. порівняно з

2021 р. і зменшились на 44,30% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Отже, у підприємства знизився рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом у 2022 р.;

– серед джерел формування капіталу дещо зменшилась кредиторська заборгованість – на 44,30% у 2023 р. порівняно з 2022 р., але зросла на 139,39% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Підвищення рівня цього показника свідчить про погіршення стану розрахунків підприємства з кредиторами;

– немає рівноваги між сумами і динамікою дебіторської і кредиторської заборгованості. Так, спостерігається незмінний стан дебіторської заборгованості у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшення показника у 2023 р. порівняно з 2022 р. – 147,92%; збільшення кредиторської заборгованості становило 139,39% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зменшення на 44,30% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Отже, шляхи зміцнення майнового стану підприємства мають бути пов’язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською і кредиторською заборгованістю.

На рис. 2.3 зображено динаміку фінансових зобов’язань підприємства.

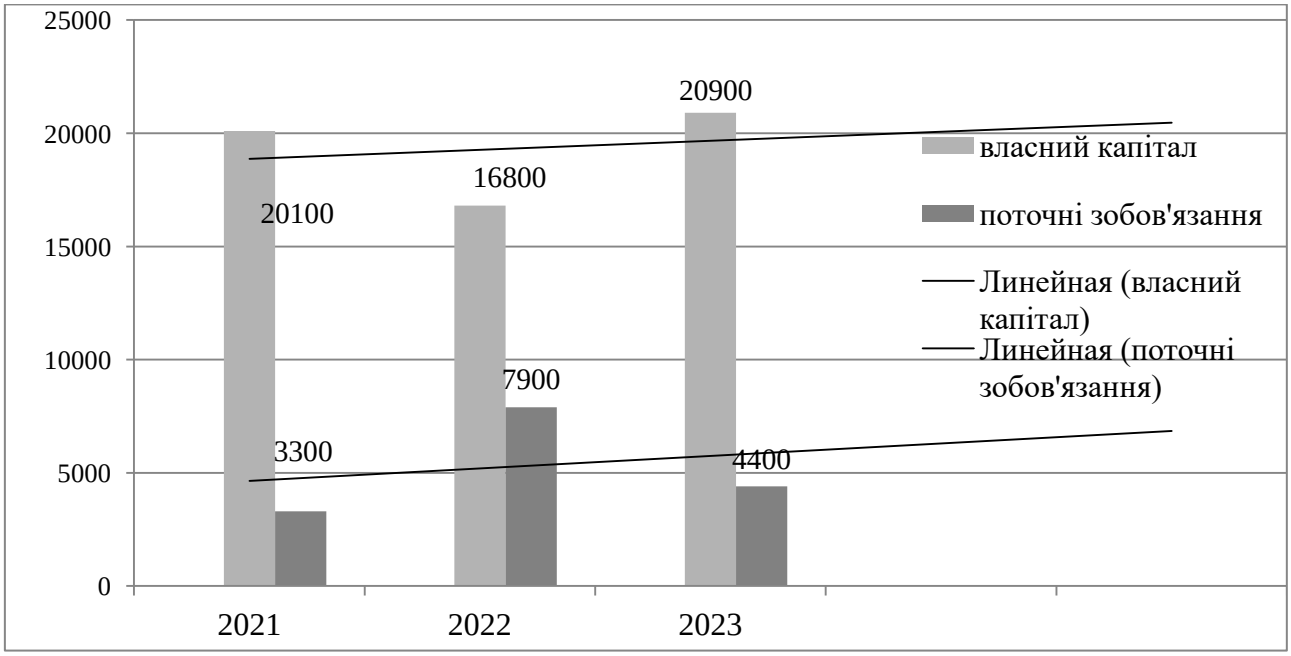

Рисунок 2.3 – Динаміка фінансових ресурсів ТОВ «Міла» за 2021-2023 рр., грн.

За наведеними даними на рис. 2.3 спостерігається така тенденція: незначне зменшення показників власного капіталу – з 20,1 тис. грн. у 2021 р. до 16,8 тис. грн. у 2022 р. і збільшення до 20,9 тис грн у 2023 р. Водночас відбувається збільшення поточних зобов'язань підприємства – з 3,3 тис. грн. у 2021 р. до 7,9 тис. грн. у 2022 р. і зменшення до 4,4 тис грн у 2023 р.

Дану тенденцію можна вважати позитивною, оскільки відбувається збільшення величини власного капіталу, з одночасним зменшенням величини позикового капіталу підприємства.

Джерела фінансових ресурсів, які забезпечують формування активів підприємства, відіграють ключову роль у його фінансовій стійкості та ефективності діяльності. Ці ресурси поділяються на внутрішні зобов'язання (власний капітал) і зовнішні зобов'язання (залучений капітал), кожен із яких має свої особливості та вплив на фінансовий стан підприємства.

Власний капітал є базовою складовою фінансових ресурсів підприємства, яка відображає його незалежність від зовнішніх кредиторів. Він формується за рахунок [49]:

1. Статутного капіталу, який є внеском власників підприємства під час його створення.

2. Безповоротної фінансової допомоги, наданої власниками або третіми особами.

3. Капіталізації чистого прибутку, яка передбачає спрямування частини отриманого прибутку на розвиток підприємства.

4. Зміни вартості активів, зокрема внаслідок переоцінки матеріальних та нематеріальних активів.

Значення власного капіталу полягає у забезпеченні стабільної бази для фінансування довгострокових активів, зменшенні залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та зміцненні його фінансової стійкості.

Сума власного капіталу може змінюватися під впливом таких факторів:

- збиткова господарська діяльність, яка призводить до зменшення резервів і капіталу;

- уцінка активів, яка зменшує вартість власних коштів, пов’язаних із активами;

- виплати учасникам, зокрема у випадках виходу з числа власників або отримання частки прибутку;

- надання безповоротної допомоги, яка зменшує наявний капітал підприємства.

Розподіл джерел фінансування між власним і залученим капіталом визначає фінансову структуру підприємства. Оптимальне співвідношення між ними сприяє зменшенню ризиків і забезпечує:

- фінансування основних засобів і нематеріальних активів;

- формування оборотного капіталу для операційної діяльності;

- збереження стабільності навіть за умов зовнішнього фінансового тиску.

Таким чином, аналіз джерел фінансових ресурсів, зокрема власного капіталу, дозволяє не лише оцінити поточну фінансову ситуацію, але й визначити потенційні ризики та можливості для забезпечення сталого розвитку підприємства. За системою структурних показників, проведемо аналіз структури джерел формування капіталу підприємства (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Вертикальний аналіз фінансових ресурсів ТОВ «Міла» за 2021– 2023 рр., %

Показники	2021	2022	2023	Відхилення	
				2022 р. від 2021 р	2023 р. від 2022 р
Капітал	х	х	х	-	-
Неоплачений капітал	х	х	х	-	-
Усього за розділом 1 Власний капітал	85,90	68,02	82,61	-17,88	+14,59
Поточна кредиторська заборгованість за:					
товари, роботи, послуги	7,69	19,84	9,88	+12,15	-9,96
розрахунками з бюджетом	3,42	6,88	4,35	+3,46	-2,53
розрахунками з оплати праці	2,99	5,26	3,16	+2,27	-2,10
Усього за розділом 3 Поточні зобов’язання	14,10	31,98	17,39	+17,88	-14,59
Разом пасиви	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Аналіз даних, наведених у табл. 2.4 свідчить про наявність як позитивних так і негативних тенденцій у майновому стані досліджуваного підприємства. Так, у 2023 р. частка власного капіталу у джерелах формування капіталу становить 82,61%, позикового – 17,39%, відсутність частки довгострокових зобов'язань, вагома частка поточних зобов'язань – 17,39%. Зважаючи на таку динаміку, можна стверджувати про невисоку залежність підприємства від позикових коштів.

На рис. 2.4 зображено структуру фінансових ресурсів підприємства за основними складовими.

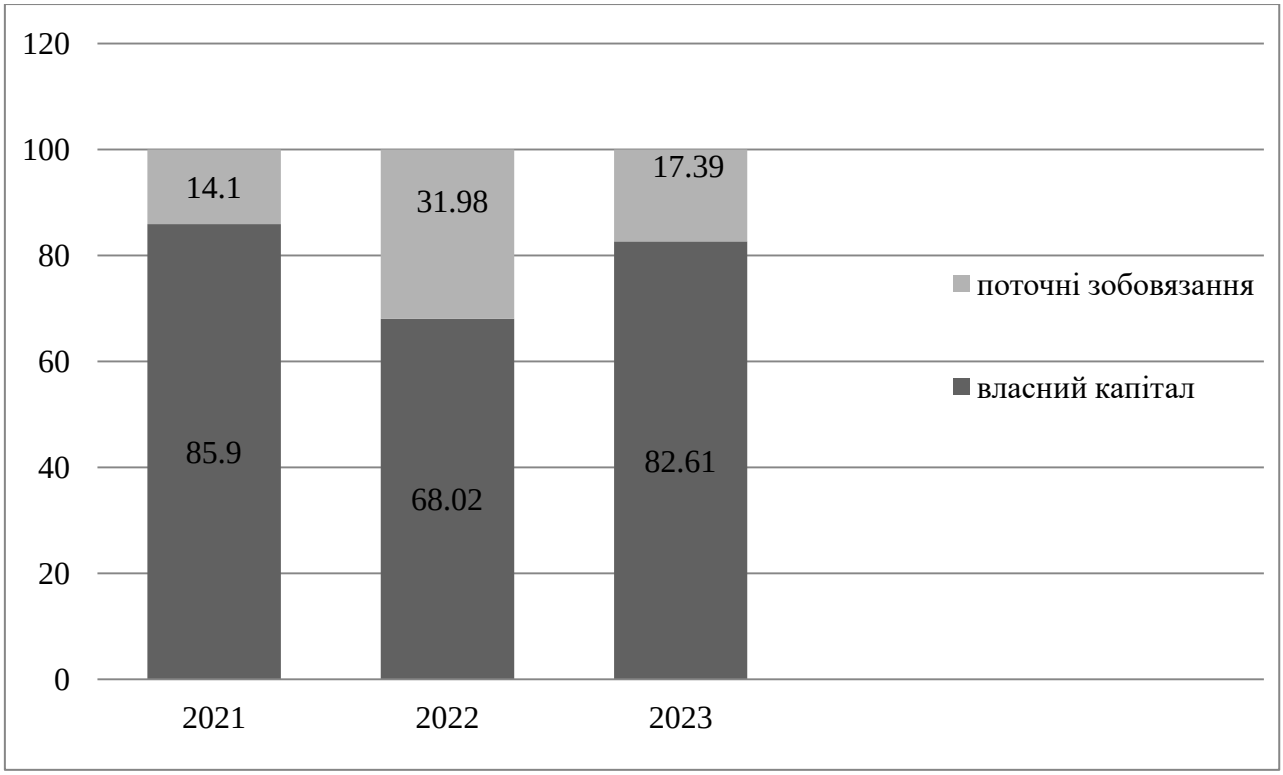

Рисунок 2.4 – Структура фінансових ресурсів ТОВ «Міла» за 2021– 2023 рр., %

Результати горизонтального та вертикального аналізу джерел формування капіталу підприємства свідчать про наявність негативних тенденцій у майновому стані підприємства.

У структурі фінансових ресурсів підприємства питома вага власного капіталу займає 85,90% у 2021 р.; 68,02% у 2022 р.; 82,61% у 2023 р., тобто спостерігається тенденція до зменшення.

Питома вага поточних зобов'язань невисока: у 2021 р. – 14,10%; у 2022 р. – 31,98% ; у 2023 р. – 17,39%. За 2021-2023 рр. у структурі фінансових ресурсів підприємства суттєві зміни не відбулись. Загалом, збільшилась частка поточних зобов'язань і зменшилась – власного капіталу. Підвищення частки заборгованості підприємства свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства та про погіршення стану розрахунків з кредиторами.

2.2 Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності ТОВ «Міла»

З метою поглибленого аналізу фінансового стану підприємства та оцінки ефективності його діяльності, необхідно зробити аналіз виробничо-господарської діяльності підприїмства за основними техніко-економічними показниками (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка показників виробничо-господарської діяльності ТОВ «Міла» за 2021– 2023 рр., грн

Показники	2021	2022	2023	Відхилення,%	
				2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робот, послуг)	105600	75200	112800	-28,79	+50,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робот, послуг)	72300	51200	80500	-29,18	+57,23
Інші витрати	27600	20700	28300	-25,00	+36,71
Разом витрати	99900	71900	108800	-28,03	+51,32
Фінансовий результат до оподаткування -прибуток	5700	3300	4000	-42,11	+21,21
збиток	-	-	-	-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-	-	-	-	-
Чистий прибуток	5700	3300	4000	-42,11	+21,21
Збиток	-	-	-	-	-

Дані табл. 2.5 свідчать про стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зменшення на 28,79%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – збільшення на 50,00%; показники собівартості реалізованої продукції – зменшення на 29,18% у 2022 р. порівняно з 2021 р. та збільшення на 57,23% у 2023 р. порівняно з 2022 р.

За цей період витрати зменшились на 28,03% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшились на 51,32% у 2023 р. порівняно з 2022 р.

Як наслідок, фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування у 2021 р. є прибуток у розмірі 5,7 тис. грн., у 2022 р. – 3,3 тис. грн., що на 42,11% менше попереднього року, у 2023 р. – 4 тис. грн., що на 21,21% більше 2022 р.

Чистий прибуток підприємство отримало у 2021 р. – 5700 грн., у 2022 р. – становить 3300 грн., у 2023 р. – 4000 грн. Це відбулось внаслідок перевищення фінансових доходів над фінансовими витратами підприємства.

Фінансові результати підприємства є ключовим показником його ефективності, який відображає співвідношення між валовими доходами і валовими витратами, регламентованими чинним податковим законодавством. Основними складовими фінансових результатів є прибуток та збиток.

Прибуток виникає у разі, коли валові доходи перевищують валові витрати. Він є головною метою фінансово-господарської діяльності підприємства. Збиток спостерігається тоді, коли витрати перевищують доходи, що сигналізує про проблеми в операційній діяльності або зовнішньому середовищі [50].

Фінансові результати діяльності підприємства є підґрунтям для прийняття рішень щодо оптимізації прибутку, його розподілу та ефективного використання. У разі виникнення збитків підприємство зосереджується на визначенні причин їх появи та знаходженні джерел покриття для відновлення фінансової стійкості.

Одним із ключових показників фінансових результатів є чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг. Цей показник характеризує:

- ефективність реалізації виробленої продукції та наданих послуг;

- рівень попиту на продукцію підприємства;

- якість управління маркетинговими та збутовими процесами.

Чистий дохід є основою для формування прибутку, що впливає на фінансову стабільність, можливості інвестування та зростання підприємства.

Результативна діяльність у сфері управління фінансовими результатами передбачає [51]:

1. Постійний моніторинг валових доходів і витрат для своєчасного виявлення негативних тенденцій.

2. Забезпечення рентабельності виробничо-господарської діяльності.

3. Раціональний розподіл отриманого прибутку між реінвестуванням, виплатами власникам та створенням резервів.

Таким чином, фінансові результати визначають здатність підприємства забезпечувати стійкий розвиток та адаптуватися до змін ринкових умов.

На рис. 2.5 зображено динаміку основних показників діяльності ТОВ «Міла».

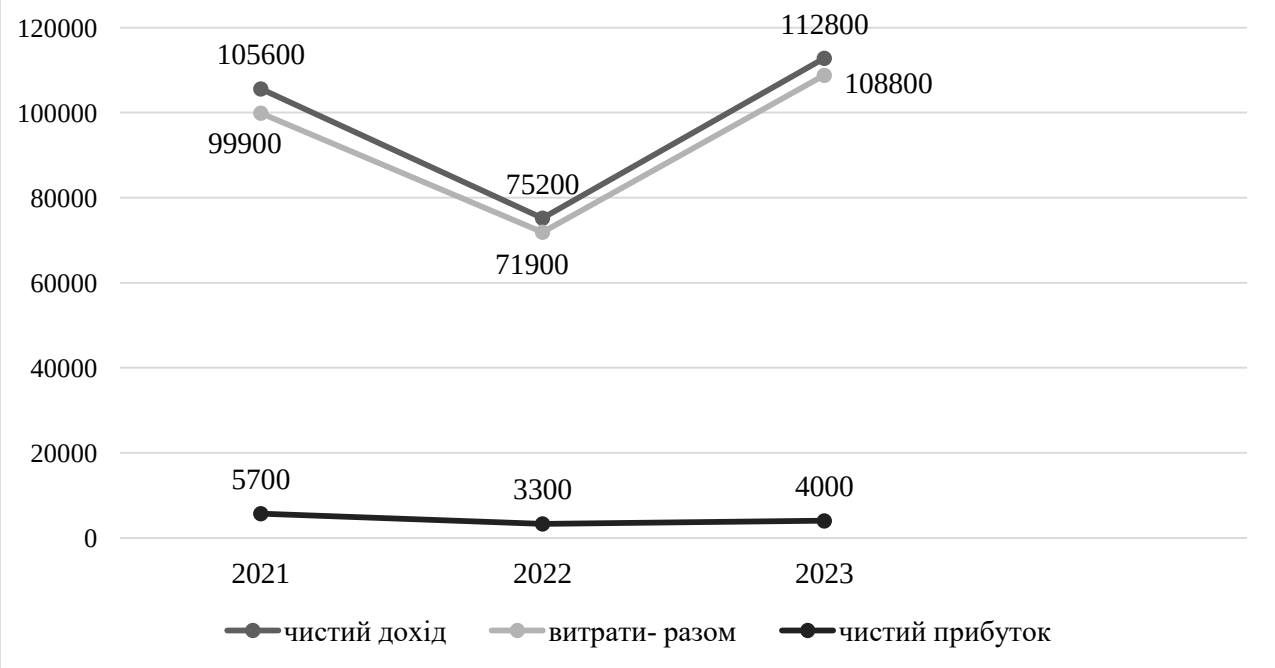

Рисунок 2.5 – Динаміка основних показників діяльності ТОВ «Міла» за 2021– 2023 рр., грн.

У ринковій економіці, де підприємство може зазнати ліквідації через банкрутство, особливої важливості набувають такі характеристики фінансового стану, як ліквідність і платоспроможність. Ліквідність визначається як здатність поточних активів підприємства, які виступають об’єктами платіжних засобів, перетворюватись у грошову форму або слугувати безпосереднім майном для здійснення розрахунків у встановлені строки. Вона відображає швидкість і легкість конвертації активів у кошти без суттєвої втрати їх вартості.

Платоспроможність, своєю чергою, характеризує здатність підприємства своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов’язання перед усіма контрагентами. Ця категорія охоплює не лише наявність достатніх ліквідних активів, але й загальну стабільність фінансового стану, включаючи структурний баланс доходів і витрат, рівень боргового навантаження та ефективність управління ресурсами [52].

Ліквідність і платоспроможність є взаємопов’язаними, але відрізняються за сутністю. Ліквідність визначає короткострокову можливість підприємства виконувати свої зобов’язання, тоді як платоспроможність відображає загальну здатність підприємства забезпечувати фінансову стабільність у довгостроковій перспективі. Підприємство може бути ліквідним, але втрачати платоспроможність, якщо сукупність його зобов’язань перевищує довгострокові фінансові можливості.

Таким чином, для уникнення ризиків банкрутства підприємству необхідно ефективно управляти своїми активами та зобов’язаннями, підтримуючи баланс між ліквідністю і платоспроможністю. Це забезпечує здатність своєчасно виконувати фінансові зобов’язання, зміцнює фінансову стійкість і підвищує довіру з боку партнерів, кредиторів та інвесторів.

В залежності від ступеня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові засоби, активи підприємства поділяються на такі групи [9]:

Перша група ($А_1$) – абсолютно ліквідні активи – грошові засоби підприємства і короткострокові фінансові вкладення (цінні папери);

Друга група ($А_2$) – швидко ліквідні активи – поточна дебіторська

заборгованість;

Третя група ($А_3$) – повільно ліквідні активи – запаси і витрати, інші оборотні активи;

Четверта група ($А_4$) – умовні ліквідні активи – необоротні активи.

Для оцінки платоспроможності фінансові ресурси підприємства групуються таким чином:

Перша група ($З_1$) – поточні зобов'язання (найбільш строкові зобов'язання), які слід погасити протягом поточного місяця (кредиторська заборгованість і суми кредитів банків, терміни повернення яких наступили);

Друга група ($З_2$) – короткострокові зобов'язання з терміном погашення до одного року (суми кредитів банків, поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, забезпечень наступних витрат і платежів та векселів виданих, терміни повернення яких настануть у майбутньому, протягом року);

Третя група ($З_3$) – довгострокові зобов'язання з терміном погашення більше одного року (довгострокові кредити банків і позики);

Четверта група ($З_4$) – постійні зобов'язання, що формуються фінансовими ресурсами з елементів власного капіталу.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо при порівнянні абсолютних величин його активів і фінансових ресурсів виконуються такі умови:

$$А1 \geq З1; А2 \geq З2; А3 \geq З3; А4 \leq З4 \qquad (2.1)$$

Якщо на підприємстві виконуються перші три умови, тобто поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства, то обов'язково виконується й остання умова, оскільки це свідчить про наявність у підприємства власних оборотних активів, які забезпечують його фінансову стійкість. Невиконання однієї з перших трьох умов указує на те, що фактична платоспроможність відрізняється від нормативної.

Розрахунок оцінки платоспроможності підприємства ТОВ Міла» шляхом порівняння його активів і пасивів наведемо в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр., грн.

Активи	2021	2022	2023	Пасиви	2021	2022	2023	Платіжний надлишок (+), нестача (-)		
								2021	2022	2023
А1	10200	11700	5300	31	3300	7900	4400	+6900	+3800	+900
А2	4800	4800	11900	32	-	-	-	+4800	+4800	+11900
А3	400	400	400	33	-	-	-	+400	+400	+400
А4	8000	7800	7700	34	20100	16800	20900	-12100	-9000	-13200
Баланс	23400	24700	25300	Баланс	23400	24700	25300	0,00	0,00	0,00

Аналізуючи дані табл. 2.6, бачимо, що баланс ТОВ «Міла» можна вважати ліквідним, оскільки за період, що аналізується, перше, друге, третє та четверте співвідношення груп активів і пасивів відповідають умовам ліквідності. Дослідження співвідношень активів і зобов’язань свідчить про те, що підприємство виконує нормативні умови платоспроможності (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Відносні показники оцінювання ліквідності і платоспроможності ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,04	1,96	1,38	≥0,2-0,3	-0,08	-0,58
Коефіцієнт швидкої ліквідності	4,13	2,81	4,10	≥0,7	-1,32	+1,29
Коефіцієнт загальної ліквідності	4,27	2,88	2,80	≥1,5	-1,39	-0,08
Коефіцієнт платоспроможності	2,04	1,96	1,38	≥0,1	-0,08	-0,58
Коефіцієнт критичної ліквідності	4,13	2,81	4,10	≥0,8	-1,32	+1,29
Коефіцієнт покриття запасів	10,50	24,00	27,63	≥1,0	+13,50	+3,63

Аналіз табл. 2.7 показав, що більшість показників ліквідності підприємства мають значення в межах нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має повну можливість розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство можна вважати платоспроможним і в найближчій перспективі відсутня загроза погіршення його фінансового стану.

За даними табл. 2.7, значення коефіцієнта абсолютної ліквідності знизилось з 2,04 у 2021 р. до 1,38 у 2023 р. Це означає, що рівень покриття поточних зобов'язань високоліквідними оборотними активами знизився з 204% до 138%. Порівняння цього показника з нормативним значенням свідчить про достатню грошову платоспроможність підприємства.

Фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності зменшились відповідно з 4,13 у 2021 р. до 4,10 у 2023 р. та з 4,27 до 2,80 відповідно. Вони наближені до нормативних значень, що свідчить про достатній рівень і позитивну динаміку розрахункової та майнової платоспроможності підприємства. Тобто, у 2021 р. оборотні активи перевищували поточні зобов'язання у 4,27 рази, у 2022 р. – у 2,88 рази, у 2023 р. – у 2,80 рази.

Серед допоміжних відносних показників оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства коефіцієнт платоспроможності відповідає нормативному значенню – 2,04 у 2021 р., 1,96 у 2022 р., 1,38 у 2023 р., що підтверджує попередній висновок про достатню забезпеченість підприємства грошовими коштами.

Зростання у динаміці значень основних і допоміжних коефіцієнтів ліквідності свідчить про підвищення рівня платіжних можливостей підприємства щодо виконання поточних зобов'язань.

На рис. 2.5 наочно зображено зміну показників ліквідності і платоспроможності ТОВ «Міла» за 2021 – 2023 рр.

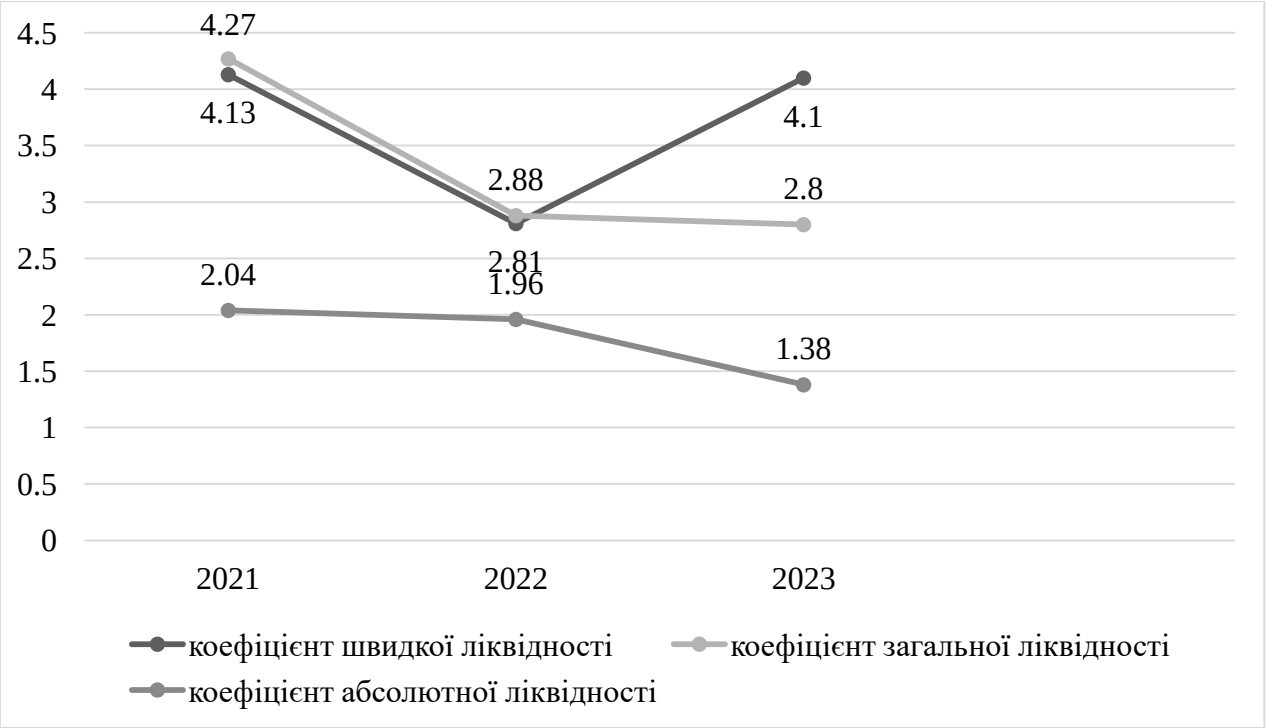

Рисунок 2.5 – Показники ліквідності і платоспроможності ТОВ «Міла» за 2021 – 2023 рр.

Ділова активність підприємства – це його здатність ефективно використовувати наявні ресурси для досягнення стратегічних і тактичних цілей. Вона відображає результативність господарської діяльності, рівень конкурентоспроможності, інтенсивність використання економічного потенціалу та здатність до адаптації в умовах змінного ринкового середовища.

Показники ділової активності характеризують ефективність управління виробничими, фінансовими, матеріальними і людськими ресурсами підприємства. Високий рівень ділової активності свідчить про раціональність використання активів, своєчасне виконання зобов’язань перед партнерами, стабільність фінансових потоків і результативність стратегічного планування.

Основними аспектами оцінювання ділової активності є обсяг реалізації продукції, рентабельність, оборотність капіталу, тривалість виробничого циклу, швидкість обігу дебіторської заборгованості та інші параметри, що вказують на здатність підприємства до нарощування обсягів діяльності, підвищення продуктивності і забезпечення стабільного розвитку [53].

Значення ділової активності для підприємства полягає не лише в досягненні поточних результатів, а й у створенні міцного підґрунтя для довгострокового зростання, підвищення конкурентоспроможності та ефективного використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Успішна діяльність у цьому напрямку сприяє покращенню фінансового стану підприємства, зміцненню його позицій на ринку та забезпеченню стійкості в умовах нестабільної економіки (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Показники ділової активності ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	2021	2022	2023	Відхилення, (+,-)	
					2022 р. від 2021	2023 р. від 2022
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Активи	5,27	3,13	4,51	-2,14	+1,38
Тривалість одного обороту активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності активів	68	115	80	+47	-35
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Оборотні активи	8,84	4,66	6,54	-4,18	+1,88
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності оборотних активів	40	77	55	+37	-22
Коефіцієнт оборотності запасів	Собівартість реалізованої продукції / Запаси	180,75	128	201,25	-52,75	+73,25
Тривалість одного обороту запасів, днів	360 / Коефіцієнт оборотності запасів	2	3	2	+1	-1
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції / Власний капітал	6,12	4,08	5,98	-2,04	+1,90

Продовження таблиці 2.8

1	2	3	4	5	6	7
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	360 / Коефіцієнт оборотності власного капіталу	59	88	60	+29	-28
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції / Дебіторська заборгованість	18,05	15,67	6,75	-2,38	-8,92
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	20	23	53	+3	+30
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції / Кредиторська заборгованість	25,82	9,14	13,09	-16,68	+3,95
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	360 / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	14	39	28	+25	-11

Аналізуючи показники, наведені в табл. 2.8, можна стверджувати наступне. Оборотність активів достатньо висока, проте порівняно з минулими роками спостерігається її уповільнення. Відповідно відбувається збільшення тривалості обороту активів. Оборотність всіх активів головним чином залежить від оборотності поточних активів. Оборотність останніх прискорилась, що характеризується позитивно.

Сповільнення оборотності власного капіталу негативно відображається на динаміці його рентабельності. Відповідно відбулось зростання тривалості обороту власного капіталу на 29 днів у порівнянні 2022 р. з 2021р. і зменшення на 28 днів у порівнянні 2023 р. з 2022 р. Тривалість обороту запасів також зросла, проте не суттєво – на 1 день у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зменшилась на 1 день у 2023 р. порівняно з 2022 р.

Значення коефіцієнтів оборотності дебіторської заборгованості свідчить

про те, що дебітори в середньому 7-16 разів в рік повертають свої борги. Що стосується оборотності кредиторської заборгованості, то термін її погашення значно зріс і становить у 2022 р. – 39 днів, що на 25 днів більше ніж у 2021 р.

Аналіз показників оборотності свідчить про те, що рівень ділової активності підприємства має тенденцію до зниження у 2022 р. порівняно з 2021 рр. і збільшення у 2023 р. порівняно з 2022 р. Оборотність активів підприємства безпосередньо пов'язана з ефективністю використання його оборотних активів. Прискорення їх обороту дозволяє підприємству раціональніше використовувати ресурси, зменшувати потребу у великих обсягах запасів і спрямовувати вивільнені ресурси на розширення виробництва або інші стратегічні цілі. Це сприяє підвищенню ефективності виробничого процесу та збільшенню випуску продукції.

На рис. 2.6 представлено коефіцієнти, що характеризують ділову активність досліджуваного підприємства.

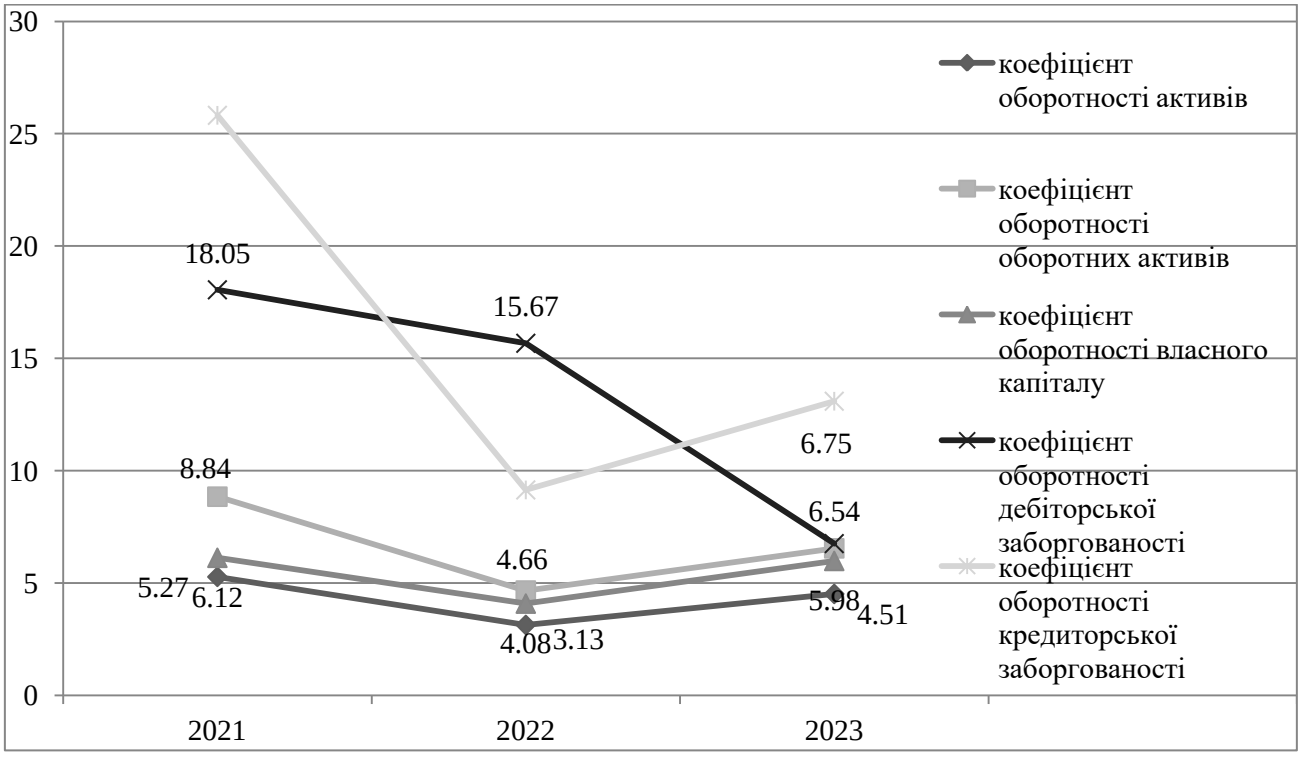

Рисунок 2.6 – Динаміка показників ділової активності ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр.

Швидший оборот оборотних активів зменшує час, протягом якого ресурси знаходяться у вигляді запасів сировини, матеріалів, палива, що призводить до вивільнення як речових, так і фінансових ресурсів. Ці грошові кошти, вивільнені в результаті прискорення обороту, можуть бути використані для покращення платоспроможності підприємства, що є важливим фактором стабільності його фінансового стану.

Таким чином, раціональне управління оборотними активами та забезпечення їх швидкої оборотності є важливими складовими фінансової стратегії підприємства, оскільки вони сприяють підвищенню рентабельності, забезпечують стабільні грошові потоки та покращують загальну фінансову позицію.

Аналіз та управління прибутком на підприємствах є ключовими аспектами забезпечення їхньої фінансової стійкості та стратегічного розвитку. Прибуток відіграє роль основного джерела фінансування, необхідного для модернізації матеріально-технічної бази, впровадження інновацій та реалізації інвестиційних проектів. Він є фінансовим показником, що відображає ефективність господарської діяльності, демонструючи здатність підприємства генерувати достатні доходи для покриття витрат та створення додаткової вартості [54].

Прибуток забезпечує фінансування розширеного виробництва, визначає можливості підприємства щодо обсягу та якості виготовленої продукції, а також впливає на продуктивність праці та рівень собівартості. Крім того, від результатів діяльності підприємства залежить вирішення багатьох соціальних та економічних питань, що мають значення як на рівні окремого підприємства, так і для суспільства загалом. Отже, управління прибутком є не лише інструментом досягнення фінансових цілей підприємства, але й важливим фактором у забезпеченні його конкурентоспроможності та соціальної відповідальності.

Для оцінки ефективності господарської діяльності використовують показники рентабельності – прибутковості чи дохідності капіталу, ресурсів,

продукції (табл. 2.9 та рис. 2.7).

Таблиця 2.9 – Аналіз основних показників рентабельності ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр., %

Показники	Алгоритм розрахунку	2021	2022	2023
Рентабельність продукції	Валовий прибуток / Собівартість продукції	7,88	6,45	4,97
Рентабельність продажу	Чистий прибуток / Чистий дохід від реалізації	5,40	4,39	3,55
Рентабельність активів підприємства	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	28,43	13,72	16,00
Рентабельність матеріальних активів	Чистий прибуток / Матеріальні активи	69,51	41,77	51,28
Рентабельність фондів	Чистий прибуток / Основні засоби+Виробничі запаси	407,14	253,85	333,33
Рентабельність основних засобів	Чистий прибуток / Основні засоби	518,18	366,67	500
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	33,04	17,89	21,22
Рентабельність основної діяльності	Прибуток від основної діяльності / Витрати основної діяльності	5,71	4,59	3,68

Дані табл. 2.9 свідчать, що підприємство має рентабельність за основними показниками. Рентабельності продукції у 2021 р. становить 7,88%, у 2022 р. – 6,45%, у 2023 р. – 4,97%. Рентабельність продажу у 2021 р. – 5,40%, у 2022 р. – 4,39%, у 2023 р. – 3,55%. Рентабельність активів підприємства у 2021 р. складає 28,43%, у 2022 р. – 13,72%, у 2023 р. – 16,00%.

Рентабельність матеріальних активів у 2021 р. становить 69,51%, у 2022 р. – 41,77%, у 2023 р. – 51,28%. Рентабельність фондів достатньо висока і становить 407,14%, 253,85%, 333,33% відповідно по роках.

Рентабельність основних засобів також має високі показники і становить 518,18%, 366,67%, 500% відповідно по роках.

Рентабельність власного капіталу у 2021 р. – 33,04%, у 2022 р. – 17,89%, у

2023 р. – 21,22%. Рентабельність основної діяльності – 5,71%, 4,59%, 3,68% відповідно.

Слід відзначити, що показники рентабельності підприємства у 2023 р. порівняно з 2021-2022 р. мають тенденцію до зменшення. Можна стверджувати про наявність певної негативної тенденції стану рентабельності підприємства у 2023 р. порівняно з попереднім періодом.

На рис. 2.7 зображено динаміку основних показників рентабельності підприємства.

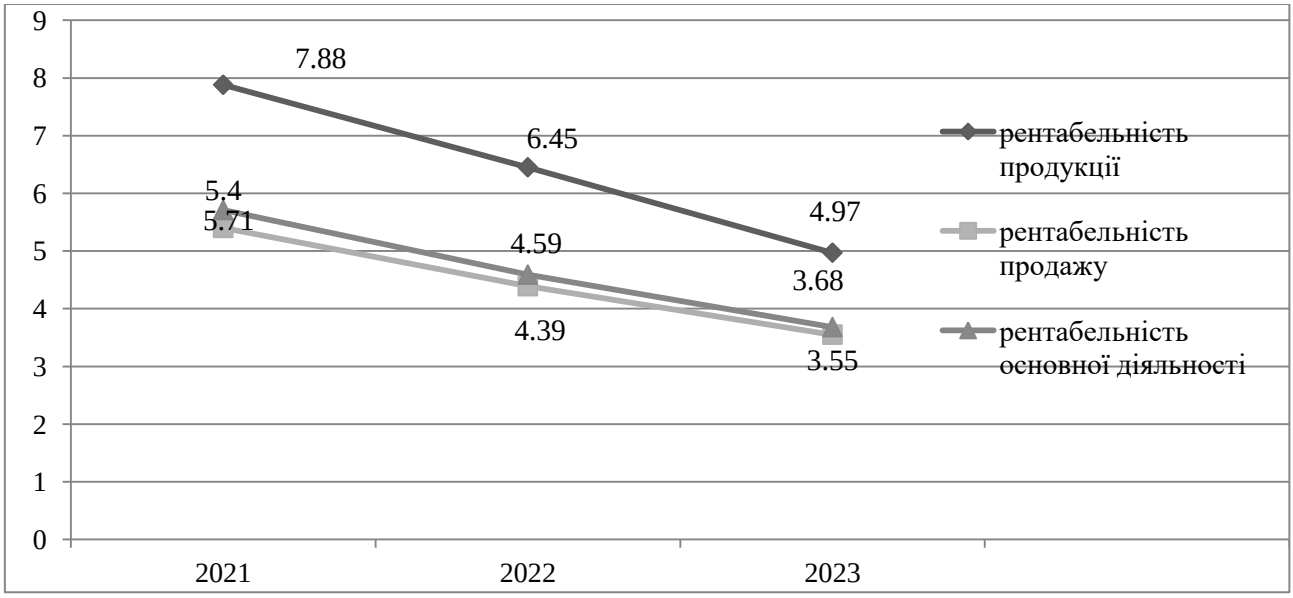

Рисунок 2.7 – Динаміка показників рентабельності ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр., %

Дані рис. 2.7 ілюструють, що протягом 2021-2023 рр. спостерігається поступове зменшення всіх представлених на рис. 2.7 показників рентабельності.

Щоб забезпечити зростання прибутку, підприємство повинно впроваджувати комплексний підхід до управління своєю діяльністю. Це передбачає нарощування обсягів виробництва та реалізації товарів, робіт і послуг, що дозволяє підприємству збільшити свої доходи. Розширення асортименту та поліпшення якості продукції з орієнтацією на потреби ринку є важливими кроками для збільшення частки підприємства на ринку.

2.3 Аналіз фінансової стійкості ТОВ «Міла»

Фінансова стійкість підприємства має ключове значення для забезпечення його стабільного розвитку та прибутковості в майбутньому. Це здатність компанії адаптуватися до змін і розвиватися, зберігаючи баланс між своїми активами та пасивами. Поняття фінансової стійкості є багатогранним і включає такі аспекти, як фінансова незалежність, гнучкість у використанні власних коштів, достатній рівень забезпеченості ресурсами та безперервність основної діяльності. Для оцінки цього стану важливо аналізувати відносні показники фінансової стійкості, які допомагають зрозуміти ефективність управління фінансами підприємства.

Сучасні умови ведення бізнесу, які супроводжуються високим рівнем економічної невизначеності, вимагають комплексного підходу для досягнення стратегічних фінансових цілей і забезпечення довгострокової фінансової стійкості підприємства. Це неможливо без:

– запровадження ефективної системи стратегічного фінансового менеджменту, ключовим компонентом якої є механізми управління ризиками, що можуть призвести до зниження фінансової стійкості;

– зменшення впливу негативних факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на діяльність підприємства;

– створення умов для успішного виконання запланованих стратегічних заходів [55].

Отже, для забезпечення належного рівня фінансової стійкості підприємству необхідно ефективно управляти цим аспектом діяльності. Стабільні та позитивні показники фінансової стійкості створюють основу для нормального функціонування підприємства і сприяють зростанню його економічного потенціалу. Управління фінансовою стійкістю є ключовою складовою фінансового менеджменту та важливою умовою стабільного розвитку компанії. Оцінку фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати поетапно, на основі комплексу показників (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Відносні показники оцінювання рівня фінансової стійкості ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
					2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
Показники структури джерел формування капіталу						
Коефіцієнт автономії	0,86	0,68	0,83	>0,5	-0,18	+0,15
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,14	0,32	0,17	<0,5	+0,18	-0,15
Коефіцієнт фінансового ризику	0,16	0,30	0,25	<1,0	+0,14	-0,05
Коефіцієнт фінансової стабільності	6,16	3,29	4,07	>1,0	-2,87	+0,78
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	-	-	зниження	-	-
Коефіцієнтдовгострокових зобов’язань	-	-	-	зниження	-	-
Коефіцієнт поточних зобов’язань	1	1	1	підвищення	0	0
Показники стану оборотних активів						
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,53	0,57	0,59	≥0,50	+0,04	+0,02
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,77	0,65	0,64	>0,1	-0,12	-0,01
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	22,88	26,38	27,63	≥0,5	+3,50	+1,25
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,62	1,04	0,77	підвищення	+0,42	-0,27
Показники стану основного капіталу						
Коефіцієнт майна виробничого призначення	0,07	0,05	0,05	підвищення	-0,02	0,00
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	0,05	0,04	0,03	підвищення	-0,01	-0,01
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,92	0,93	0,94	зниження	+0,01	+0,01
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	1,48	2,04	2,21	підвищення	+0,56	+0,17

За даними табл. 2.10, коефіцієнт автономії має значення значно більше

нормативного – 0,86 у 2021 р., 0,68 – 2022 р., 0,83 у 2023 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу не перевищує нормативне значення – 0,14 у 2021 р., 0,32 – у 2022 р., 0,17 – у 2023 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має невисоку залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто має можливість працювати на власному капіталі, майже не здійснює залучення позикового капіталу.

Коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2021 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,16 грн. позикових, у 2022 р. – 0,30 грн., у 2023 р. – 0,25 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про певне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, але значення цього показника в межах нормативного і це не викликає сумнівів щодо фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування в межах нормативного значення і не свідчить про труднощі підприємства.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу має значення в межах нормативного на протязі досліджуваного періоду, і має тенденцію до незначного збільшення, і відповідає нормативному значенню. Ступінь мобільності власного капіталу достаньо висока, тобто, підприємство має можливості для фінансування виробничої та інших видів діяльності.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами має високе значення у 2021-2023 рр. і свідчить про можливість покриття оборотних активів власними джерелами.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів свідчить, що достатність грошових коштів серед власних оборотних активів у 2021 р. становить 62%, у 2022 р. – 104%, у 2023 р. – 77%. Отже, підприємство має достатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними

оборотними активами.

Коефіцієнт майна виробничого призначення зменшився з 0,07 у 2021 р. до 0,005 у 2023 р., тому можна стверджувати, що з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності, підприємство дещо знизило рівень фінансової стійкості.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів має незначну тенденцію до зменшення – з 0,05 у 2021 р. до 0,03 у 2023 р., що свідчить про зниження вартості основних засобів внаслідок зносу, про незначну негативну динаміку зменшення частки основних засобів у валюті балансу. За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, підприємство дещо підвищило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами.

На рис. 2.8 зображено деякі показники фінансової стійкості ТОВ «Міла» за 2021 – 2023 рр.

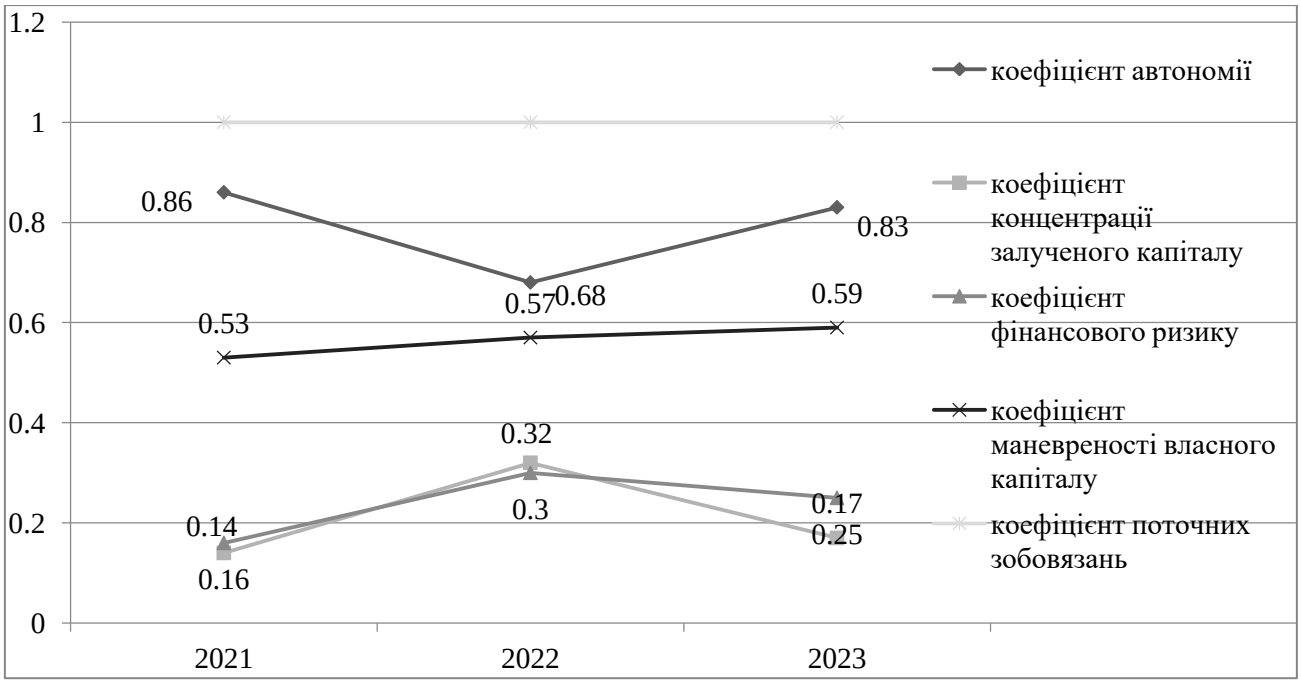

Рисунок 2.8 – Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр.

Отже, за відносними показники фінансової стійкості, підприємство ТОВ «Міла» є фінансово стійким із позитивною динамікою. Визначимо та проаналізуємо тип фінансової стійкості підприємства (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Визначення та аналіз типу фінансової стійкості ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр., грн.

Показники	2021	2022	2023	Відхилення, (+,-)	
				2022 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
1. Власні оборотні кошти	9150	10550	11050	+1400	+500
2. Довгострокові зобов’язання	-	-	-	-	-
3. Короткострокові кредити та позики	-	-	-	-	-
4. Запаси	400	400	400	0	0
5. Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов’язань для формування запасів (п.1+п.2)	9150	10550	11050	+1400	+500
6. Загальна величина джерел формування запасів (п.1+п.2+п.3)	9150	10550	11050	+1400	+500
7. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів (п.1-п.4)	+8750	+10150	+10650	+1400	+500
8. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов’язань для формування запасів (п.5-п.4)	+8750	+10150	+10650	+1400	+500
9. Надлишок (+), нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (п.6-п.4)	+8750	+10150	+10650	+1400	+500
10. Тип фінансової стійкості	абсолютна фінансова стійкість	абсолютна фінансова стійкість	абсолютна фінансова стійкість	-	-
11. Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідними джерелами формування (п.6:п.4)	22,88	26,38	27,63	+3,50	+1,25
12. Надлишок (+), нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн. запасів, грн. (п.9:п.4)	21,88	25,38	26,63	+3,50	+1,25

За результатами проведених розрахунків (табл. 2.11) із визначення типу фінансової стійкості, зважаючи на незмінне значення вартості запасів у 2021 р. порівняно з 2022-2023 рр., підприємство забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має значення – 9,15 тис. грн. за 2021 р., 10,55 тис. грн у 2022 р., 11,05 тис. грн. у 2023 р.

За розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до абсолютно стійкого фінансового стану, оскільки запаси покриваються джерелами їх формування. Збільшення коефіцієнта забезпеченості запасів відповідними джерелами формування з 22,88 у 2021р. до 27,63 у 2023 р., а також зменшення надлишку відповідних джерел формування на 1 грн. запасів можна віднести до позитивної динаміки.

Проведемо розрахунки і визначимо показники порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ТОВ «Міла» (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Показники порога рентабельності та запасу фінансової стійкості ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр.

Показники	базовий 2021	звітний 2023	Відхилення 2023 р. від 2021 р.	
			(+,-)	%
1. Операційний дохід, грн.	105600	112800	+7200	+6,82
2. Операційні витрати, грн.	99900	108800	+8900	+8,91
у тому числі: а) змінні витрати; б) постійні витрати	 20980 78920	 27200 81600	 +6220 +2680	 +29,65 +3,40
3. Прибуток (збиток) від операційної діяльності, грн. (п.1-п.2)	5700	4000	-1700	-29,82
4. Маржинальний дохід, грн. (п.1-п.2а)	84620	85600	+980	+1,16
5. Частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході (п.4:п.1)	0,80	0,76	-0,04	-5,00
6. Поріг рентабельності, грн. (п.2б:п.5)	98650	107380	+8730	+8,85
7. Частка порога рентабельності в операційному доході, %(п.6:п.1*100)	93,42	95,20	+1,78	х
8. Зона фінансової стійкості, грн. (п.1-п.6)	6950	5420	-1530	-22,01
9. Запас фінансової стійкості, % (п.8:п.1*100)	6,58	4,80	-1,78	х

За даними, наведеними у табл. 2.12, у 2023 р. порівняно з 2021 р. відбулось збільшення операційного доходу на 7,2 тис.грн., або 6,82%, операційні витрати зросли на 8,9 тис. грн, або 8,91%. Підсумком такої динаміки стало зменшення прибутку від операційної діяльності на 1,7 тис. грн., або 29,82%. Серед операційних витрат змінні витрати зросли на 6,22 тис. грн. (29,65%), а постійні – на 2,68 тис. грн (3,40%).

Негативним з погляду динаміки фінансової стійкості підприємства є не лише збільшення абсолютного показника порогу рентабельності (на 8,73 тис. грн., або 8,85%), а й зростання його частки в операційному доході з 93,42% до 95,20% (на 1,91 відсоткових пунктів). Тобто, якщо в базовому році для покриття операційних витрат використовувалась сума операційного доходу, що становила 93,42% від фактичного доходу, то вже у звітному – відповідно 95,20%.

Зважаючи на зниження запасу фінансової стійкості з 6,58% у 2021 р. до 4,80% у 2023 р., можна стверджувати, що рівень цього показника є невисоким і свідчить про зниження стабільності роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності.

Наші подальші дослідження спрямовані на з'ясування характеру впливу факторів на зміну показників порога рентабельності та запасу фінансової стійкості.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника порога рентабельності. Побудуємо модель факторного аналізу показника порога рентабельності за формулою:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} = \frac{ПВ}{\frac{МД}{ОД}} = \frac{ПВ \times ОД}{МД} = \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ}, \quad (2.2)$$

де ПР – поріг рентабельності, тис. грн.;

ПВ – постійні витрати, тис. грн.;

КМД – частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході;

МД – маржинальний дохід, тис. грн.;

ОД – операційний дохід, тис. грн.;

ЗВ – змінні витрати, тис. грн.

Отже, на зміну показника порога рентабельності впливають три фактори:

1) операційний дохід;

2) постійні витрати;

3) змінні витрати.

За даними табл. 2.12 розрахуємо умовні значення показника порога рентабельності, тис. грн.

1. Показник умовний 1:

$$ПР_{ум1} = \frac{ОД_1 \times ПВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (2.3)$$

де ОД1 – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

ПВ0 – постійні витрати базового року, тис. грн.;

ЗВ0 – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$Отже, ПР_{ум1} = \frac{112{,}8 \times 78{,}92}{112{,}8 - 20{,}98} = 96{,}95$$

2. Показник умовний 2:

$$ПР_{ум2} = \frac{ОД_1 \times ПВ_1}{ОД_1 - ЗВ_0}, \quad (2.4)$$

де ОД1 – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

ПВ1 – постійні витрати звітного року, тис. грн.;

ЗВ0 – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$Отже, ПР_{ум2} = \frac{112{,}8 \times 81{,}6}{112{,}8 - 20{,}98} = 100{,}24$$

Визначимо загальну зміну показника порога рентабельності за формулою:

$$\Delta ПР = ПР1 – ПР0, \quad (2.5)$$

де ПР1 – поріг рентабельності звітного року, тис. грн.;

ПР0 – поріг рентабельності базового року, тис. грн.

Отже, ΔПР = 107,38-98,65 = +8,73;

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

ΔПРод = ПРум1 – ПР0 = 96,95-98,65 = -1,70;

2) постійних витрат:

ΔПРпв = ПРум2 – ПРум1 = 100,24-96,95 = +3,29;

3) змінних витрат:

ΔПРзв = ПР1 – ПРум2 = 107,38-100,24= +7,14.

Перевірка розрахунку:

ΔПР = ΔПРод + ΔПРпв + ΔПРзв = -1,70+3,29+7,14 = +8,73.

Поріг рентабельності у 2023 р. порівняно з 2021 р. зріс на 8,73 тис. грн., або 8,85% під впливом таких факторів. Внаслідок зростання постійних витрат на 2,68 тис. грн. (3,40%), поріг рентабельності зріс на 3,29 тис. грн; а також зростання змінних витрат на 6,22 тис. грн. (29,65%), поріг рентабельності зріс відповідно на 7,14 тис. грн. Лише за рахунок зростання операційного доходу на 7,2 тис. грн. (6,82%) поріг рентабельності зменшився на 1,70 тис. грн. Отже, головним фактором збільшення порога рентабельності стало зростання витрат.

За допомогою способу ланцюгових підстановок визначимо вплив факторів на зміну показника запасу фінансової стійкості ТОВ «Міла».

Побудуємо модель факторного аналізу показника порога рентабельності за формулою:

$$ЗФС = \frac{ОД - ПР}{ОД} \times 100 = \frac{ОД - \frac{ОД \times ПВ}{ОД - ЗВ}}{ОД} \times 100 =$$

$$= \left(1 - \frac{ПВ}{ОД - ЗВ}\right) \times 100 \quad (2.6)$$

де ЗФС – запас фінансової стійкості підприємства, %

Отже, на зміну показника запасу фінансової стійкості впливають три фактори:

1) операційний дохід;

2) постійні витрати;

3) змінні витрати.

За даними табл. 2.12 розрахуємо умовні значення показника запасу фінансової стійкості, %

1. Показник умовний 1:

$$ЗФС_{ум1} = \frac{ОД_1 - ПВ_0 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100, \quad (2.7)$$

де $ОД_1$ – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

$ПВ_0$ – постійні витрати базового року, тис. грн.;

$ЗВ_0$ – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$Отже, ЗФС_{ум1} = \frac{112,8 - 78,92 - 20,98}{112,8 - 20,98} \times 100 = 14,05$$

2. Показник умовний 2:

$$ЗФС_{ум2} = \frac{ОД_1 - ПВ_1 - ЗВ_0}{ОД_1 - ЗВ_0} \times 100, \quad (2.8)$$

де ОД1 – операційний дохід звітного року, тис. грн.;

ПВ1 – постійні витрати звітного року, тис. грн.;

ЗВ0 – змінні витрати базового року, тис. грн.

$$Отже, ЗФС_{ум2} = \frac{112,8 - 81,6 - 27,2}{112,8 - 27,2} \times 100 = 4,67$$

Визначимо загальну зміну показника запасу фінансової стійкості за формулою:

$$\Delta ЗФС = ЗФС1 – ЗФС0, \quad (2.9)$$

де ЗФС1 – запас фінансової стійкості звітного року, тис. грн.;

ЗФС0 – запас фінансової стійкості базового року, тис. грн.

Отже, ΔЗФС = 4,80 – 6,58 = -1,78;

у тому числі за рахунок факторів:

1) операційного доходу:

ΔЗФСод = ЗФСум1 – ЗФС0 = 14,05 – 6,58= +7,47;

2) постійних витрат:

ΔЗФСпв = ЗФСум2 – ЗФСум1 = 4,67 – 14,05 = -9,38;

3) змінних витрат:

ΔЗФСзв = ЗФС1 – ЗФСум2 = 4,80 - 4,67 = +0,13.

Перевірка розрахунку:

ΔЗФС = ΔЗФСод + ΔЗФСпв + ΔЗФСзв = 7,47 + (-9,38) + 0,13 = -1,77.

Запас фінансової стійкості ТОВ «Міла» знизився з 6,58% у 2021 р. до 4,80% у 2023 р., тобто на 1,78 відсоткових пункта. Внаслідок збільшення постійних витрат на 2,68 тис. грн. (3,40%) і змінних витрат на 6,22 тис. грн. (29,65%), запас фінансової стійкості підприємства зменшився відповідно на 9,38 відсоткових пунктів. Єдиним фактором, який позитивно вплинув на зміну результативного показника, стало збільшення операційного доходу на 7,2 тис. грн., або 6,82%. Завдяки цьому запас фінансової стійкості підприємства зріс на 7,47 відсоткових пункта. Отже, головним фактором зниження запасу фінансової стійкості стало зростання витрат.

При проведенні фінансового аналізу необхідно звертати увагу на структуру капіталу, яка суттєво впливає на величину операційного прибутку через силу фінансового важеля.

Фінансовий леверидж, або фінансовий важіль, відображає здатність підприємства впливати на свій прибуток шляхом зміни обсягу та структури довгострокових зобов’язань. Його сутність полягає в тому, що він показує,

наскільки темп зростання чистого прибутку перевищує темп зростання валового прибутку.

Механізм фінансового левериджу працює таким чином, що використання позичених коштів впливає на рентабельність власного капіталу підприємства та його можливості виплачувати дивіденди. Водночас рівень фінансового важеля свідчить про ступінь фінансового ризику компанії. Чим більше залучених коштів, тим вищими є витрати на сплату відсотків, що призводить до зростання фінансового ризику. Це може створити загрозу нестачі коштів для покриття витрат на обслуговування залученого капіталу [56].

Здійснимо розрахунок коефіцієнту фінансового левериджу для підприємства ТОВ «Міла» (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Розрахунок коефіцієнта фінансового левериджу ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Відхилення, (+,-)	
				2023 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
Джерела формування капіталу, грн.	23400	24700	25300	+1900	+600
Позиковий капітал, грн.	3300	7900	4400	+1100	-3500
Частка позикового капіталу,%	14,10	32	17,39	+3,29	-14,61
Співвідношення позикового і власного капіталу	0,16:1	0,47:1	0,21:1	х	х
Валовий прибуток, грн.	105600	75200	112800	+7200	+37600
Темп приросту (зниження) валового прибутку,%	+46,26	-28,79	+50,00	+3,74	+78,79
Сплачені відсотки, грн.	-	-	-	-	-
Податок на прибуток, грн.	-	-	-	-	-
Чистий прибуток, грн.	5700	3300	4000	-1700	+700
Темп приросту (зниження) чистого прибутку, %	х	-42,11	+21,21	х	+63,32
Коефіцієнт фінансового левериджу	х	-4,21	2,12	х	+6,33

Як видно з розрахунків, при зростанні частки позикового капіталу, відбувається зростання сплачених відсотків, зменшення приросту валового та чистого прибутку і отримано від'ємне значення коефіцієнту фінансового левериджу у 2022 рр. Це свідчить, що рентабельність власного капіталу знизилась (частина прибутку, що генерується власним капіталом, йде на обслуговування позикового капіталу за встановленими ставками відсотків за кредит). Негативне значення диференціала фінансового левериджу веде до зниження рентабельності власного капіталу (в цьому випадку необхідно знизити вартість залучення позикового капіталу, а при відсутності такої можливості – відмовитися від його використання).

Фінансова стійкість підприємства значною мірою залежить від ефективного управління його фінансовими ресурсами та оптимального співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями. Чим більшу частку у структурі пасивів займає позиковий капітал, тим вищий ризик для кредиторів і менша ймовірність повернення боргів у разі банкрутства підприємства. Співвідношення між власними та залученими ресурсами є ключовим показником фінансової стійкості.

Раціональне співвідношення власного капіталу і зобов'язань забезпечує, з одного боку, стабільність і надійність підприємства, а з іншого – ефективність використання фінансових ресурсів. Активне залучення позикового капіталу може сприяти збільшенню потенційного прибутку, але одночасно підвищує ризик невиконання фінансових зобов'язань.

Аналіз фінансової стійкості підприємства має на меті оцінити його здатність успішно вести господарську діяльність, отримувати прибуток у межах економічної самостійності, своєчасно виконувати боргові зобов'язання та зберігати стабільний фінансовий стан у довгостроковій перспективі.

Фінансова стійкість підприємства визначається його здатністю підтримувати баланс між власним капіталом і зобов'язаннями, ефективно управляти фінансовими ресурсами та забезпечувати стабільну господарську діяльність. Основою фінансової стійкості є раціональне співвідношення

власних і позикових коштів: оптимальний рівень боргового фінансування дозволяє підприємству використовувати додаткові ресурси для розвитку, не створюючи надмірних фінансових ризиків.

Одним із показників, що застосовуються для оцінювання ефективності використання позикового капіталу, є ефект фінансового важеля (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Розрахунок ефекту фінансового важеля для ТОВ «Міла» за 2021–2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Відхилення, (+,-)	
				2023 р. від 2021 р.	2023 р. від 2022 р.
1. Джерела формування капіталу, грн.	23400	24700	25300	+1900	+600
2. Власний капітал, грн.	20100	16800	20900	+800	+4100
3. Позиковий капітал, грн.	3300	7900	4400	+1100	-3500
4. Частка позикового капіталу,%	14,10	32,00	17,39	+3,29	-14,61
5. Плече фінансового важеля (п.3:п.2)	0,16	0,47	0,21	+0,05	-0,26
6. Прибуток від господарської діяльності, грн.	5700	3300	4000	-1700	+700
7. Темп приросту (зниження) прибутку від господарської діяльності,%	х	-42,11	+21,21	х	+63,32
8. Відсотки за кредит, грн.	-	-	-	-	-
9. Прибуток (збиток) після сплати відсотків за кредит, грн.	5700	3300	4000	-1700	+700
10. Рентабельність сукупного капіталу,% (п.6:п.1*100)	24,36	13,36	15,81	-8,55	+2,45
11. Рентабельність власного капіталу,% (п.9:п.2*100)	28,36	19,64	19,14	-9,22	-0,50
12. Ефект фінансового важеля, відсоткових пунктів(п.11)	х	-8,72	-0,50	х	+8,22
13.Рівень фінансового важеля (п. 12:п.7)	х	+20,71	-0,02	х	-20,73

Рівень фінансового важеля показує зміну рентабельності власного капіталу у разі зміни прибутку від господарської діяльності на 1%.

За результатами розрахунків (табл. 2.14) ефект фінансового важеля, тобто приріст рентабельності власного капіталу у 2023 р. має від'ємне значення і становить -0,50, що на 8,22 відсоткових пунктів більше порівняно з 2021 р. Рівень фінансового важеля показує, що на 1% приросту прибутку від господарської діяльності припадає 20,71 відсоткового пункту приросту рентабельності власного капіталу у 2021 р., і падіння рентабельності власного капіталу на 0,02 у 2021 р.

Факторний аналіз ефекту фінансового важеля проводиться з використанням детермінованої моделі:

$$ЕФВ = (Р_к - В_с) \times ПФВ, \quad (2.10)$$

де ЕФВ – ефект фінансового важеля;

$Р_к$ – рентабельність сукупного капіталу, %;

$В_с$ – відсоткова ставка за кредит, %;

ПФВ – плече фінансового важеля.

Отже, зміна ефекту фінансового важеля визначається впливом трьох факторів:

1) рентабельності сукупного капіталу;
2) відсоткової ставки за кредит;
3) плеча фінансового важеля.

Розрахунок виконується за допомогою способу ланцюгових підстановок і передбачає визначення двох умовних показників:

$$ЕФВ_{ум1} = (Р_{к1} - В_{с0}) \times ПФВ_0, \quad (2.11)$$

де $ЕФВ_{ум1}$ – умовний ефект фінансового важеля;

$Р_{к1}$ – рентабельність сукупного капіталу звітного періоду, %;

$В_{с0}$ – відсоткова ставка за кредит базового періоду, %;

$ПФВ_0$ – плече фінансового важеля базового періоду.

Отже, $ЕФВ_{ум1} = (15{,}81 - 10) \times 0{,}47 = 2{,}73$

$$ЕФВ_{ум2} = (Р_{к1} - В_{с1}) \times ПФВ_0, \quad (2.12)$$

де $ЕФВ_{ум1}$ – умовний ефект фінансового важеля;

$Р_{к1}$ – рентабельність сукупного капіталу звітного періоду, %;

$В_{с0}$ – відсоткова ставка за кредит звітного періоду, %;

$ПФВ_0$ – плече фінансового важеля базового періоду.

Отже, $ЕФВ_{ум2} = (15{,}81 - 9) \times 0{,}47 = 3{,}20$

Тоді загальна зміна (+,-) ефекту фінансового важеля у звітному періоді порівняно з базовим періодом, відсоткових пунктів, визначається так:

$$\Delta ЕФВ = ЕФВ_1 - ЕФВ_0, \quad (2.13)$$

де $ЕФВ_1$ –ефект фінансового важеля звітнього року (2023);

$ЕФВ_0$ –ефект фінансового важеля базового року (2022).

Отже, ΔЕФВ = -0,50 – (-8,72) = +8,22,

у тому числі за рахунок факторів:

1) рентабельності сукупного капіталу:

$\Delta ЕФВ_{РК} = ЕФВум_1 - ЕФВ_0 = 2{,}73\text{-}(\text{-}8{,}72) = 11{,}45$;

2) відсоткової ставки за кредит:

$\Delta ЕФВ_{ВС} = ЕФВум_2 - ЕФВ_{ум1} = 3{,}20\text{-}2{,}73 = +0{,}47$;

3) плеча фінансового важеля:

$\Delta ЕФВ_{ПФВ} = ЕФВ_1 - ЕФВ_{ум2} = \text{-}0{,}50\text{-}3{,}20 = \text{-}3{,}70$.

Перевірка розрахунку:

$\Delta ЕФВ = \Delta ЕФВ_{РК} + \Delta ЕФВ_{ВС} + \Delta ЕФВ_{ПФВ} = 11{,}45+0{,}47+(\text{-}3{,}70) = +8{,}22$.

Отже, чинниками підвищення ефекту фінансового важеля можна вважати зростання рентабельності сукупного капіталу, підвищення відсоткової ставки за кредит і зниження плеча фінансового важеля.

Ефект фінансового важеля ТОВ «Міла» зріс з -8,72 у 2022 р. до -0,50 у 2023 р., тобто на 8,22 відсоткових пункта. Внаслідок зростання рентабельності сукупного капіталу на 2,45 відсоткових пункта, ефект фінансового важеля зріс на 11,45 відсоткових пункта. За рахунок зменшення відсоткової ставки за кредит з 10% до 9%, ефект фінансового важеля зріс на 0,47 відсоткових пункта. За рахунок зниження плеча фінансового важеля на 0,26 відсоткових пункта, ефект фінансового важеля зменшився на 3,70 відсоткових пункта.

Отже, головним фактором зростання ефекту фінансового важеля, стало зростання рентабельності сукупного капіталу підприємства.

Висновки до розділу 2

У даному розділі здійснено аналіз результатів господарської діяльності підприємства ТОВ «Міла». Зокрема, визначено динаміку показників виробничо-господарської діяльності підприємства, проведено горизонтальний та вертикальний аналіз активів та фінансових ресурсів, аналіз ефективності використання власного капіталу та позикових коштів підприємства, проаналізовано показники ділової активності підприємства, ліквідності, фінансової стійкості, проаналізовано показники рентабельності підприємства.

Аналіз проведений на основі фінансової звітності підприємства за 2021-2023 роки. У процесі аналізу показники порівнювалися з нормативними значеннями та значеннями попередніх років, за результатами якого визначалося наскільки ефективно підприємство здійснює господарську діяльність та використовує власні можливості.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства дозволяє виділити наступне:

– у 2022 р. порівняно з 2021 р. збільшилась вартість майна – на 5,56%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 2,43%, що свідчить про певне нарощування майного потенціалу підприємства;

– зростання оборотних активів пояснюється збільшення вартості грошів та їх еквівалентів – на 14,71% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 54,70% зменшення у 2023 р. порівняно з 2022 р.;

– вартість необоротних активів знизилась на 2,50% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 1,28% у 2023 р. порівняно з 2022 р., а вартість оборотних активів дещо зросла – на 9,74% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 4,14% у 2023 р. порівняно з 2022 р., така динаміка свідчить про зростання показника співвідношення оборотних і необоротних активів, а також про створення умов для прискорення оборотності активів.

Водночас є і негативні тенденції майнового стану підприємства, а саме:

– необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2022 р. порівняно з 2021 р. знизилась на 20% %, у 2023 р. порівняно з 2022 р. на 12,5%;

– серед видів оборотних активів найбільший темп приросту має поточна дебіторська заборгованість – 147,92% у 2023 р. порівняно з 2022 р., що створює умови для зниження рівня платоспроможності підприємств;

– вартість запасів у майні підприємства не змінюється протягом всього досліджуваного періоду;

– серед необротних активів незмінною залишилась вартість інших необоротних активів – на рівні 7000 грн.;

– частка необоротних активів у майні підприємства має тенденцію до зменшення – з 34,18% у 2021 р. до 30,44% у 2023 р. Відповідно зросла частка оборотних активів – з 65,82% у 2021 р. до 69,56% у 2023 р., що є позитивною тенденцією. Частка основних засобів у майні підприємства у 2022 р. становить 3,24%, що на 1,03 відсоткових пунктів менше, ніж у 2021 р. У 2023 р. цей показник становить 2,77%, що на 0,47 відсоткових пункта менше, ніж у 2022 р., що є негативною тенденцією;

– у 2022 р. порівняно з 2021 р. вартість джерел формування капіталу збільшилась на 5,56%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 2,43% відповідно. Власний капітал підприємства зменшився на 16,42% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшився на 24,40% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Проте, дещо збільшились зобов'язання підприємства – на 139,39% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зменшились на 44,30% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Отже, у підприємства знизився рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом у 2022 р.;

– серед джерел формування капіталу дещо зменшилась кредиторська заборгованість – на 44,30% у 2023 р. порівняно з 2022 р., але зросла на 139,39% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Підвищення рівня цього показника свідчить про погіршення стану розрахунків підприємства з кредиторами;

– немає рівноваги між сумами і динамікою дебіторської і кредиторської заборгованості. Так, спостерігається незмінний стан дебіторської заборгованості у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшення показника у 2023 р. порівняно з 2022 р. – 147,92%; збільшення кредиторської заборгованості становило 139,39% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зменшення на 44,30% у 2023 р. порівняно з 2022 р.;

– дані розрахунків свідчать про стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зменшення на 28,79%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – збільшення на 50,00%; показники собівартості реалізованої продукції – зменшення на 29,18% у 2022 р. порівняно з 2021 р. та збільшення на 57,23% у 2023 р. порівняно з 2022 р.; за цей період витрати зменшились на 28,03% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшились на 51,32% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Як наслідок, фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування у 2021 р. є прибуток у розмірі 5,7 тис. грн., у 2022 р. – 3,3 тис. грн., що на 42,11% менше попереднього року, у 2023 р. – 4 тис. грн., що на 21,21% більше 2022 р.;

– чистий прибуток підприємство отримало у 2021 р. – 5700 грн., у 2022 р. –становить 3300 грн., у 2023 р. – 4000 грн. Це відбулось внаслідок

перевищення фінансових доходів над фінансовими витратами підприємства;

– більшість показників ліквідності підприємства мають значення в межах нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має повну можливість розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство можна вважати платоспроможним і в найближчій перспективі відсутня загроза погіршення його фінансового стану;

– підприємство має рентабельність за основними показниками. Рентабельності продукції у 2021 р. становить 7,88%, у 2022 р. – 6,45%, у 2023 р. – 4,97%. Рентабельність продажу у 2021 р. – 5,40%, у 2022 р. – 4,39%, у 2023 р. – 3,55%. Рентабельність активів підприємства у 2021 р. складає 28,43%, у 2022 р. – 13,72%, у 2023 р. – 16,00%. Рентабельність матеріальних активів у 2021 р. становить 69,51%, у 2022 р. – 41,77%, у 2023 р. – 51,28%. Рентабельність фондів достатньо висока і становить 407,14%, 253,85%, 333,33% відповідно по роках. Рентабельність основних засобів також має високі показники і становить 518,18%, 366,67%, 500% відповідно по роках. Рентабельність власного капіталу у 2021 р. – 33,04%, у 2022 р. – 17,89%, у 2023 р. – 21,22%. Рентабельність основної діяльності – 5,71%, 4,59%, 3,68% відповідно. Слід відзначити, що показники рентабельності підприємства у 2023 р. порівняно з 2021-2022 р. мають тенденцію до зменшення. Можна стверджувати про наявність певної негативної тенденції стану рентабельності підприємства у 2023 р. порівняно з попереднім періодом;

– коефіцієнт автономії має значення значно більше нормативного – 0,86 у 2021 р., 0,68 – 2022 р., 0,83 у 2023 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу не перевищує нормативне значення – 0,14 у 2021 р., 0,32 – у 2022 р., 0,17 – у 2023 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має невисоку залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто має можливість працювати на власному капіталі, майже не здійснює залучення позикового капіталу;

– коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2021 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,16 грн. позикових, у 2022 р. – 0,30 грн., у 2023 р. – 0,25 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про певне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, але значення цього показника в межах нормативного і це не викликає сумнівів щодо фінансової стійкості підприємства;

– коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування в межах нормативного значення і не свідчить про труднощі підприємства;

– коефіцієнт маневреності власного капіталу має значення в межах нормативного на протязі досліджуваного періоду, і має тенденцію до незначного збільшення, і відповідає нормативному значенню. Ступінь мобільності власного капіталу достаньо висока, тобто, підприємство має можливості для фінансування виробничої та інших видів діяльності;

– коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами має високе значення у 2021-2023 рр. і свідчить про можливість покриття оборотних активів власними джерелами;

– коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів свідчить, що достатність грошових коштів серед власних оборотних активів у 2021 р. становить 62%, у 2022 р. – 104%, у 2023 р. – 77%. Отже, підприємство має достатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними оборотними активами;

– коефіцієнт майна виробничого призначення зменшився з 0,07 у 2021 р. до 0,005 у 2023 р., тому можна стверджувати, що з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності, підприємство дещо знизило рівень фінансової стійкості;

– коефіцієнт реальної вартості основних засобів має незначну тенденцію до зменшення – з 0,05 у 2021 р. до 0,03 у 2023 р., що свідчить про

зниження вартості основних засобів внаслідок зносу, про незначну негативну динаміку зменшення частки основних засобів у валюті балансу. За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, підприємство дещо підвищило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами;

– за результатами проведених розрахунків із визначення типу фінансової стійкості, зважаючи на незмінне значення вартості запасів у 2021 р. порівняно з 2022-2023 рр., підприємство забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має значення – 9,15 тис. грн. за 2021 р., 10,55 тис. грн у 2022 р., 11,05 тис. грн. у 2023 р.;

– за розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до абсолютно стійкого фінансового стану, оскільки запаси покриваються джерелами їх формування. Збільшення коефіцієнта забезпеченості запасів відповідними джерелами формування з 22,88 у 2021р. до 27,63 у 2023 р., а також зменшення надлишку відповідних джерел формування на 1 грн. запасів можна віднести до позитивної динаміки;

– негативним з погляду динаміки фінансової стійкості підприємства є не лише збільшення абсолютного показника порогу рентабельності (на 8,73 тис. грн., або 8,85%), а й зростання його частки в операційному доході з 93,42% до 95,20% (на 1,91 відсоткових пунктів). Тобто, якщо в базовому році для покриття операційних витрат використовувалась сума операційного доходу, що становила 93,42% від фактичного доходу, то вже у звітному – відповідно 95,20%. Зважаючи на зниження запасу фінансової стійкості з 6,58% у 2021 р. до 4,80% у 2023 р., можна стверджувати, що рівень цього показника є невисоким і свідчить про зниження стабільності роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості діяльності.

3 ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1 Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю ТОВ «Міла»

Ефективна господарська діяльність підприємства передбачає забезпечення його стабільності, розвитку та досягнення поставлених цілей. Управління фінансовою стійкістю підприємства нерозривно пов’язане з управлінням його капіталом, але водночас охоплює й інші аспекти, такі як доходи, витрати, рух активів і управління грошовими потоками.

Системний підхід до управління фінансовою стійкістю дозволяє врахувати всі ці складові. Саме система управління фінансовою стійкістю стає ключовим елементом діяльності підприємства, особливо в умовах сучасних кризових явищ та соціально-політичної нестабільності. Через це питання визначення ефективного механізму управління фінансовою стійкістю є надзвичайно актуальним.

Важливою основою для забезпечення фінансової безпеки підприємства є якісний фінансовий менеджмент. Це система, що охоплює комплекс дій, принципів, методів розробки та реалізації управлінських рішень. Ефективне фінансове управління сприяє формуванню ресурсного, виробничого, фінансового, кадрового, технологічного й інноваційного потенціалу підприємства, а також забезпечує належний рівень кредитоспроможності та стабільний економічний розвиток у довгостроковій перспективі [57].

Отже, у сучасних умовах особливу увагу слід приділяти зміцненню фінансової стійкості підприємства. Це можливо завдяки впровадженню стратегічних підходів до управління. Розробка ефективного механізму управління фінансовою стійкістю є актуальним напрямком для забезпечення стабільного функціонування суб’єктів господарювання.

Фінансова стійкість підприємства є важливою якісною характеристикою його фінансового стану. Вона визначається здатністю підприємства ефективно функціонувати та розвиватися за рахунок достатнього забезпечення фінансовими ресурсами та ефективного управління ними. Це, у свою чергу, гарантує його платоспроможність, прибутковість і рентабельність.

Стійкість підприємства виступає умовою його життєздатності та основою стабільного стану в ринковій економіці. Ефективне управління фінансовою стійкістю дозволяє підприємству адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, а також контролювати рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування, зберігаючи автономність і стабільність.

Для забезпечення фінансової стійкості підприємства необхідно розробити дієвий механізм, що сприятиме організації ефективної системи взаємодії всіх елементів, задіяних у процесі управління фінансовою стійкістю. Цей механізм слід розглядати як цілісну систему, що включає форми, методи, прийоми, важелі, норми та нормативи, а також нормативно-правове, інформаційне, програмно-технічне та кадрове забезпечення [58-60].

Механізм забезпечення фінансової стійкості спрямований на досягнення оптимального стану фінансових ресурсів підприємства. Він охоплює процеси формування, розподілу та використання ресурсів таким чином, щоб забезпечувати стабільний розвиток підприємства, зростання його прибутку та капіталу, зберігаючи при цьому платоспроможність і кредитоспроможність навіть за умов допустимого рівня ризику.

Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства є важливим компонентом загальної системи управління підприємством. Його завдання — здійснювати вплив на ключові чинники, які визначають результати діяльності суб’єкта господарювання.

Процес формування такого механізму можна представити як послідовність взаємопов’язаних етапів. На кожному з них використовуються інструменти управління фінансовою стійкістю, які адаптуються до конкретних цілей і завдань етапу.

Важливою умовою ефективності є розробка схеми механізму управління, де для кожного етапу процесу будуть визначені конкретні інструменти. Це дозволить систематизувати управлінські дії та забезпечити оптимальну взаємодію всіх елементів механізму, спрямованих на підтримання фінансової стійкості підприємства.

Сьогодні одним із ключових викликів для промислових підприємств є відсутність цілісної стратегії, спрямованої на забезпечення фінансової стійкості, стабільної господарської діяльності та довгострокового розвитку. Це ускладнює здатність підприємств адаптуватися до змін зовнішнього середовища та ефективно управляти своїми ресурсами.

Процес реалізації головної мети механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства має бути орієнтований на досягнення чітко визначених цілей і вирішення ключових завдань. Використання системного підходу до управління за цілями допомагає фінансовим менеджерам краще ідентифікувати проблеми та розробляти ефективні заходи для їх подолання [61].

Запропонована система цілей охоплює всі аспекти, пов’язані з управлінням фінансовою стійкістю. Вона включає не лише оптимізацію структури фінансових ресурсів, а й забезпечення ефективного використання як наявних, так і потенційних ресурсів у довгостроковій перспективі. Це сприяє досягненню стратегічних завдань підприємства та зміцненню його позицій на ринку.

Фінансова стійкість є ключовою характеристикою фінансово-економічної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки. Фінансово стійке підприємство має конкурентні переваги у залученні інвестицій, отриманні кредитів, виборі постачальників і залученні висококваліфікованих кадрів.

Крім того, фінансово стійке підприємство не вступає в конфлікт із державою та суспільством, оскільки своєчасно сплачує податки, внески до соціальних фондів, заробітну плату працівникам і виконує свої зобов’язання перед банками щодо повернення кредитів і виплати відсотків.

Послідовність етапів реалізації механізму управління фінансовою стійкістю, що пропонується, є ефективною та придатною для застосування в реальних умовах господарювання. Вона передбачає розробку заходів, які забезпечують стабільність функціонування підприємства, постійне зростання прибутку, підтримання платоспроможності й кредитоспроможності, а також фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі.

Для реалізації механізму управління фінансовою стійкістю використовуються методи планування, оцінки та прогнозування. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на детальний аналіз цих методів та визначення особливостей їх застосування для підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства.

Визначення фінансової стійкості підприємства передбачає аналіз чинників, які впливають на її підвищення або зниження. Виявлення причин погіршення фінансової стійкості дає змогу розробити ефективну стратегію для її забезпечення та підтримання.

Основні внутрішні чинники, які мають суттєвий вплив на фінансову стійкість підприємства, включають [62]:

1. Галузева належність підприємства – специфіка галузі впливає на рівень стабільності доходів і конкурентні переваги.

2. Структура продукції – асортимент продукції та її частка в загальному платоспроможному попиті визначають рівень доходів і залежність від ринку.

3. Розмір статутного капіталу – величина сплаченого капіталу впливає на здатність підприємства залучати додаткові ресурси та забезпечувати власну фінансову стабільність.

4. Структура витрат – їх співвідношення з прибутком та динаміка в часі є ключовими показниками ефективності діяльності.

5. Розмір фінансових ресурсів – запаси й резерви забезпечують підприємству можливість реагувати на зміни зовнішнього середовища та покривати поточні витрати.

Аналіз цих чинників дозволяє підприємству виявляти слабкі місця та розробляти заходи для підвищення своєї фінансової стійкості.

Зовнішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, є не менш важливими, ніж внутрішні. До них відносяться:

1. Економічні процеси в країні – загальний економічний стан країни, рівень інфляції, валютні коливання та економічне зростання мають значний вплив на фінансову стабільність підприємств.

2. Політична ситуація – політична нестабільність, зміни урядів, та відсутність політичної підтримки можуть призвести до невизначеності та зниження довіри до економічної системи.

3. Податкова політика – зміни в податковому законодавстві, підвищення податків або запровадження нових зборів можуть впливати на витрати підприємств та їх фінансові результати.

4. Технологічний розвиток – швидкість розвитку технологій та інновацій може як сприяти підвищенню ефективності підприємства, так і створювати загрози у разі відставання від конкурентів.

5. Платоспроможність споживачів – зниження купівельної спроможності населення, наслідком чого є зменшення попиту на товари і послуги.

6. Фінансово-кредитна законодавча база – зміни в законодавстві, що регулює фінансові та кредитні відносини, можуть суттєво впливати на умови кредитування та здатність підприємства залучати фінансування.

7. Соціальна ситуація – соціальні проблеми, зокрема безробіття та зниження рівня життя, також можуть впливати на попит і наявність робочої сили.

8. Конкуренція – зміни у конкуренційному середовищі, розвиток нових конкурентів чи технологій можуть негативно вплинути на становище підприємства на ринку.

9. Стан фінансового та страхового ринку – нестабільність у фінансових ринках, коливання валютних курсів і нестабільність в страхуванні можуть призвести до труднощів у фінансуванні та управлінні ризиками [63].

В Україні більшість з цих зовнішніх чинників має негативний вплив на фінансову стійкість підприємств. Зокрема, країна переживає економічну кризу, інфляційні процеси, зниження платоспроможності споживачів і зменшення попиту на товари. Однією з основних загроз для фінансової стійкості є низька конкурентоспроможність українських товарів на світовому ринку, що обмежує можливості підприємств для зростання та залучення інвестицій.

Додатковими загрозами є політична і економічна нестабільність, слабка законодавча база, високий рівень тіньової економіки, а також залежність економіки від зовнішніх фінансових ресурсів. Ці фактори створюють серйозні труднощі для забезпечення фінансової безпеки і стабільності підприємств в Україні.

Покращення рівня фінансової стійкості підприємства може бути досягнуте через реалізацію низки стратегічних цілей, зокрема [64]:

1. Усунення неплатоспроможності підприємства – це ключова мета, яка включає в себе підвищення здатності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання та забезпечення стабільності грошових потоків.

2. Зміна фінансової стратегії для прискорення економічного зростання – адаптація стратегії підприємства для підвищення ефективності використання ресурсів, залучення інвестицій і збільшення доходів.

3. Зниження обсягів споживання інвестиційних ресурсів у поточному періоді – оптимізація витрат на інвестиційні проекти та їх ефективне використання для забезпечення фінансової стійкості на довгострокову перспективу.

Процес управління фінансовою стійкістю підприємства включає кілька етапів:

1. Аналіз абсолютних та відносних показників фінансової стійкості підприємства – оцінка фінансового стану через аналіз основних фінансових показників (платоспроможність, рентабельність, ліквідність та ін.).

2. Розробка стратегії управління фінансовою стійкістю та втілення її на практиці – визначення конкретних напрямків дій:

- стратегія відновлення фінансової стійкості – заходи для повернення до стабільності після кризи;

- стратегія підтримки фінансової стійкості – заходи для збереження поточного рівня фінансової стабільності;

- стратегія стійкого зростання – націленість на довгострокове фінансове зростання підприємства.

3. Планування фінансової стійкості – створення плану, що включає необхідні дії для досягнення поставлених цілей, визначення ресурсів і термінів.

4. Контроль реалізації стратегії та прогнозування майбутнього рівня фінансової стійкості – моніторинг виконання стратегії, коригування за необхідності та прогнозування можливих змін у фінансовому стані підприємства.

Ці етапи повинні забезпечити ефективне управління фінансовою стійкістю та адаптацію підприємства до змінюваних економічних умов.

Підвищення фінансової стійкості підприємства є важливим завданням, яке може бути досягнуте через різні підходи та стратегії. Одним із ключових напрямків є збільшення власних оборотних коштів. Це можна реалізувати через [65]:

1. Збільшення обсягу реалізації якісної продукції, виконаних робіт і наданих послуг. Розширення продажу та поліпшення якості продукції дозволяє отримувати більший прибуток, що прямо впливає на фінансову стійкість.

2. Збільшення рівня прибутковості підприємства. Для цього важливо не лише збільшувати обсяги продажу, але й знижувати витрати, підвищуючи ефективність виробництва та використання ресурсів.

Диверсифікація діяльності є ще одним ефективним методом підтримання високого рівня фінансової стійкості. В умовах високої конкуренції на ринках товарів і послуг, диверсифікація дозволяє підприємствам знижувати ризики за рахунок розширення сфер діяльності. Підприємство може зайняти вільну нішу на ринку, що приносить додатковий прибуток, і тим самим зміцнити свою

фінансову базу. Це особливо важливо у випадках, коли основний вид діяльності стає менш прибутковим через кризу, конкуренцію або дефіцит ресурсів.

Якщо основний вид діяльності не приносить бажаного доходу, додаткові види діяльності можуть забезпечити стабільність фінансових потоків і допомогти підприємству відновити фінансову стійкість. Збільшення фінансових ресурсів від допоміжної діяльності дозволяє підприємству направити ці кошти для підтримки основної діяльності, тим самим вирівнюючи фінансове становище.

Отже, диверсифікація допомагає підприємству зберігати фінансову стійкість навіть у складних економічних умовах, забезпечуючи можливість компенсувати збитки основного бізнесу додатковими прибутками.

3.2 Оптимізація витрат як напрям забезпечення фінансової стійкості підприємства

Витрати – це виражені в грошовій формі витрати підприємств, підприємців або приватних виробників, що здійснюються на виробництво, обіг і збут продукції. Вони охоплюють всі матеріальні, трудові та інші витрати, необхідні для здійснення господарської діяльності.

Видатки – це економічне поняття, що в цілому аналогічне терміну «витрати», але має дещо іншу специфіку в контексті бухгалтерського обліку та економічного аналізу. У бухгалтерії частіше використовують термін «витрати», а в економічному аналізі вживання терміну «видатки» є більш поширеним.

Ці два поняття можуть бути використані для опису фінансових витрат у різних контекстах, однак в практиці бухгалтерії зазвичай акцент робиться на терміні «витрати», тоді як в економічних дослідженнях більше уваги приділяється аналізу «видатків» [66].

Аналіз руху суспільного продукту через ланцюг «економічні ресурси» – «витрати» – «собівартість» – «ціна» відображає важливу економічну

концепцію, що допомагає зрозуміти процеси створення та реалізації товарів і послуг.

1. Економічні ресурси – це всі наявні в розпорядженні підприємства ресурси (матеріали, праця, капітал, технології тощо), що використовуються для виробництва товарів або послуг.

2. Витрати – це грошова оцінка використаних економічних ресурсів у процесі виробництва. Вони можуть включати в себе витрати на сировину, оплату праці, енергію, амортизацію та інші витрати, пов'язані з виробництвом.

3. Собівартість – це сума витрат, понесених підприємством для виготовлення та реалізації продукції. Вона є важливим показником, що визначає, скільки коштує виробництво одиниці продукції, і є основою для формування ціни на товар чи послугу. Собівартість включає витрати на сировину, працю, енергію, управлінські витрати та інші компоненти.

4. Калькуляція собівартості – це процес розрахунку собівартості продукції, який включає визначення всіх витрат на виробництво і реалізацію товару або послуги. Цей розрахунок важливий для підприємства, оскільки дозволяє точно визначити мінімальні ціни для отримання прибутку.

Таким чином, собівартість продукції є «персоніфікованими витратами», оскільки вона конкретизує, як кожен етап виробничого процесу впливає на загальні витрати і результат діяльності підприємства. Це дозволяє ефективно управляти фінансами, оптимізувати витрати і формувати конкурентоспроможні ціни.

Підприємства, які здійснюють придбання засобів виробництва, враховують ці витрати в обліку. Як зазначено, витрати на покупку засобів виробництва входять до загальних витрат підприємства в момент їх придбання, і це фіксується в бухгалтерських документах. Водночас, коли здійснюється платіж (наприклад, оплата за куплені засоби виробництва або виплата заробітної плати), це є окремим фінансовим процесом, що не завжди співпадає з моментом виникнення витрат.

Таким чином, витрати підприємства – це використання ресурсів для досягнення певних цілей (як-то виробництво продукції або надання послуг). Вони можуть включати в себе як одноразові витрати на придбання засобів виробництва, так і поточні витрати на утримання підприємства.

У бухгалтерії ці витрати класифікуються за кількома критеріями, залежно від їх призначення [67]:

1. Визначення собівартості продукції. Це використовується для визначення того, скільки коштує виготовлення товару або надання послуг. Витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції, включаються до собівартості, що є основою для розрахунку фінансових результатів.

2. Прийняття управлінських рішень. Ці витрати враховуються при оцінці ефективності різних варіантів управлінських рішень, таких як оптимізація витрат, зменшення витрат на виробництво або інвестиції в нові технології.

3. Контроль і регулювання. У рамках управлінського обліку здійснюється контроль за витратами для забезпечення фінансової стабільності підприємства, їх коригування залежно від змін на ринку або внутрішніх умов.

Таким чином, бухгалтерські витрати або видатки включають в себе всі витрати, що підприємство несе для ведення своєї господарської діяльності, і є основою для подальших розрахунків і управлінських рішень.

Управління витратами — це важливий і комплексний процес, який охоплює різні етапи, включаючи нормування, планування, облік, аналіз і контроль витрат, з метою їх оптимізації та скорочення необґрунтованих витрат. Однією з основних цілей цього процесу є забезпечення ефективного використання ресурсів і досягнення фінансової стабільності підприємства.

Класифікація витрат за ступенем контрольованості є важливою для ефективного управління ними. Витрати поділяються на постійні та змінні, і для кожного виду витрат застосовуються різні підходи до управління [68]:

1. Постійні витрати. Ці витрати не змінюються з обсягом виробництва або обігу і не підлягають оперативному контролю. Їхній аналіз у короткостроковій перспективі не дає значущої інформації. Однак постійні витрати можуть бути

змінені лише за умов стратегічних рішень на рівні керівництва (наприклад, зміна орендної плати або витрат на утримання персоналу).

2. Змінні витрати. Ці витрати змінюються відповідно до обсягів виробництва або продажу продукції і, як правило, є більш контрольованими. Вони можуть включати витрати на матеріали, енергію, працю, що безпосередньо залежать від рівня виробничої діяльності.

3. Контрольовані витрати. Якщо витрати підлягають точному вимірюванню та нормуванню, вони вважаються контрольованими. Змінні витрати зазвичай є повністю контрольованими, оскільки їх величина залежить від конкретних управлінських рішень, таких як підбір постачальників або оптимізація процесів. Наприклад, витрати на сировину або паливо є контрольованими, оскільки вони можуть бути зменшені шляхом ефективного планування.

4. Частково контрольовані витрати. Це витрати, які важко нормувати або прогнозувати точно, наприклад, витрати на поточний ремонт обладнання. Ці витрати можна контролювати на основі кошторисів і оцінок, але точне нормування може бути складним через непередбачуваність потреб у ремонті та обслуговуванні.

Важливим етапом є локалізація витрат – процес, у якому витрати розподіляються між різними підрозділами або етапами виробництва. Це дозволяє точніше нормувати витрати і покращити їх контроль. Однак укрупнення витратних статей ускладнює їх точне нормування і знижує ефективність контролю [69].

Таким чином, ефективне управління витратами передбачає не тільки розуміння економічної природи витрат, але й вміння правильно їх локалізувати, нормувати та контролювати.

Витрати підприємства можна класифікувати на прямі та непрямі витрати, що дозволяє забезпечити більш точне управління собівартістю та контролювати витрати на всіх етапах виробництва.

1. Прямі витрати – це витрати, які безпосередньо можна віднести до виробництва конкретного виду продукції. Це, наприклад:

- прямі витрати по матеріалах – витрати на сировину, що безпосередньо входить до складу виробленого товару;

- прямі витрати на заробітну плату – заробітна плата працівників, що безпосередньо зайняті в процесі виготовлення продукції.

2. Непрямі витрати – це витрати, які не можна безпосередньо віднести до конкретного виду продукції, оскільки вони стосуються кількох видів продукції одночасно. Приклад:

- заробітна плата управлінського персоналу, яка може обслуговувати кілька виробничих ділянок або товарів.

Непрямі витрати після закінчення звітного періоду розподіляються між видами продукції за спеціальними методами, залежно від бази розподілу, що дозволяє більш точно оцінити собівартість кожного виду продукції.

Класифікація непрямих витрат:

- постійні непрямі витрати – це витрати, які не змінюються залежно від обсягів виробництва, наприклад, оренда приміщень або зарплата керівників;

- змінні непрямі витрати – це витрати, що можуть змінюватися в залежності від виробничих обсягів, наприклад, витрати на електроенергію або допоміжні матеріали.

Витрати найкраще контролювати безпосередньо в місцях їх виникнення, тобто в процесі виробництва чи обслуговування виробничих процесів. Це дозволяє групувати витрати за місцями виникнення витрат (наприклад, на кожному окремому цеху) та центрами відповідальності (наприклад, відповідальність керівників виробництва чи фінансових підрозділів).

Поділ витрат на прямі та непрямі дозволяє більш точно управляти собівартістю. Це, в свою чергу, дає можливість чітко розуміти, які витрати можна скоротити (через зменшення непрямих змінних витрат) або оптимізувати (через перегляд постійних витрат).

Таким чином, правильне управління прямими та непрямими витратами забезпечує точний облік собівартості продукції та дозволяє ефективно реагувати на зміни в обсягах виробництва, контролюючи витрати на кожному етапі.

Фінансова стійкість підприємства є основою для його розвитку та здатності залучати додаткові кошти у разі нестачі власних фінансових ресурсів. Однак можливість залучення позикового капіталу має певні обмеження, зокрема вимоги до рівня фінансового важеля, який визначає співвідношення між власним і позиковим капіталом. Збільшення прибутку, що є найбільш мобільною частиною власного капіталу, створює умови для самофінансування та дозволяє залучати додаткові позикові джерела. Водночас на величину прибутку значний вплив мають витрати підприємства, які можуть прямо або опосередковано впливати на його фінансову стійкість [70].

Для оцінки фінансової стійкості підприємства використовуються як абсолютні, так і відносні показники. Абсолютні показники включають такі важливі параметри, як розмір прибутку та власного капіталу, які безпосередньо впливають на здатність підприємства фінансувати свою діяльність та розвиток. Водночас відносні показники, такі як рентабельність та рентабельність активів і капіталу, дозволяють оцінити ефективність використання ресурсів і здатність підприємства генерувати прибуток на кожну одиницю витрат або капіталу.

Проте, зростання прибутку може супроводжуватися високими ризиками, що знижує фінансову стійкість підприємства. Важливо враховувати, що більшість показників мають короткостроковий або середньостроковий характер і не завжди відображають довгострокові перспективи розвитку підприємства. Ліквідність, платоспроможність і рентабельність можуть швидко змінюватися, але це не завжди свідчить про поліпшення фінансової стійкості у перспективі.

Для глибшої оцінки фінансової стійкості в довгостроковому аспекті необхідно використовувати показники, що враховують вплив зовнішнього середовища. Адже на фінансову стійкість впливають не тільки внутрішні фактори, такі як виробництво та збут продукції, а й зміни в економічному,

політичному та правовому середовищі. Врахування цих факторів дозволяє підприємству адаптуватися до змін зовнішнього середовища і забезпечити сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Другий підхід до розкриття сутності фінансової стійкості підприємства акцентує увагу не тільки на величині капіталу, а й на структурних елементах цього капіталу. Капітал підприємства складається як з авансованого, так і з інвестованого капіталу, що може бути вкладений у реальні або нематеріальні активи. Це дозволяє більш точно оцінити його фінансову стійкість, оскільки структура капіталу має прямий вплив на здатність підприємства ефективно управляти своїми ресурсами та забезпечувати стабільність фінансування.

Однією з важливих проблем цього підходу є визначення величини та структури власного капіталу, що є основою для оцінки фінансової стійкості. Власний капітал є важливим показником, оскільки він не залежить від зовнішніх позик і визначає фінансову автономію підприємства.

Для більш детального аналізу фінансової стійкості можна застосувати системний підхід, який включає в себе взаємозв’язок показників беззбитковості та фінансової стійкості підприємства. Показники беззбитковості визначаються через співвідношення доходів і витрат підприємства, що дозволяє зрозуміти, на якому рівні доходів підприємство може покривати свої витрати, не зазнаючи збитків. Це співвідношення є основою для оцінки фінансової стійкості та здатності підприємства підтримувати свою платоспроможність у довгостроковій перспективі [71].

Запропонована сукупність показників дає змогу оцінити здатність підприємства досягати своєї кінцевої мети – формування беззбитковості через зниження витрат і збереження оптимального рівня власного капіталу. Це також включає поступове збільшення власного капіталу шляхом зростання прибутку, що, в свою чергу, дозволяє забезпечити самоокупність, самофінансування та сталий розвиток підприємства.

Оцінка фінансової стійкості повинна формуватися через детальну характеристику фінансового стану підприємства з точки зору його

забезпеченості фінансовими ресурсами. Вона також повинна враховувати якість фінансових результатів діяльності, де важливу роль відіграє політика управління витратами. Наприклад, якщо збільшення витрат не обумовлене ростом обсягу виробництва або продажів, це негативно вплине на накопичення прибутку, що є джерелом власного капіталу. Як результат, це може призвести до необхідності залучення додаткових джерел фінансування через зовнішні позики, що погіршить фінансову стійкість підприємства.

Висновки до розділу 3

В результаті проведеного дослідження було систематизовано та узагальнено основні аспекти забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Встановлено, що фінансова стійкість підприємства є однією з ключових характеристик його фінансово-економічної діяльності, особливо в умовах ринкової економіки. Підприємство, яке володіє високим рівнем фінансової стійкості, отримує значну перевагу у порівнянні з конкурентами. Воно здатне залучати інвестиції, отримувати кредити на вигідних умовах, вибирати надійних постачальників та ефективно підбирати кваліфіковані кадри.

Таке підприємство також не має проблем у взаєминах з державою та суспільством. Вчасно сплачуючи податки, внески в соціальні фонди та заробітну плату працівникам, воно забезпечує фінансову стабільність і підтримує довіру з боку фінансових установ, гарантуючи повернення кредитів та сплату відсотків.

Таким чином, розробка та впровадження ефективного механізму управління фінансовою стійкістю є необхідним для стабільного розвитку підприємства. Цей механізм включає послідовні етапи, які забезпечують постійне зростання прибутку, збереження платоспроможності і кредитоспроможності підприємства, а також підтримання фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведені теоретичні узагальнення та практичні рекомендації, спрямовані на подальший розвиток теоретико-методичних положень та підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства ТОВ «Міла».

Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, зводяться до такого.

Фінансова стійкість підприємства є важливою характеристикою, що визначає його здатність досягати фінансової рівноваги та ефективно функціонувати навіть у умовах змінюваного середовища. Ця властивість підприємства виражається через взаємодію зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на його фінансовий стан і здатність не лише підтримувати стабільність на певному рівні, але й ефективно розвиватися.

Зовнішні фактори, такі як галузева належність, конкуренція, економічні умови та зовнішньоекономічні зв’язки, істотно впливають на фінансову стійкість підприємства. Підприємства, що працюють у стабільних галузях з низьким рівнем конкуренції, можуть бути більш стійкими до економічних змін, ніж ті, що знаходяться в секторах з високою конкуренцією або залежністю від зовнішніх ринків. Крім того, зовнішньоекономічні умови, податкові, кредитно-фінансові, облікові та інвестиційні політики держави можуть суттєво змінювати рівень фінансової стійкості, залежно від того, чи створюють вони сприятливі чи несприятливі умови для підприємств.

Однак внутрішні фактори відіграють не менш важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємства. Ефективне управління прибутками, а також правильна структура позикових і власних коштів, здатні забезпечити не лише стабільність, а й конкурентоспроможність. Власний капітал, його розмір та ефективне використання, можуть сприяти зміцненню позицій підприємства на ринку, дозволяючи знижувати фінансові ризики,

пов’язані з високими відсотковими ставками чи великими обсягами кредитної заборгованості.

Крім того, необхідно забезпечити ефективну систему управління фінансовою стійкістю підприємства, яка включає прогнозування, планування, регулювання і контроль за фінансовими потоками. Це дозволяє підприємствам своєчасно виявляти проблеми та коригувати свою стратегію розвитку, уникати кризових ситуацій і мінімізувати вплив негативних факторів.

Проведений аналіз результатів господарської діяльності підприємства ТОВ «Міла» дозволяє виділити наступне:

– у 2022 р. порівняно з 2021 р. збільшилась вартість майна – на 5,56%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 2,43%, що свідчить про певне нарощування майного потенціалу підприємства;

– зростання оборотних активів пояснюється збільшення вартості грошів та їх еквівалентів – на 14,71% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 54,70% зменшення у 2023 р. порівняно з 2022 р.;

– вартість необоротних активів знизилась на 2,50% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 1,28% у 2023 р. порівняно з 2022 р., а вартість оборотних активів дещо зросла – на 9,74% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і на 4,14% у 2023 р. порівняно з 2022 р., така динаміка свідчить про зростання показника співвідношення оборотних і необоротних активів, а також про створення умов для прискорення оборотності активів.

Водночас є і негативні тенденції майнового стану підприємства, а саме:

– необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких у 2022 р. порівняно з 2021 р. знизилась на 20% %, у 2023 р. порівняно з 2022 р. на 12,5%;

– серед видів оборотних активів найбільший темп приросту має поточна дебіторська заборгованість – 147,92% у 2023 р. порівняно з 2022 р., що створює умови для зниження рівня платоспроможності підприємств;

– вартість запасів у майні підприємства не змінюється протягом всього досліджуваного періоду;

– серед необротних активів незмінною залишилась вартість інших необоротних активів – на рівні 7000 грн.;

– частка необоротних активів у майні підприємства має тенденцію до зменшення – з 34,18% у 2021 р. до 30,44% у 2023 р. Відповідно зросла частка оборотних активів – з 65,82% у 2021 р. до 69,56% у 2023 р., що є позитивною тенденцією. Частка основних засобів у майні підприємства у 2022 р. становить 3,24%, що на 1,03 відсоткових пунктів менше, ніж у 2021 р. У 2023 р. цей показник становить 2,77%, що на 0,47 відсоткових пункта менше, ніж у 2022 р., що є негативною тенденцією;

– у 2022 р. порівняно з 2021 р. вартість джерел формування капіталу збільшилась на 5,56%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 2,43% відповідно. Власний капітал підприємства зменшився на 16,42% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшився на 24,40% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Проте, дещо збільшились зобов'язання підприємства – на 139,39% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зменшились на 44,30% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Отже, у підприємства знизився рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом у 2022 р.;

– серед джерел формування капіталу дещо зменшилась кредиторська заборгованість – на 44,30% у 2023 р. порівняно з 2022 р., але зросла на 139,39% у 2022 р. порівняно з 2021 р. Підвищення рівня цього показника свідчить про погіршення стану розрахунків підприємства з кредиторами;

– немає рівноваги між сумами і динамікою дебіторської і кредиторської заборгованості. Так, спостерігається незмінний стан дебіторської заборгованості у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшення показника у 2023 р. порівняно з 2022 р. – 147,92%; збільшення кредиторської заборгованості становило 139,39% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і зменшення на 44,30% у 2023 р. порівняно з 2022 р.;

– дані розрахунків свідчать про стрибкоподібні зміни показників чистого доходу від реалізації продукції у 2022 р. порівняно з 2021 р. – зменшення на 28,79%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – збільшення на 50,00%;

показники собівартості реалізованої продукції – зменшення на 29,18% у 2022 р. порівняно з 2021 р. та збільшення на 57,23% у 2023 р. порівняно з 2022 р.; за цей період витрати зменшились на 28,03% у 2022 р. порівняно з 2021 р. і збільшились на 51,32% у 2023 р. порівняно з 2022 р. Як наслідок, фінансовим результатом діяльності підприємства до оподаткування у 2021 р. є прибуток у розмірі 5,7 тис. грн., у 2022 р. – 3,3 тис. грн., що на 42,11% менше попереднього року, у 2023 р. – 4 тис. грн., що на 21,21% більше 2022 р.;

– чистий прибуток підприємство отримало у 2021 р. – 5700 грн., у 2022 р. –становить 3300 грн., у 2023 р. – 4000 грн. Це відбулось внаслідок перевищення фінансових доходів над фінансовими витратами підприємства;

– більшість показників ліквідності підприємства мають значення в межах нормативного за весь період дослідження. Це означає, що підприємство має повну можливість розраховуватись за своїми поточними зобов'язаннями за допомогою готівки і грошових коштів на рахунках в банку. Отже, підприємство можна вважати платоспроможним і в найближчій перспективі відсутня загроза погіршення його фінансового стану;

– підприємство має рентабельність за основними показниками. Рентабельності продукції у 2021 р. становить 7,88%, у 2022 р. – 6,45%, у 2023 р. – 4,97%. Рентабельність продажу у 2021 р. – 5,40%, у 2022 р. – 4,39%, у 2023 р. – 3,55%. Рентабельність активів підприємства у 2021 р. складає 28,43%, у 2022 р. – 13,72%, у 2023 р. – 16,00%. Рентабельність матеріальних активів у 2021 р. становить 69,51%, у 2022 р. – 41,77%, у 2023 р. – 51,28%. Рентабельність фондів достатньо висока і становить 407,14%, 253,85%, 333,33% відповідно по роках. Рентабельність основних засобів також має високі показники і становить 518,18%, 366,67%, 500% відповідно по роках. Рентабельність власного капіталу у 2021 р. – 33,04%, у 2022 р. – 17,89%, у 2023 р. – 21,22%. Рентабельність основної діяльності – 5,71%, 4,59%, 3,68% відповідно. Слід відзначити, що показники рентабельності підприємства у 2023 р. порівняно з 2021-2022 р. мають тенденцію до зменшення. Можна стверджувати про наявність певної негативної тенденції стану рентабельності підприємства у 2023 р. порівняно з

попереднім періодом;

– коефіцієнт автономії має значення значно більше нормативного – 0,86 у 2021 р., 0,68 – 2022 р., 0,83 у 2023 р. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу не перевищує нормативне значення – 0,14 у 2021 р., 0,32 – у 2022 р., 0,17 – у 2023 р. Отримані значення показників автономії і концентрації залученого капіталу свідчать про те, що дане підприємство має невисоку залежність від зовнішніх джерел фінансування, тобто має можливість працювати на власному капіталі, майже не здійснює залучення позикового капіталу;

– коефіцієнт фінансового ризику означає, скільки позикових коштів припадає на одну гривню власних коштів, вкладених в активи підприємства. У 2021 р. на одну гривню власних коштів припадало 0,16 грн. позикових, у 2022 р. – 0,30 грн., у 2023 р. – 0,25 грн. Збільшення цього показника в динаміці свідчить про певне збільшення залежності підприємства від інвесторів і кредиторів, але значення цього показника в межах нормативного і це не викликає сумнівів щодо фінансової стійкості підприємства;

– коефіцієнт фінансової стабільності, який показує співвідношення власних і залучених коштів і характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування в межах нормативного значення і не свідчить про труднощі підприємства;

– коефіцієнт маневреності власного капіталу має значення в межах нормативного на протязі досліджуваного періоду, і має тенденцію до незначного збільшення, і відповідає нормативному значенню. Ступінь мобільності власного капіталу достаньо висока, тобто, підприємство має можливості для фінансування виробничої та інших видів діяльності;

– коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами має високе значення у 2021-2023 рр. і свідчить про можливість покриття оборотних активів власними джерелами;

– коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів свідчить, що достатність грошових коштів серед власних оборотних активів у 2021 р.

становить 62%, у 2022 р. – 104%, у 2023 р. – 77%. Отже, підприємство має достатній рівень фінансової стійкості щодо забезпеченості високоліквідними оборотними активами;

– коефіцієнт майна виробничого призначення зменшився з 0,07 у 2021 р. до 0,005 у 2023 р., тому можна стверджувати, що з погляду забезпеченості активами основної виробничо-господарської діяльності, підприємство дещо знизило рівень фінансової стійкості;

– коефіцієнт реальної вартості основних засобів має незначну тенденцію до зменшення – з 0,05 у 2021 р. до 0,03 у 2023 р., що свідчить про зниження вартості основних засобів внаслідок зносу, про незначну негативну динаміку зменшення частки основних засобів у валюті балансу. За динамікою коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів, підприємство дещо підвищило рівень забезпеченості необоротних засобів оборотними коштами;

– за результатами проведених розрахунків із визначення типу фінансової стійкості, зважаючи на незмінне значення вартості запасів у 2021 р. порівняно з 2022-2023 рр., підприємство забезпечило приріст величини власних оборотних коштів і цей показник має значення – 9,15 тис. грн. за 2021 р., 10,55 тис. грн у 2022 р., 11,05 тис. грн. у 2023 р.;

– за розрахованими даними, тип фінансової стійкості підприємства можна віднести до абсолютно стійкого фінансового стану, оскільки запаси покриваються джерелами їх формування. Збільшення коефіцієнта забезпеченості запасів відповідними джерелами формування з 22,88 у 2021р. до 27,63 у 2023 р., а також зменшення надлишку відповідних джерел формування на 1 грн. запасів можна віднести до позитивної динаміки;

– негативним з погляду динаміки фінансової стійкості підприємства є не лише збільшення абсолютного показника порогу рентабельності (на 8,73 тис. грн., або 8,85%), а й зростання його частки в операційному доході з 93,42% до 95,20% (на 1,91 відсоткових пунктів). Тобто, якщо в базовому році для покриття операційних витрат використовувалась сума операційного доходу, що

становила 93,42% від фактичного доходу, то вже у звітному – відповідно 95,20%. Зважаючи на зниження запасу фінансової стійкості з 6,58% у 2021 р. до 4,80% у 2023 р., можна стверджувати, що рівень цього показника є невисоким і свідчить про зниження стабільності роботи підприємства за критерієм забезпечення прибутковості діяльності.

Встановлено, що фінансова стійкість підприємства є однією з ключових характеристик його фінансово-економічної діяльності, особливо в умовах ринкової економіки. Підприємство, яке володіє високим рівнем фінансової стійкості, отримує значну перевагу у порівнянні з конкурентами. Воно здатне залучати інвестиції, отримувати кредити на вигідних умовах, вибирати надійних постачальників та ефективно підбирати кваліфіковані кадри.

Таке підприємство також не має проблем у взаєминах з державою та суспільством. Вчасно сплачуючи податки, внески в соціальні фонди та заробітну плату працівникам, воно забезпечує фінансову стабільність і підтримує довіру з боку фінансових установ, гарантуючи повернення кредитів та сплату відсотків.

Таким чином, розробка та впровадження ефективного механізму управління фінансовою стійкістю є необхідним для стабільного розвитку підприємства. Цей механізм включає послідовні етапи, які забезпечують постійне зростання прибутку, збереження платоспроможності і кредитоспроможності підприємства, а також підтримання фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Філімоненков О.С. Фінанси підприємства: навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 400 с.

2. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. *Фінанси України*. 2015. № 3. С. 138-143.

3. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2013. 85 с.

4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 668 с.

5. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс. Київ : Ника-Центр; Эльга, 2001. 528 с.

6. Ареф'єва О.В., Городянська Д.М. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2018. № 8. С. 83-90.

7. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств; 2-е вид. Київ : Знання, 2020. 274 с.

8. Журавльова О.Є. Фінансова стійкість підприємства : теорія і практика. *Формування ринкової економіки*. Львів, 2019. № 22. 52-58 с.

9. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 815 с.

10. Салига К.С. Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства. *Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. Київ, 2013. № 3. С. 215.

11. Пігуль Н.Г., Клименко А.В., Пігуль Є.І. Аналіз фінансової стійкості підприємств України. *Приазовський економічний вісник.* Запоріжжя, 2019. Вип. 1(12). С. 186-190.

12. Василенко А.В. Менеджмент стійкого розвитку підприємств : монография. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 648 с.

13. Іванов В.Л., Малов В.А. Забезпечення організаційно-економічної стійкості промислового підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємство*. Львів, 2010. № 22. С. 32-39.

14. Бурда А.І. Методичні підходи до оцінювання впливу складників тріади потенціалу на сталий розвиток підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. Львів, 2019. Вип. 19.12. С. 141-153.

15. Плиса В.Й., Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України : монографія. Львів : АТБ, 2009. 142 с.

16. Рачинський О.В. Дефініція наукових поглядів щодо поняття «фінансова стійкість підприємства». *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* Хмельницький, 2019. № 2. С. 226-229.

17. Притуляк Н.М. Ознаки фінансової стійкості – теоретична основа моделювання факторних систем. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ, 2013. № 1. С. 26-31.

18. Стригуль Л.С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм в умовах мінливого середовища. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород, 2016. № 6. С. 64-67.

19. Ловінська І.Г. Фінансова стійкість організацій як індикатор економічного потенціалу. *Фінанси, облік і аудит*. Київ, 2014. Вип. 1 (23). 252 с.

20. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М.Д. Білик та ін. Київ : КНЕУ, 2009. 323 с.

21. Островська О.А. Фінансовий стан та фінансова стійкість підприємств: теоретичні аспекти визначення їх суті. *Стратегія економічного розвитку України*. Київ, 2012. Вип. 4 (11). 182 с.

22. Вахович І.М., Олександренко І.В. Теоретичні підходи до визначення фінансової стабільності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2015. № 10. С. 19-25.

23. Костирко Л.А. Аналіз потенціалу фінансової в системі управління вартістю підприємства. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2015. № 4 (221). 122 с.

24. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций ; 2-е изд., перераб. и доп. Харків : Основа, 2016. 208 с.

25. Поддєрьогін А.М., Наумова Л.Ю. Фінансова стійкість підприємств в економіці України : монографія. Київ : КНЕУ, 2011. 184 с.

26. Бланк І.О. Основи фінансового менеджменту : підручник. Київ : КНЕУ, 2010. 476 с.

27. Єлецьких С.Я. Послідовність етапів процесу управління розвитком промислового підприємства з позицій забезпечення його фінансової стійкості. *Науковий огляд.* Київ, 2014. №9. URL: https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/327/0 (дата звернення: 03.09.2024).

28. Оспіщєв В.І., Нагорна І.В. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2009. Вип. 2. С. 218-223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2009_2_34 (дата звернення: 10.08.2024).

29. Хачатрян В.В., Усова Л.С. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства. URL : http://intkonf.org/ken-hachatryan-vv-usova-ls-faktori-scho-vplivayut-na-nansoviy-stan-pidpriemstva (дата звернення: 09.09.2024).

30. Ковальов В.В., Волкова О.М. Аналіз господарської діяльності підприємства. Харків : Основа, 2011. 424 с.

31. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : КНЕУ, 2014. 358 с.

32. Чепка В.В., Матяш О.К. Фінансова стійкість підприємства : сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство. Серія «Гроші, фінанси і кредит».* Мукачево, 2017. Вип. 12. С. 649-655.

33. Череп А.В., Корженевська В.М. Використання економічних інструментів в системі антикризового управління підприємством. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2017. № 1. С. 177-187. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2017_1_20 (дата звернення: 02.09.2024).

34. Савельєва А.О. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї. Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. URL : https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/3806/3169 (дата звернення: 27.09.2024).

35. Mishkin F.S. Global Financial Instability: Framework, Events, Issues. *Journal of Economic Perspectives*. 1999. № 4. URL: http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm (дата звернення: 09.09.2024).

36. Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2013. № 9. С. 92.

37. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2010. 554 с.

38. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз : підручник ; 2-вид., доп. і перероб. Житомир : Рута, 2010. 704 с.

39. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

40. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч.-метод. посіб. Київ: Знання, 2009. 328 с.

41. Ткаченко Є.Ю., Фатюха В.В., Яришко О.В. Фінансова стійкість підприємства : сутність та основи управління. *Інфраструктура ринку. Серія «Гроші, фінанси і кредит»*. Одеса, 2021. Вип. 56. С. 129-134.

42. Стригуль Л.С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм в умовах мінливого середовища. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Ужгород, 2016. Вип. 6. С. 64-67.

43. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник ; за ред. І.О. Школьник та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

44. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 592 с.

45. Заюкова М.С. Теорія фінансової стійкості підприємства : монографія. Вінниця : Вид-во «Універ-сум», 2019. 155 с.

46. Кремень В.М., Щепетков С.Я. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2011. № 1(115). С. 107–115.

47. Wurl H.J., Mayer J.H. Balanced Scorecard und industrielles Risikomanagement. Möglichkeiten zur Intergration. Klingebiel N. Performance Measurement & Balanced Scorecard. München, 2001. 411 p.

48. Домбровська С.О., Горбаченко М.Д. Фінансова стійкість підприємства : оцінка та шляхи підвищення. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* Одеса, 2021. №3-4. С. 28-34.

49. Нагорна І.В. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі / І. В. Нагорна, С. О. Кузнецова, Т. В. Польова, М. О. Мельничук, К. С. Дяченко, І. П. Порсюрова, І. М. Клімович, Г. Баширова. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2020. 133 с.

50. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. *Фінанси України*. Київ, 2015. № 3. С. 138–143.

51. Марцин В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість − основні складові фінансового стану підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ, 2018. № 7. С. 26–28.

52. Москалець К.М. Визначення поняття та функцій категорії «фінансова стійкість» як критерію ефективності фінансової діяльності підприємства. *Materialy VI Mędzynarodowej naukowipraktycznej konferenji «Nauka I wyksztaicenie bez granic − 2010»*. 2010. С. 81–88.

53. Русіна Ю.О., Полозук Ю.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. *International Scientic Journal*. 2015. № 2. С. 91–94.

54. Criscuolo P. R&D. *Internationalisation and Knowledge Transfer: Impact on MNEs and their Home Countries.* URL : http//www.merit.unu.edu/publications /phd/ PCriscuolo. pdf (дата звернення: 29.09.2024).

55. Савельєва А.О. Фінансова стійкість підприємства та фактори, що впливають на неї. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*, Вінниця, 14–23 березня 2018 р. URL: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all- fm-2018/paper/view/3806 (дата звернення: 23.08.2024).

56. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

57. Абрамова І.М. Методи та фактори управління фінансовою стійкістю підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2015. № 12. С. 146-150.

58. Замкевич Б.М. Оцінювання і прогноз фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2016. № 6. С. 127-130.

59. Кальченко О.С. Теоретичні аспекти формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. Київ, 2016. № 2. С. 320-326.

60. Косарєва І.П., Бут А.С. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. *Молодий вчений*. *Економічні науки.* Київ, 2017. №4 (44). С. 678-682.

61. Кучеренко К.В. Фінансова стійкість як чинник та індикатор економічної безпеки промислового підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ, 2019. № 7(2). С. 44-46.

62. Марченко Н.А., Деркач А.О. Напрямки підвищення фінансової стійкості промислових підприємств. *Чернігівський науковий часопис. Серія 1 «Економіка і управління».* Чернігів, 2016. № 1. С. 92-97.

63. Скаковська С.С., Заблюк Ю.В. Фінансова стійкість підприємства та її забезпечення. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. Рівне, 2017. Вип. 1. С. 72-79.

64. Dodd D., Graham B. Security Analysis: Principles and Technique. URL : http://www.ebooksdownloadfree. com (дата звернення: 16.09.2024).

65. Ковальов А.І., Привалов В.П. Аналіз фінансового стану підприємства : навч. посібник. Київ : «Центр економіки і маркетингу», 2010. 188 с.

66. Склабінська А.І., Дражниця С.А., Федорук Л.Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : «Новий Світ-2000», 2013. 342 с.

67. Єпіфанова І.Ю., Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

68. Тищенко В.В. Фінансова стійкість підприємства як результат функціонування його системи економічної безпеки (на прикладі м'ясопереробних підприємств): автореф. дис. канд. екон. наук. Черкаси, 2015. 20 с.

69. Schinasi G.J. Safeguarding financial stability: theory and practice. Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2005. 60.

70. Філонич О.М., Дряпак Я.О. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка і регіон*. Полтава, 2014. № 1(32). С. 199-202.

71. Коваленко Ю. М. Фінансова стійкість та її підтримання у фінансовому секторі економіки: міжнародний і національний контексти. *Бізнес-інформ*. 2013. № 9. С. 274-279.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

S0111006

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	31890319

Додаток 2
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Спрощена фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність мікропідприємства

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2023	2	01
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МЛЛА"	за ЄДРПОУ	31890319	
Територія	КОМУНАРСЬКИЙ	за КАТОТТГ [1]	UA23060070010474202	
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	за КОПФГ	240	
Вид економічної діяльності	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна	за КВЕД	68.20	
Середня кількість працівників, осіб	1			
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	УКРАЇНА, 69118, ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ., М. ЗАПОРІЖЖЯ КОМУНАРСЬКИЙ Р-Н ВУЛ. ВОДОГРАЙНА, БУД. 8, КВ. (ОФІС) 163	+38(097)-534-64-49		

1. Баланс **Форма N 1-мс** Код за ДКУД 1801006

на 31.12.2021 **р.**

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби:	1010	**1.2**	**1**
первісна вартість	1011	**13.1**	**13.1**
знос	1012	**(11.9)**	**(12.1)**
Інші необоротні активи	1090	**7**	**7**
Усього за розділом I	**1095**	**8.2**	**8**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	**0.4**	**0.4**
Поточна дебіторська заборгованість	1155	**6.9**	**4.8**
Гроші та їх еквіваленти	1165	**1.2**	**10.2**
Інші оборотні активи	1190	–	–
Усього за розділом II	**1195**	**8.5**	**15.4**
Баланс	**1300**	**16.7**	**23.4**

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	**25**	**25**
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	–	–
Неоплачений капітал	1425	**(10.6)**	**(4.9)**
Усього за розділом I	**1495**	**14.4**	**20.1**
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	–	–
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	–	–
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	**1.4**	**1.8**
розрахунками з бюджетом	1620	**0.9**	**0.8**

Продовження ДОДАТКУ А

розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	0.7
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	**1695**	**2.3**	**3.3**
Баланс	**1900**	**16.7**	**23.4**

ДОДАТОК Б

2. Звіт про фінансові результати

за **2021**

Форма N 2-мс Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	**105.6**	**72.2**
Інші доходи	2160	-	-
Разом доходи (2000 + 2160)	**2280**	**105.6**	**72.2**
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(**72.3**)	(**58.9**)
Інші витрати	2165	(**27.6**)	(**22.9**)
Разом витрати (2050 + 2165)	**2285**	**99.9**	**81.8**
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	**5.7**	**-9.6**
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	**2350**	**5.7**	**-9.6**

Керівник _____ **КУЛИНІЧ ЗІНАЇДА ВОЛОДИМИРІВНА**
(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

[1] Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

ДОДАТОК В

S0111006

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	31890319

Додаток 2
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Спрощена фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність мікропідприємства

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2023	2	01
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МЛЛА"	за ЄДРПОУ	31890319	
Територія	КОМУНАРСЬКИЙ	за КАТОТТГ [1]	UA23060070010474202	
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	за КОПФГ	240	
Вид економічної діяльності	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна	за КВЕД	68.20	
Середня кількість працівників, осіб	1			
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	УКРАЇНА, 69118, ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ., М. ЗАПОРІЖЖЯ КОМУНАРСЬКИЙ Р-Н ВУЛ. ВОДОГРАЙНА, БУД. 8, КВ. (ОФІС) 163	+38(097)-534-64-49		

1. Баланс

Форма N 1-мс Код за ДКУД 1801006

на 31.01.2023 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби:	1010	1	0.8
первісна вартість	1011	13.1	13.1
знос	1012	(12.1)	(12.3)
Інші необоротні активи	1090	7	7
Усього за розділом I	1095	8	7.8
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	0.4	0.4
Поточна дебіторська заборгованість	1155	4.8	4.8
Гроші та їх еквіваленти	1165	10.2	11.7
Інші оборотні активи	1190	–	–
Усього за розділом II	1195	15.4	16.9
Баланс	1300	23.4	24.7

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	25	25
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	–	–
Неоплачений капітал	1425	(4.9)	(8.2)
Усього за розділом I	1495	20.1	16.8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	–	–
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	–	–
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	1.8	4.9
розрахунками з бюджетом	1620	0.8	1.7

Продовження ДОДАТКУ В

розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	0.7	1.3
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	**1695**	**3.3**	**7.9**
Баланс	**1900**	**23.4**	**24.7**

ДОДАТОК Г

2. Звіт про фінансові результати

за **2022**

Форма N 2-мс Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	**75.2**	**105.6**
Інші доходи	2160	-	-
Разом доходи (2000 + 2160)	**2280**	**75.2**	**105.6**
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(**51.2**)	(**72.3**)
Інші витрати	2165	(**20.7**)	(**27.6**)
Разом витрати (2050 + 2165)	**2285**	**71.9**	**99.9**
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	**3.3**	**5.7**
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	**2350**	**3.3**	**5.7**

Керівник _____ **КУЛИНІЧ ЗІНАЇДА ВОЛОДИМИРІВНА**
(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

ДОДАТОК Д

S0111006

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	31890319

Додаток 2
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Спрощена фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність мікропідприємства

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2024	3	01
Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МІЛА"	за ЄДРПОУ	31890319	
Територія	КОМУНАРСЬКИЙ	за КАТОТТГ [1]	UA23060070010474202	
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ	за КОПФГ	240	
Вид економічної діяльності	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна	за КВЕД	68.20	
Середня кількість працівників, осіб	1			
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	УКРАЇНА, 69118, ЗАПОРІЗЬКА ОБЛ., М. ЗАПОРІЖЖЯ КОМУНАРСЬКИЙ Р-Н ВУЛ. ВОДОГРАЙНА, БУД. 8, КВ. (ОФІС) 163	+38(097)-534-64-49		

1. Баланс

Форма N 1-мс Код за ДКУД 1801006

на 13.03.2024 **р.**

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби:	1010	**0.8**	**0.7**
первісна вартість	1011	**13.1**	**13.1**
знос	1012	**(12.3)**	**(12.4)**
Інші необоротні активи	1090	**7**	**7**
Усього за розділом I	**1095**	**7.8**	**7.7**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	**0.4**	**0.4**
Поточна дебіторська заборгованість	1155	**4.8**	**11.9**
Гроші та їх еквіваленти	1165	**11.7**	**5.3**
Інші оборотні активи	1190	–	–
Усього за розділом II	**1195**	**16.9**	**17.6**
Баланс	**1300**	**24.7**	**25.3**

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	**25**	**25**
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	–	–
Неоплачений капітал	1425	**(8.2)**	**(4.1)**
Усього за розділом I	**1495**	**16.8**	**20.9**
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	–	–
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	–	–
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	**4.9**	**2.5**
розрахунками з бюджетом	1620	**1.7**	**1.1**

Продовження ДОДАТКУ Д

розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	**1.3**	**0.8**
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	**1695**	**7.9**	**4.4**
Баланс	**1900**	**24.7**	**25.3**

ДОДАТОК Ж

2. Звіт про фінансові результати

за **2023**

Форма N 2-мс Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	**112.8**	**75.2**
Інші доходи	2160	-	-
Разом доходи (2000 + 2160)	**2280**	**112.8**	**75.2**
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(**80.5**)	(**51.2**)
Інші витрати	2165	(**28.3**)	(**20.7**)
Разом витрати (2050 + 2165)	**2285**	**108.8**	**71.9**
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	**4**	**3.3**
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	**2350**	**4**	**3.3**

Керівник _____ **КУЛИНІЧ ЗІНАЇДА ВОЛОДИМИРІВНА**

(підпис) (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Бурлакова Людмила Борисівна, студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти thexx393@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Збереження фінансової стійкості підприємства під час війни на прикладі ТОВ «Міла»» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлен;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ Л.Б. Бурлакова